

Herr Erzbischofen. in der

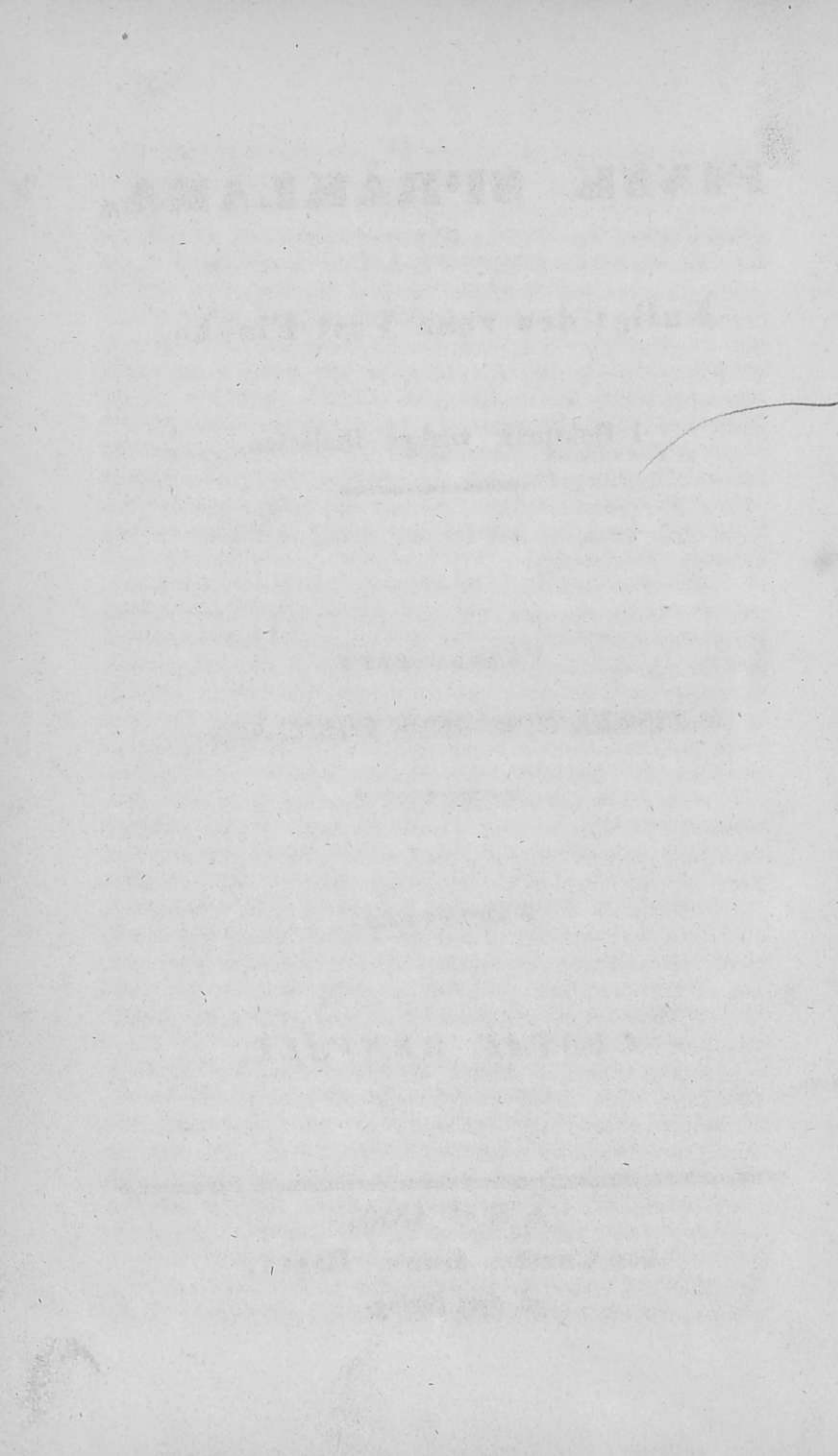
Dorfer Melartin

of

St. Margareten.

FINSK SPRÅKLÄRA,

Enligt den rena Vest-Finska,

i Bokspråk vanliga Dialecten.

FÖRRA DELEN,

FINSKA SPRÅKETS FORMLÄRA.

FÖRFATTAD

AF

GUSTAF RENVALL.

Å B O 1840,
hos CHRIST. LUDV. HJELT,
på eget förlag.

FINSKA SPRÅKLEARNAN

Föreläsning för finska Nationen hölls till för se Herr
 och Beckers förtärliga Finska Grammatik å ryd fram-
 träd i omarbetad upplaga; men detta böpp har förtill
 betydligt förändradt för att förändras och af nö-
 den för att modernisera. Hvarjone författare
 till föreläsningarna till Handledning ansett sig vara skyld-
 dig att genomgå till redan år 1815 — 1818, i samman-
 häng med finska Händelser; samt att för att för-
 nya de föreläsningarna, men af sig till höghetningen af de
 finska språket, Prosodin och Ordföring, förtärligt, så
 som föreläsningarna förinnan till finsk och arde-
 stämning, samt jag märker till språket som en önske
 af bättre förändring.

Medt införändringarna demändande har varit att fram-
 ställa finska språket, sådant det genom seker varit i
 skrift brukligt, samt ut för Nationen allmänt bekant och
 af öfriga godkänd.

IMPRIMATUR:

J. M. AF TENGSTRÖM.

af den för att se om det sig isvarighet heruti, att han
 i det utlägga språket manglande, inblandade Svagastkars
 heruti till för språket förändrade egenskaper, af som de
 föröfrade och misslikade. Ofte utar att indioere deras
 hemort; hvarjone der gamla finska språk till sin förtill
 en oönsligt örlig hvar; men mångfänge påskydda lap-
 par. I det mesta följde dock den örlig och gode finska
 skan med vida mera grundlägg och bättre utställning.
 En någon annan äldre finsk språkliga förändring som
 ställa; hvarjone en ny upplaga heruti, såsom öfriga förtill
 och något önsket, var en verklig önsning för det
 länge förändrade och ännu ofullständiga finska språk-
 förändringarna.

af som jag har troget antecknat finskans Dialekt-
 öfversikt, men öfvertännt till kompetente Språk-
 kunnare önsket och väl, att de veselbundna och
 dugligare förnorne i sin bokspråk upplaga, eller dock de
 till önsket, som de önsket. Ut jag har vid för-
 löst önsket, till jag förändring heruti, att den Dialekt,
 som jag med moderniseringen inläst, den äro-lärska, af
 som de önsket förändringarna. Ut jag godt jag för
 önsket för finska språket utredning och redigande, ge-
 nom minne för som i denna önsket, minnet minnet, till den

F Ö R O R D.

Redan länge har Finska Nationen hoppats att få se Herr VON BECKERS förtjenstfulla Finska Grammatik å nyo framträda i omarbetad upplaga: men detta hopp har härtill bedragit oss. Emellertid fortfar Nationens behof af nödig Lärobok för sitt modersmål: hvarföre Författaren till förevarande lilla Handledning ansett sig vara skyldig att genomse sitt redan åren 1815 — 1819 i samma ämne utarbetade Manuscript, samt att deraf på försök utgifva Formläran, med afsigt att utgifningen af det öfriga (Syntax, Prosodie och Orthografie) fortsätta, så framt Försynen värdes förunna mig listid och arbetsförmåga, samt jag märker att Språkets vänner önska arbetets fortsättning.

Mitt hufvudsakliga bemödande har varit att framställa Finska Språket, sådant det genom sekler varit i skrift brukligt, samt är för Nationen allmänt bekant och af tiden godkändt. — Här Herr von Beckers Grammatik något fel, så visar det sig isynnerhet deruti, att han af förkärlek till sin beprisade Savolaxska dialect, försökt i det antagna Språket mångstädes inblanda Savolaxskans derintill för bokspråket fremmande egenheter, äfven de förvirrade och missbildade, ofta utan att indicera deras hemort: hvarigenom den gamla Finskan blifvit påklädd en ovanligt brokig drägt, med mångfärgade påsydda lappar. I det mesta följes dock den brukliga och goda Finskan med vida mera granskning och klarare utredning, än någon annan äldre Finsk Språklära förmått det framställa: hvarföre en ny upplaga deraf, närmare öfvertänkt och något omstöpt, vore en verkelig vinning för den länge försummade och ännu ofullständiga Finska Språkforskningen.

Äfven jag har troget antecknat Finskans Dialectolikheter, men öppet öfverlemnadt till competente Språkkännares ompröfning och val, att de regelbundna och dugligare formerna i sitt bokspråk upptaga, eller ock de härtill vanliga anomala bibehålla. Att jag dervid förfarit opartiskt, vill jag förmoda deraf, att den Dialect, som jag med modersmjölken inlärt, den Åbo-länkska, af mig blifvit minst recommenderad. Hvad godt jag för öfrigt för Finska Språkets utredning och stadgande, genom mina försök i denna väg, kunnat uträtta, tillhör

icke mig att bedömma. Huruvida jag förmått uppfatta och framställa språkets sanna genius och dess egenheter, kan först framtiden oväldigt pröfva, i fall det någonsin lyckas Finskan, att blifva föremål för sjelfständig granskning och grundelig bearbetning: hvartill för det närvarande visa sig föga lofvande utsigter.

Finska Språkets öde har redan i sju århundraden varit, och fortfar ännu att vara omhöljdt af mörka, för dess bestånd hotande moln. Ehuru ett af Europas äldsta lefvande språk, har dock ifrån uråldriga tider tillbaka det aldrig lyckats Finskan att få sjelfständigt utvecklade sig och stiga till högre bildning, icke ens att få utgöra National-språket för det folk, som kallar sig Finnar. Af väl kända orsaker har i Finland den onaturliga ställning redan i sekler ägt rum, att Nationens eget modersmål, Finskan, blifvit vanvårdadt, qväfdt och nedtryckt endast till den lägre Allmogen och till dem, som med Bonden hafva att beskaffa: hvaremot ett utländskt tungomål, Svenskan, emellertid varit i vårt Land det herrskande och ensamt brukliga så väl för Regerings ärender, vid alla Domstolar, Embetsverk, Undervisningsanstalter, Embetsmannas correspondence och alla åt offentligheten egnade Skrifter, som ock i alla bildade folkclassers umgänge och dagliga sammanlesnad. Deraf har händt, att Landets Ståndspersoner till en del vanvårdadt och nästan föraktat Finskan, såsom endast bonden tillhörigt och mången mindre betänksam herremän nästan blyges att kunna Finska. Detta förhållande har å en del orter äfven kraftigt inverkat på bonden och förledt honom till att äfven med förakt och blygsel anse sitt vårdslösa modersmål, samt att gerna affectera och begärligt efterapa den i de högre stånden ensam gällande Svenskan. Detta förhållande visar sig isynnerhet i Städerna, der numera äfven den ringaste Borgare och Handverkare låter sina barn läsa Svenska, om de ock icke förstå eller tala det. Derigenom är i en del Städer och många Landsorter det öfliga Språket så råbråkadt, att det utgör hvarken Svenska eller Finska, utan är en regellös sammangyttring af dem begge, ett mischmasch, som klarligen utvisar, huru eländigt ett språk kan blifva, då det utan urskilning sammansättes af tvenne särskilda olikartade ingredienser, vare sig af tvenne särskilda språk, eller af tvenne särskilda språkdialekter sammanblandade. Man besöke ett Finska talande qvinnosällskap t. ex. i

Åbo. *Hvilken barbarisk galimathias till samtalspråk! t. ex. onk syster onku visitin påål: tul helsaman minun påållen: se on farlit seilata tormiis yli haawin o. d. m. — Vål har denna grad af förbistring i Finlands språk ännu icke hunnit till alla Städer: men får detta barnsligt löjliga och säfänga jäktande efter utländsk grannlåt både i tal och seder obehindradt fortgå på sätt lust och böjelse innom en del af Nationen nu visar sig; så utbreder sig väl denna Svensk-Finska med stora steg, och kanske efter ett århundrade veta Finlands från sitt modersmål afvända barn icke mera, hurudant detta af deras redbara förfäder talades.*

Dock — ännu är det möjligt, att förekomma vidare försämring af vårt eget National-språk. Dertill fordras hufvudsakeligen en alfvarligt god vilja hos våra Landsmän, isynnerhet hos dem, som genom upphöjare Embetsman-na-förhållanden kunna framför andra dertill medverka. Men thy värr, har under tidens längd, det sunnda omdömet äfven beträffande denna fråga blifvit så bortblandadt, att mången, eljest vältänkande och för Landets framtida bästa alfvarligen nitälskande man begynnt anse det vara icke blott omöjligt att utur sin djupa föredring upphjelpa Finska språket, utan ock menligt och hinderligt för Nationens fortgående bildning, om det länge vanvårdade Finska modersmålet skulle insättas i sina naturliga rättigheter och upphöjas till Vehikel för nationalbildningen. Dessa farhågor äro dock ogrundade och härröra förnämligast deraf, att man oriktigt föreställer sig sättet att upphjelpa Finskan. — Man tyckes tro att sådant icke skulle låta göra sig med andra vilkor, än att de öfriga språken som begagnas af Landets bildade invånare helt och hållet utträngdes; hvilket icke allenast är ogörligt, utan ock vore i själva verket högst skadligt. Men ett så dyrt offer behöfver icke Finska språket: det har under tidernas längd vänt sig att åtnöjas med måttliga fördelar. Det begär blott, att af de sednare inflyttade Gäster och Beskyddare icke helt och hållet utträngas ur sina fäderne-boningar. Gerna lemna det dem högsätet i stugan, men önskar blott att husägaren derjemte må få derstädes kvarblifva och förrätta sina nödiga värf. Dertill behöfves till en början icke vidare än att Finskan 1:o införas vid alla våra Läroverk, icke såsom undervisnings-språk, hvartill det först efter en längre tids bearbetning kan blifva tjenligt, utan såsom ett för alla Elever nödvän-

digt läroämne, för vilket de vid dimissionen från Läroanstalten böra kunna göra behörigt besked i likhet med Latin och andra Skole-språk, och 2:o att Finnskan vid Landets alla Domstolar och Embetsverk må i början endast så vida lemnas inträde, att alla Finska Parter och Sakägare tillåtes att både munteligen och skrifteligen, fritt få bruka Finnskan, det Vederbörande således borde vara skyldige att fullkomligen, och utan tolk förstå. Med dessa tvenne fördelar vore Finnskan till en början hulpen, utan att nuvarande Inrättningar eller gällande arbets-ordning i någon del behöfde rubbas. Hundrade år härefter må våra efterkommande sig emellan rådgöra och besluta hvad då i saken vidare kan behöfva tillgöras.

Men ett annat lika viktigt steg till Finska Språkets upphjelpande vore derjemte, att Landets Ståndspersoner och bildade Invånare, med sann välvilja för Allmogen och aktning för dess språk, ville medverka till befrämjande af dess kultur och civilisation, samt att efterhand Skolor för allmogens barn inrättades, uti hvilka undervisningen drefs endast på Finska Språket uti de för Arbetsclassen nödvändiga läroämnena. Vål hafva såväl egentelig lärdom, som ock allmän upplysning och själsodling genom Regeringens ömma omvårdnad och de i Landet från längre tider tillbaka inrättade Läroverk, äfven inom Finlands område vunnit en med afseende å dess tillgångar och locala förhållanden icke obetydlig utveckling. Men dessa förmoner hafva dock härintill hufvudsakligen kommit endast dem ibland Landets invånare till godo, som varit det Svenska undervisnings- och bildnings-språket mäktige. Endast svaga och spridda strålar af det efterhand uppgångna ljuset hafva kunnat framtränga till sjelfva den Finska Folkmassan. Och sådant är, enligt Historiens vittnesbörd, förhållandet med alla de Nationer, der de bildade Stånden begagna ett annat språk, än sjelfva Folket. — Den enda, visserligen mest angelägna och väsendteliga, men dock icke ensam tillfyllestgörande undervisning, som kommit den Finska Allmogen till godo, är Religions undervisningen och den dermed sammanhängande bokläsningen, hvilka genom Presterskapets verksamhet och under dess tillsyn blifvit bragta till temmelig fullständighet, åtminstone i afseende å den mechaniska utan- och innanläsningen. Men den för hvarje medborgare derjemte behöfliga förståndsodlingen,

och uppöfsvandet af åtskilliga för samhällslefnaden, äfven ibland de arbetande och näringsidkande Classerne behöfliga practiske färdigheter, såsom skrifva, räkna m. m. har i afseende å den Finska Allmogen blifvit så godt som helt och hållet försummad. Dertill kommer ännu den olägenhet, att Finska Nationen genom sålunda införda och begagnade i särkilta språk, blifvit likasom genom en nästan öfverstigelig skiljovägg söndrad i tvenne aldeles skilda, hvarannan motsatta, ofta fiendligt stämda afdelningar, nemligen Herremännen och Allmogen; af hvilken söndring sedermera den inbördes afund, misstroende och ovilja uppväxt, som icke sällan vid allmänna sammankomster, och rådplägningar, t. ex. vid Socknestämmor, röjer sig, och hämmande motverkar alla nyttiga företag; hvilka endast genom samdrägt, enighet och inbördes välvilja kunde och borde befrämjas.

Till afhjelpande af dessa och flere andra olägenheter, härrörande ifrån Finska Språkets vanvårdande under den tid Finland var med Sverige förenadt, förete sig dock nya och glada utsigter, sedan, efter Finlands förening med det Ryska Kejsaredömet, detta Rikes ädle och högsinte Beherrskare icke allenast i Nåder förunnat vårt Land en egen Styrrelse med bibehållande af egna Lagar och Institutioner, utan ock i öffrigt lika ädelmodigt beredt den Finska Nationen full frihet, att i öfverensstämmelse med dess lynne, behof, seder och förhållanden, till utveckling och mognad bringa den odling, hvar till, genom Landets högre och lägre undervisningsanstalter, grunden lyckligtvis är lagd. Härtill erfordras numera hufvudsakeligen, att genom vårt Nationalsspråks odling och bearbetande, vägen öppnas till att efterhand låta Civilisationens välgärningar öfvergå äfven till den stora massan af folket, att derigenom göra densamma fullkomligen inhemska, att derifrån afskilja all onyttig slärd och såfångt glitter, men deremot uppsöka begagna och bearbeta de elementer till en sann Finsk Nationalodling som finnes i dess rika nationalspråk, dess historiska minnen och poetiska traditioner. Också har allaredan uppmärksamheten, särdeles hos våra yngre Litteratörer, berömligen blifvit vänd åt detta håll. Men ännu återstår hufvudsakeligen, att språkets sanna lynne allt mer utforskas och utredes, att genom upptäckande af dess allmänna, af de skilda Dialecterne och det mycket olika språkbruket oberoende, constanta Lagar, samt dessas

fullföljande vid den vidare språkbildningen, grunden lägges till ett blifvande bokspråk, tjenligt att förvara den inhemska, rent nationella odlingens productioner. — Författaren önskar ingen ting högre, än att äfven detta dess försök till en Finsk Språklära måtte blifva ett icke aldeles otjenligt bidrag till förberedande af ett sådant allmänt antagligt bok- och skriftspråk.

I N N E H Å L L

I Finska Grammatikens Formlära

- Inledning. . . . .
- I. Finska Språkets Diaceter pag. 1.
- A. Finska Bokspråk p. 6.
- B. Carakt. Formlära i allmänhet . . . . .
- A. Språkens särskilda Ordslag och Ordformer p. 12.
- B. Finska Ordformationer i allmänhet p. 15.
- C. Rotstavels-ombyten p. 23.
- D. Ordbildning genom sammansättning p. 29.
- E. Ordbildning genom Derivation p. 30.
- II. Carakt. Nominal-Formlära . . . . .
- A. Nominal-Paradigmer p. 42.
- B. Nominals-Genus p. 47.
- C. — — — — — Numer p. 48.
- D. — — — — — Casus p. 49.
- E. — — — — — Declination p. 51.
- F. Rotkonsonant-ombyten p. 55.
- G. Rotvokal-ombyten och öfver Nominal-ändelser p. 58.
- H. Casus-bildning p. 67.
- I. Adjektivs Comparativs-graden p. 70.
- J. Hälsororden p. 75.
- K. Hjälp-Nomina (Pronomina) p. 76.
- L. Personal-Suffix p. 79.

Förteckning å härtill tryckta Finska Språkläror:

1. Lingvæ Finnicæ Brevis Institutio, af *Aesch. Peträus* Åbo 1649.
2. Hodegus Finnicus, af *Matth. Martinius*, Stockh. 1689.
3. Grammatica Fennica, af *Barth. Phael*, Åbo 1733.
4. Finnische Sprachlehre, af *Joh. Strahlmann (Strålmann)* St. Petersburg 1816.
5. Försök till utredande af Finska Språkets Grammatik, af *Jac. Judén*, Wib. 1818.
6. Finsk Grammatik, af *Reinh. von Becker*, Åbo 1824.
7. Försök till Finsk Grammatik, af *M. W. Wikström*, Wasa 1832.

I N N E H Å L L

af Finska Grammatikens Formlära.

Inledning.

1. Finska Språkets Dialecter pag. 1.
2. Finlands Bokspråk p. 6.

I. CAPITL. *Formlära* i allmänhet.

- A. Språkens särskilta Ordslag och Ordformer p. 12.
- B. Finska Ordformationer i allmänhet, p. 15.
- C. Rotstafvelse-ombyten, p. 23.
- D. Ordbildning genom Sammansättning, p. 29.
- E. Ordbildning genom Derivation, p. 30.

II. CAPITL. *Nominal-Formlära*.

- A. Nominal-Paradigmer, p. 42.
- B. Nominers Genus, p. 47.
- C. — — — Numer, p. 48.
- D. — — — Casus, p. 49.
- E. — — — Declination, p. 53.
- F. Rotconsonant-ombyten, p. 55.
- G. Rotvocal-ombyten och olika Nominal-ändelser, p. 58.
- H. Casus-bildning, p. 67.
- I. Adjectivers Comparations-grader, p. 70.
- K. Räkneorden, p. 72.
- L. Hjelp-Nominer (Pronominer), p. 74.
- M. Personal-Suffixer, p. 79.

III. CAPITL. *Verbal-Formlära.*

1. Verbal-Paradigmer, p. 81.
2. Verbers olika Former, p. 93.
3. — — Moder och Tempora, p. 94.
4. — — Numer och Personer, p. 94.
5. Infinitivens Casus, p. 96.
6. Participer och Verbala Nominer, p. 96.
7. Verbers Conjugationer, p. 96.
8. Rotconsonant-ombyten, p. 98.
9. Rotvocal-ombyten och olika Verbal-ändelser, p. 101.
10. Formationen af Moder och Personer, p. 106.
11. Hjelpverbet ossah o. Perifrastisk Conjugation, p. 109.
12. Negations-Verber, p. 111.
13. Impersonala och Defectiva Verber, p. 114.
14. Reflexiva Verber, p. 115.

IV. CAPITL. *Partiklar.*

I. Anhangs Partiklar, p. 117.

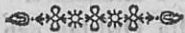
II. Separabla Partiklar, p. 120.

A. Präpositioner, p. 122.

B. Adverber, p. 130.

C. Conjunctioner, p. 135.

D. Interjectioner, p. 136.

FINSK FORMLÄRA.

INLEDNING.

I. Om Finska Språkets Dialecter.

Varje Språk, som talas af Allmogen öfver ett vidsträckt Land, måste vara underkastadt åtskilliga brytningar och hvarjehanda, större och mindre Dialect-olikheter, hvilka ju längre bort desto mera afvika ifrån hvarandra, intill dess de på större afstånd öfvergå till särskilta språk: så framt det händelsevis icke lyckats någon viss dialect att höja sig utöfver sina samsyskon, att småningom blifva bekant äfven inom de andra dialecters områden, och sluteligen häfva sig till gemensamt National-språk, som sedan förenar och sammanhåller, leder och dominerar de andra dialecterna. Sålunda hafva alla språk ursprungligen varit blott en inskränkt dialect som genom Hofvets vistelse och de Förnämares umgänge inom dess område, eller genom ett betydligare Läroverks station och derigenom åstadkommen högre litterär bildning inom en viss provins, eller genom utmärkta krigsbragder och eröfringar på andra dialecters gebit, eller framför andra lyckligare läge för liflig handel, eller någon annan tillfällig anledning stigit till en högre grad af anseende och företräde, tillvunnit sig en vidsträcktare bekantskap, samt sluteligen blifvit hela Nationens allmänna språk.

Sådant är äfven förhållandet med Finska Språkets många Dialect-olikheter. De Finnar, som bo vid Ladoga och omkring Saimen, äfvensom de vid Kajana och Torneå tala väl alla samma Språk, som de omkring Åbo Stad, så vida att minst trefjededelar af orden äro för

alla gemensamma; men emellan deras tal är dock derjemte så mycken olikhet, dels i vissa egna ord och olika bemärkelser på samma ord, dels i ordens olika uttal och egna böjnings former, att Finnar ifrån särskilta från hvarandra aflägsna landsändar i många fall med möda kunna göra sig för hvarandra begripliga. Hvarje Socken har i sitt språk några små egenheter och mindre brytningar, hvilka hvar åt sitt håll och på sitt sätt småningom blifva mera märkbara, ju mera orterne äro ifrån hvarandra aflägsna, så att de i särskilta provincher öfvergå till särskilta dialecter.

Dessa Finska Dialecter äro i landet uråldriga; ty de särskilta Stammar eller colonier af den gemensamma Finska eller Tschudiska nationen, hvilka fordom å särskilta tider ifrån öster invandrade i Finland, med sig införde sannolikt redan då vissa dialect-egenheter, som intill våra tider fortlevat. Sådana Folkstammar voro, efter sannolika invandrings-tiden, Suomalaïset i nuvarande egentliga Finland (Åbo län) och Satakunda, Raisnulaïset, af Lapparne kallade Kvainer, Kväner, i Österbotten, Hämäläïset först i Nyland och sedermera i Tavastland, Savolaïset i Savolax och Kajana län, och Karjalaïset i Karelen d. ä. österom Saimen och vid Ladoga, utom flera andra Stammar, som väl bosatte sig utom Finlands nuvarande gränсор, men hvilkas språk-dialect dock torde hafva inverkat på Finlands dialect-bilning, nemligen Hunulaïset eller Anulaïset omkring Olonetz, Watjalaïset vid Neva i Ingermanland, Wiroslaïset i Estland, m. fl. — Dessa ursprungliga Dialect-olikheter bibehöllo sig sedan så mycket lättare och längre, som folkstammarne i äldre tider saknade politisk förening och inbördes communication: hvarje Stam lefde för sig och dess språk utbildade sig isolerad. När sedan enskilta smärre colonier af dessa urstammar flyttade och förblandade sig med hvarandra, uppkom deraf nya dialect-brytningar, olika efter förblandningens olika bestånds delar. — Dertill kom Ryssarnes granskap

i Öster och Svenskarnas i Vester, samt Finnarnes umgä-
 gänge med dem begge, hvaraf de äldre språk-brytning-
 garne än mera förökades. Så hafva Finnarne vid La-
 doga och Saimen, äfvensom i Kajana län låntagit män-
 ga Ryska ord och format sina dialecter efter Ryskan:
 hvaremot de åt landets vestra kuster boede Finnar jem-
 kat sin talart och uppblandat sitt språk med ord låna-
 de ifrån Svenskan. — Enär till allt detta lägges, att
 Finskan, lik andra lefvande språk är underkastad fort-
 farande förändringar, hvilka å särskilta orter taga di-
 vergerande riktningar; så kan man ungefärligen tän-
 ka sig, huru Finlands talrika dialect-brytningar bildat
 sig, helst hos oss ännu icke någon dialect förmått ta-
 ga bestämd öfverhand och höja sig till ett så erkänt
 allmänt National-språk, att den sedan kunnat dominera
 och förena de särskilte provincialismerna.

Finska Språkets nuvarande många Dialect brytning-
 gar torde redigast och bäst kunna hänföras till 2:ne
 Classer, hvilka vår skarpsynta *PORTHAN* kallade *dialectus*
Communis et *Savonica*, och hvilka, i anledning af
 de särskilta folkstammars Geografiska läge, som begagna
 dem, torde få kallas den Vestra och den Östra dialect-
 ten, *Vest-Finska* och *Ost-Finska*.

Vest-Finska eller Vestra hufvud-dialecten talas af
 de Folkstammar, som tidigare i landet inslyttat, *Suo-*
malaisfet, *Rainulaisfet* och *Hämäläisfet*. Allä dessa Stam-
 mars tal-brytningar hafva en gemensam character och
 likformig Grammatik, ehuru den Åbo-länska Kust-Fin-
 skan (Åbo-dialect) för dess närmare beröring med Sven-
 skan och Estniskan, efterbanden antagit en starkt apoco-
 perad eller illa stympad, försvenskad och half-estnisk
 form, derifrån ordens characteriska ändelser äro afskurne.
 Hvarom dock bör anmärkas, att redan 2 à 3 mils väg
 ifrån hafs-kusten äfven Åbo-läns uttal blir allt mera
 fullständigt och rent, samt öfvergår oförmärkt till lik-
 het med Satakunda dialecten. Likaså har Tavastländ-
 skan i dess östra trakter (Hauho, Hollola, Ithis), för

dess granskap med Savolax, småningom fått några afvikande egenheter och sämre brytningar, ibland hvilka märkes förnämligast, att den förgätit rätta uttalet af de Vest-Finska Språk-ljuden *ð* och *ʒ*. — Äfven norra Österbottniskan har blifvit nära befryndad och uppblandad med Kajana Savolaxskan. Renast har denna Vest-Finska bibehållit sig i öfra Satakunda, eller ifrån Tavastehus nord-nordvest ut till södra Österbotten, å hvilka orter språket mera oförblandadt, utan att förvillas af hvarken Svensk eller Rysk inverkan, fått renast utveckla sig efter sina egna, nativa, sjelfständiga och bestämda former, samt antagit en inre likformig utbildning och consequent regelbunden Grammatik: hvartill äfven den omständigheten mycket bidragit, att denna dialect länge och nästan ensam varit bruklig i Kyrka och Skrift, samt derigenom allt mera fullkomnat sig och blifvit känd öfver hela Finland. Af sådan orsak kallade Porthan denna dialect Communis.

Anm. Vest-Finskans tvenne Språk-ljud *ð* och *ʒ* utgöra ett schibboleth för öfriga Finska dialecter, och uttalas af dessa å särskilda trakter mycket olika. Det rena Vest-Finska *ð* är icke likt det Ryska, Svenska eller Tyska *d*, utan har ett eget tremulerande ljud, likasom man på en gång ville utsäga *ðr* eller *ðr̄*. Suomalaiset och Kainulaiset hafva detta ljud rent, men Hämäläiset österom Tavastehus säga i dess ställe oftast *l*, stundom *r*, så blandvis, att man någongång inom samma Socken hör än det ena än det andra, t. ex. *maðon* eller *maron*, *hauðan* eller *hauran*, *taðon* eller *taðron* i stället för *madon*, *hauðan*, *taðon*. Ost-Finskan deremot utesluter eller alldeles bortkastar detta *ð*, sägande *maon* eller *maron*, *hauan* eller *hauwan*, *taðon*. — Språkljudet *ʒ* uttalas af Suomalaiset icke såsom *tʒ*, utan halfspireradt och halfsibileradt ungefär *tʃ* eller *tʃʒ* tillsammans blött uttalte, t. ex. *meʒå*, *wiʒa*, *faʒon*, *wirʒa*, *maʒa*. Både Kainulaiset och Hämäläiset hafva numera bortglömt dess rätta uttal, och säga i dess ställe *tt* (*metå*, *wittå*, *fattoon*, *wirtta*, *malåta*). I Vestra Nyland och i nejden af Gamla Carleby gifvas deråt ljudet *ʒf* blött (*meʒå*, *wiʒå*, *faʒon*). I östra Nyland, om-

kring Kymene elf öfvergår det till *ds* (*widsa*, *medsa*, *fadson*), ännu mera österut (åt Wiborg) låter det *ts* (*mettså*, *witsa*, *watsa*, *fatson*), men österom Sordavala *tsch* (*mettschå*, *witscha*, *fatshon*). I Savolax är brytningen sämst, ty der säges i stället *ht*, stundom *h* (*mehtå*, *wihta*, *fabon*) hvilket förorsakar många ordförblandningar. — Om dessa Språk-ljud bör föröfrigt anmärkas, att de aldrig hörja och aldrig sluta något ord, utan förefalla endast inuti ord, emellan två vocaler eller ock vid *hd*, sällan vid *rz*, *lz*.

Ost-Finskan tillhör de, sednare i Finland inflyttade Savolaiset och Karjalaiset. Emellan dessa Stammers talarter visar sig väl äfven mången olikhet t. ex. Savol. *måhtå*, *wihta*, *minå*, *minun*, Karjal. *måtså*, *witsa*, *mie*, *miun*, utom många smärre variationer, hvilka här och der förefalla. Men de äro dock i det mesta öfverensstämmande och hafva många gemensamma egenheter. Denna Ost-Finska eller Savolax-Karelska dialecten har utbredd sig öfver östra Finland med Kajana-län, talas renast omkring Kuopio och derifrån österut: men kom i tidig beröring med Tavastländskan och norra Österbottniskan, samt uppblendades å ena sidan med dessa dialecter, å andra sidan med Ryskan, fick derigenom en mindre regelbunden form och stannade i själfständig utveckling. Emedan den aldrig varit i skrift brukad, ej heller dess grammatiska egenheter närmare utredde, är den okänd för Vest-Finnar, och dess många variationer synas icke ens vara kände för hvarandra, så snart brytningarne afvika ifrån Vest-Finskan.

Anm. Lapparne qvarbodde i inre Finland (Keuru, Laukas, Ruovesi, Längelmäki &c.), ända till Reformations seklet, och derigenom hindrades en längre tid Savolaxskan att förblanda sig med Vest-Finskan i Satakunda ock södra Österbotten. — Södra Savolaxska dialecten är föga mindre apocoperad eller illa stympad, än Åbo-dialecten.

Olikheten eller åtskilnaden emellan Vest- och Ost-Finskan visar sig 1) deruti att Ost-finskan har många egna, i Vest-finskan okända och obrukliga ord, hvilka

till större delen äro ifrån Ryskan låntagne t. ex. aprakska, harsniekka, koni, niekka, påtsti, rotu, saani, tuuma, m. fl., 2) deruti att samma ord hafva olika bemärkelser i hvar sin dialect t. ex. lehtaani, wiitsiu, lan^a, rihma, &c. 3) hufvudsakligast deruti, att ordens uttal och många höjningar äro betydligt olika, såsom i det följande skall visa sig, och ibland hvilka isynnerhet här må antecknas:

VEST-FINSKAN.	OST-FINSKAN.
mind, find, me, te, he,	mie, fie, myö, tyd, häd.
maa, päd, haapaa, wääräd, sekkäd.	moa, pes, huapoo, wiäree, säkkee.
ottaa, pettäd, tulee, menee.	ottoo, pättäd, tuloo, mäund.
me tulemme, me söimme.	myö tulloon, myö syötiin.
olen, olet, on, olemme, olisii.	oon, oot, oo, oomme, oisii.
nilittu, sisar, äidä, äkkuna.	nilitty, sisär, äisä, äkkuna
isäni, isäi, isänsä.	isäin, isäis, isäin el. isäse.
naula, peura, koura, puuro, neuha.	nalka, pétra, kopra, puuro, niekka.
saadah, juodah, syödhä, wjedäh	saahah, juwah, sywäh, wiäh.
mabou, haudan, noibat, tabdon.	maon el. mawon, hauwan, noijat,
Sat. mezd, wiza, kazon, el. Tav.	tahon.
mettä, witta, kotton.	Sav. mähtä, wihä, kahon, Wib.
	mättä, witsa, kotton.

Gränsen emellan Vest-Finskan och Ost-Finskan kan icke på linien skarpt utstakas, emedan Socknar, som ligga emellan dem, nyttja än den enas, än den andras former, t. ex. Jämsä, Längelmäki, Keuru, Uleåborg m. fl. Dock kunna Kymene-elf, Päijäne insjö och Österbottens Maanselkä ifrån Kuortane till Paldamo anses för ungefärliga råskilnaden emellan Finlands tvenne hufvud-dialecter, ehuru spår efter Karelskan visa sig i vestra Nyland, Wirdois, Gamla Carleby m. fl. (wisä, kasson), och deremot täta spår efter Tavastländskan i Vestra Wiborgslän och sydvestra Savolax o. s. v. hvilka spår sannolikt äro lemningar efter forntida mindre colonier.

2. Om Finlands Bok- eller Skrif-språk.

Denna Finska Formlära är författad hufvudsakligast efter den rena Vest-Finska dialect, som talas i öfra Satakunda (i nejden af Tammerfors) eller emellan Ta-

västehus och södra Österbotten, hvilken talart är i skrift längst begagnad och mest cultiverad, samt derigenom allmänast bekant öfver hela Finland, äfven minst bortblandad af fremmande språks inverkan och derföre närmast språkets ursprungliga art och form. Den förtjenar alltså framför andra Finska dialecter den mesta uppmärksamhet för sin högre bildning och odling, sin utredda regelbundna Grammatik och den vidsträcktare bekantskap, som den under tidernas längd sig tillvunnit.

Men jemte det jag lagt denna rena Vest-Finska dialect till grund, har jag tillika antecknat de andra dialecternas egenheter och betydligare afvikelser, så vidt de äro mig bekanta. Äfven Ost-Finskans dialect-olikheter, ehuru de ännu icke äro fullleligen utredda, har jag, dels af andras uppgifter, dels af egen erfarenhet, antecknat till jämförelse med Vest-Finskan, men sällan till efterföljd.

Finska språket kan väl ännu icke sägas hafva någon litteratur, men i tryck har det dock varit begagnat sedan medlet af Reformations seklet (omkring 1550) d. ä. nära trenne århundraden; i början hufvudsakligast i Religiösa ämnen och Kyrkomål, i Bibel-öfversättningar, Kyrko-Psalmböcker, Postillor, Handböcker och andra ascetiska skrifter. Våra äldsta Författare, Biskop MICH. AGRICOLA + 1558, Biskop PAUL. JUUSTEN + 1576, Rector JAC. FINNO + 1589, Biskop ERICUS ERICI + 1625 m. fl. bodde i Åbo, och begagnade derföre denna orts dialect. Inan kort förmärkte man likväl, att samma Kust-dialect var för mycket försvenskad och dess ord illa apocoperade, föga mindre än Estniskan, jemmerligen stympad och castrerad på ordens characteristiska ändelser; hvarföre man ock småningom, (redan i 1642 års första Finska Bibel-öfversättning) fann nödigt att i Bibel och andra prosaiska Skrifter antaga en renare och fulltonigare talart. Detta fortgick efterhanden, Åbo-dialectens stympningar aflades och spåren af Svensk förblandning utplånades allt mer och mer. I

det sidst förflutna århundradet hafva nästan alla Finska författare följt, eller åtminstone sökt följa den renare Vest-Finskan, med undantag af Psalmboken, samt andra andeliga Sånger och Visor, der den stympade Åbo-dialecten velat bibehålla sig, derföre att dess ord äro kortare och derföre lättare att i versform inpassa. — Genom dessa, i sekler fortsatta åtgärder har samma rena Vest-Finska tillvunnit sig en viss helgd eller gammal häfd att för all framtid utgöra Nationens allmänna Kyrko-språk, derföre att endast den genom Bibel, Postiilor och andra Kyrko-Handböcker m. m. blifvit bekant och förstas öfver hela Finland, ända till Ladogas stränder och Lapplands öknar: hvilket icke gäller om någon af Ost-Finskans många varieteter, som äro kända och brukliga blott inom hvar sin lilla landsort. Det vore numera hardt nära ett helgerån, att ur Finsk Kyrka vilja uttränga denna rena och fulltoniga dialect. På samma Vest-Finska äro äfven alla härtills tryckta Finska Grammaticor författade, ty äfven Herr VON BECKER har hufvudsakligast följt Vest-Finskan, samt endast här och der tillagt (ofta utan uppgifven hemort nästan insmugit) en och annan af Ost-Finskans egenheter: varande alltså endast Vest-finskan grammaticaliskt utredd och bestämd.

Likaså har vår classiska CALONIUS på Vest-Finska öfversatt Landets allmänna Lagbok, äfvensom Kyrko-Lagen, samt andra öfverhetliga Förordningar och Kungörelser, ända till sednare tider, jemte våra få æconomiska Läroböcker följa samma Vest-finska: hvarigenom den samma blifvit förberedd att vara och förblifva äfven Nationens juridiska och civila Skrif-språk

Till följe af dessa förberedelser har den rena Vest-Finskan (som icke bör förblandas med den stympade och försvenskade Åbo-dialecten) fått ett betydligt försprång framför de öfriga Finska talarterna, och den försvarar numera med skäl sitt engång vunna företräde, icke blott i ecclesiastikt, utan ock i civilt och ju-

ridiskt hänseende. Vid den grad af odling, hvartill Vest-Finskan för det närvarande hunnit, (ett par sekler framom dess samsyster, Ost-Finskan) vore det i sanning ett oråd, föranledande till språkets förbistring, att ens vilja bortbyta eller bortblanda en känd, ren och regelbunden dialect emot en, annan, okänd, oarbetad, oreglerad talart. Tvertom borde alla Finnar med förenade krafter broderligen godkänna, bibehålla och uppöfva sin engång antagna, häfdvunna språkform. Med Vest-Finskan till grundform finge Nationens bokspråk obehindradt, oförblandadt och oförvirradt fortgå på den väg det redan i århundraden vandrat, och genom dess allmänna bruk i Kyrka, Skola, Domstol och det offentliga lifvet, blir det småningom mer upparbetadt och renadt, dess få regellösheter utmönstrade och mot bättre utbytt, samt språket sålunda med tiden riktadt och odladt i samma förhållande, som Nationens intellectuella och æsthetiska kultur för öfrigt kan tillväxa.

Detta hindrar oss likväl icke, att utur andra dialecter, i synnerhet Ost-Finskan läntaga, samt i skrift lämpeligen införa åtskilliga uttryckfulla ord, som i Vest-Finskan sakna motsvarande, t. ex. *nainen*, *tyttö*, *weikoinen*, *warna*, *tarina* m. fl. Men vid denna läntagning bör anmärkas, att slika ord böra böjas och fogas efter Vest-Finskans bestämda Grammatik, emedan de ånnorlunda icke låta sig dermed assimilera. Sålunda har allaredan en stor mängd af Ost-Finskans bättre ord förut öfvergått i allännare bruk, och samma utväg bör för framtiden icke ogillas. Derigenom kunna de flesta af Ost-Finskans dugliga och rena (icke fremmande) ord lätteligen blifva använde, och national-språkets ordförråd sålunda betydligt förökadt.

Men af Ost-Finskans egna böjnings-former eller flexioner synes äfven en och annan hafva företräd framför Vest-Finskans, t. ex. plur. *ottiwat*, *oliwat*, *eiwät* m. fl. i stället för Vest-Finskans anomala *otit*, *olit*, *ei*. Likaledes torde det ej vara förkasteligt, om man i stäl-

let för det Vest-Finska *z*, (*wiza, waza, fazon, ezin*),
 L
 hvars uttal för andra Finnar är svårt, ville skriva och
 säga det Wiborgska *tš* (*witsa, fatson, watsa, metsä,*
etšin), som af alla lätteligen uttalas. Äfvenså torde Ost-
 W
 Finskans Inessiva Casus (*falasfa, firfosfa, wieraasfa*)
 med *sf* anses fylligare, än Vest-Finskans (*falasa, firfo-*
sa, wieraasa. Vidare äro *autuutena, totuuteni, wää-*
rnydensäh mera regelrätta än *autuudena, totuudeni, wää-*
rnydensäh m. fl. — Sådana form-ombyten måga dock
 godkännas endast i de fall, der bruket i Vest-Finskan
 är irreguliärt och Ost-Finskans former alltså hafva ett
 bestämdt företräde. Iakttages icke denna sparsamhet,
 så leda slika formförväxlingar till förvirring, samt till
 begge dialecters confusion och begges undergång.

A n m. Deremot kan det Vest-Finska Språkljudet *ö* icke
 på något sätt lämpeligen utbytas, än mindre enl. Ost-
 Finskan uteslutas, ty derigenom komme för många
 L
 vocaler att ofta sammanlöpa, hvarutom ordens
 radix derigenom blefve i många fall oigenkännelig
 och många ordförblandningar skulle göra läsning och
 mening otvetydig.

Sådan har Finska Språkets gång och utvecklig här-
 tills varit, utan att klandras ens af Ost-Finnar, de der
 under seklernas lopp, lärt sig obehindradt förstå Vest-
 Finskan, sådan den i skrift varit bruklig. Det var först
 omkring år 1820 och sedermera, som några Savolaxa-
 re, ledde af hemkärlekens blinda välmening, började
 idkeligen klandra, förklena och förringa Vest-Finskan så-
 som för mycket försvenskad och bortskämd, samt på-
 stodo att den samma bör såsom, skrifspråk förkastas
 och Ost-Finskan, för dess förmenta renhet, i stället
 antagas till allmänt bruk. Detta förslag förefaller mig
 lika obetänkt, som om någon ville förkasta den nu bruk-
 ligen Svenskan, såsom för mycket gallicerad och german-
 niserad, samt i stället substituera Dahlska dialecten.
 Männe med detta utbyte kunde anses något vara ver-
 keligen vunnet? — Man finge då en okänd, oreglerad

Finska i stället för en bekant och regelbunden. I afseende å renheten har Ost-Fiskan intet att skryta, ty icke blott omkring Ladoga, utan i nejderna af hela Saimen med dess många vikar, Haukivesi, Orivesi, Kallavesi &c., till och med i Kajana-Län och norra Österbotten är Fiskan uppblandad med Ryska ord och Ryska talevändningar fullt ut lika mycket, som Åbo-dialecten med Svenska ord och språkformer. Dessutom, så länge Ost-Finskans egenheter och fördelar icke äro medelst en redig Grammatik utredde, veta hvarken Savolaxare sjelfva eller Vest-Finnar, hvad godt der kan vara att bjuda på. Om *Otava* och *Kuunulinna* innehålla verkelig Ost-Finska, så är det rena, reguliära i dem lika med Vest-Fiskan, och det öfriga synes följa ingen regel, vara en formlös massa. Det dugliga och regelrätta gillas och antages gerna af alla, det må tillhöra hvilken dialect som helst: men det anomala, felaktiga, förvirrande, chaotiska är oklokt att ens föreslå till allmänt bruk. — Till följe häraf förmår jag icke inse något skäl, kvarföre man till skrif-språk borde antaga Ost-Fiskan framför den kända och brukliga *Vestra*; och ingen fördel ser jag dermed kunna vinnas, men väl mångfaldiga olägenheter, som blefve oundvikliga. Föröfrigt bör Ost-Fiskan för alltid få bibehålla sin Runo-poesie, som ursprungligen är dess dotter, samt deruti öfva sig till en skärskildt Sångstämua, der språkets anomalier undångömmas af versens och poesiens öfvervägande fördelar. Men till att uttränga Vest-fiskan ur det allmänna bruket, anser jag Ost-fiskan icke hafva skäl att göra anspråk.

Likaså oklokt i afseende å Finska språkets cultur anser jag de Författare göra, som söka förblända Finlands särskilda dialecter, och slumpvis följa än den enas och än den andras egenheter, utan regel och ordning nyttja blandvis Vest- och Ost-Finska ord-former. Af denna dialect-förblandning uppkommer ett amalgama, det hvarken Vest-Finnar eller Ost-Finnar förstå, och der de heterogena

ingredienserna aldrig kunna sammansmälta till något dugligt helt, de afnöta hvarandras characteristiska former, och bilda sålunda ett språk, som för sin regellöshet upphör att vara Finska. Alla sämre Finska provincialismen äro uppkomna genom slik forntida dialect-förblandning, t. ex. södra Savolaxskan, en confluss af Ost-finskan, Tavastländskan och litet Ryska. Vilja vi alltså bibehålla vårt språk vid dess grammaticaliska regelbundenhet och dess egna, nativa renhet, så bör en viss god dialect läggas till grund, samt denna sedan upparbetas och riktas ur de andra dialecternas förråder, men allt efter grund-dialectens goda former: och denna goda dialect bör efter min tanka vara och alltid förblifva den renaste Vest-Finska, icke blott för dess långvariga öfning och högre kultur, utan ock derföre, att den är framför andra Grammaticalskt bestämd och regelbunden, renast från fremmande inblandningar, och allmänt eller åtminstone bäst känd öfver hela Finland.

I. CAPITLET *Om Finsk Formlära i allmänhet, samt om Derivation och Composition.*

A) *Om Språkens olika Ordslag och Ord-former.*

Redan från äldre tider hafva Grammatister med benämningen Form-lära eller Etymologie förstätt den delen af Språkläran, som beskriver ordens olika slag och former, huru ett språks ord ursprungligen bildats genom composition, derivation och flexion, hvilka, huru många och hurudana ord-former och ordböjelser språket antagit, samt huru samma flexions-former sedan rätteligen igenkännas och behörigen bildas. Och denna indelning plägar i Grammatikor ännu bibehållas, ehuru man icke alltid iakttagit gränsen emellan formernas bildning och deras bruk, hvilket hör till Syntaxen.

Till följe af människans medfödda anlag ooh förmåga att med ord uttrycka sina tankar, och enligt tanke-

förmågans logiska regler, pläga i alla språk finnas tvenne, till både form och bemärkelse olika slag eller Classer af ord (partes orationis), nemligen 1. *Nominer*, begrepps ord, benämningar på särskilda begrepp, 2. *Verber*, omdömes ord, hvarmedelst begrepp copuleras och sammanställas till omdömen och meningar: och begge dessa slags ord pläga hafva sina bestämda, olika former, äro flexibla, samt 3. *Partiklar*, smärre, formlösa, embryotiska, oftast inflexibla ord, som i alla språk pläga förefinnas, för att dermed uttrycka Nominers och Verbers vissa egna förhållanden i afscende å tid, rum, sätt m. m. äfvensom att beteckna särskilta meningars inbördes sammanhang och andra combinationer.

Nominal-classen innefattar åter flere underafdelningar eller olika arter af Nominer, med sina egna smärre bemärkelse- och form-variationer: neml. 1. *Substantiver*, benämningar för ting eller sjelfssändigt tänkte begrepp, 2. *Adjectiver*, som säga hurudana Substantiverna äro, deras hurudanhet? 3. *Numeralier*, som beteckna deras antal till mängd och ordning, 4. *Auxiliär-Nominer* (Pronomer och Artiklar), små Hjelpnominer till att bestämma Substantivers vissa egna bemärkelse-nuanser, samt 5. *Participer* och andra Verbala Nominer (Substantiver och Adjectiver), ur Verber utgångna Nominer, hafvande Nominal-form, men tillika vissa Verbala egenskaper — en mellanlänk emellan Nominer och Verber.

De i språk-lärorne vanligen omnämnda Nomina Propria Appellativa, Communia, Abstracta och Concreta m. fl. äro logiska distinctioner, som icke verka på Formläran, och äro därför här förbigångna.

Verbal-classen deremot sönderfaller öfverhufvud i tvenne hufvudsakliga, till form och bemärkelse olika slag, neml. 1. *Activa* Verber, som uttrycka Subjectets verksamhet dess sysselsättning, samt hafva i alla språk egna bestämda böjnings-former, egna flexions ändelser, och 2. *Passiva* Verber, betecknande Subjectets lidan-

de, icke sjelfverkande, utan andras inverkan emottagande ställning. Äfven det Passiva Verbet har i många språk särskilt Passiv-form (Grekiskan, Latinen, Svenskan, Finskan), hvaremot andra språk sakna egen Passiv-form, och uttrycka det passiva begreppet medelst Hjelp-verber och Participer, (Tyskan, Franskan) — Det Activa Verbet är åter till bemärkelsen antingen 1. *Transitivt*, der Subjectet verkar på något Object, dess verksamhet har ett föremål utom sig, eller 2. *Intransitivt*, der verksamheten blir inom Subjectet, utgör blott en sysselsättning inom sig, och plägar därför kallas *Neutrum*. Begge dessa slagen äro likväl sinemellan så nära beslägtade, att ett och samma Verb kan, efter den talandes olika afsigt och mening, vara än Transitivt, d. ä. hafva object (jag läser en bok), än Intransitivt, utan object (jag läser, sysselsätter mig med läsa, utan att bestämma hvad jag läser). Dock pläga somliga Activer vara mera transitiva, d. ä. oftast hafva och gerna fordra object (köpa, befria); andra deremot äro oftare intransitiva d. ä. utan object (lefva, löpa). De intransitiva Verberna pläga ock därför i alla språk hafva samma form, samma flexioner, som de transitiva.

Dessa äro de allmänna Verbal-lagen (genera), som med egna former förefinnas i alla språk. Men det gifves ännu andra Verbal-species, som med någon olikhet i formen tillkännagifva någon mindre olikhet eller någon särdeles modification i Verbets bemärkelse, och därför pläga med särskilda namn betecknas. Sådana äro t. ex. 1. *Verbum Medium*, (Medialverb), som är midt emellan Activ och Passiv bemärkelse, betecknande blott ett *blifvande* t. ex. svartna, mörkna, 2. *Verb. Factivum*, eller *Causativum* der Subjectet icke sjelf gör, utan bringar någon annan att göra, åstadkommer någon actus, föranleder eller låter göra något, 3. *V. Frequentativum*, som betecknar en med afbrott repeterad, ofta förnyad eller återtagen actus t. ex. Lat. factito, 4. *Continuativum*, en utan afbrott med ens länge fortsatt actus, 5. *Momentaneum*, en actus, som sker hastigt, i ett ögonblick och endast engång, 6. *Diminutivum*, der

actus sker i smått, t. ex. Lat. *cantillo*, 7. *Augmentativum*, der det sker i stort, större eller kraftigare än vanligt, 8. *Verb. Reflexivum*, der Subjectet verkar endast på sig sjelf, är sitt eget object, och objectet är i Verbets form inneslutet eller inveckladt, 9. *Reciprocum*, när flere Subjecter deltaga i samma actus, och verka på hvarandra inbördes, 10. *Auxiliare*, som begagnas till att fylla bristande böjelser på andra Verber, utgör andra Verbers hjälpreda, o. s. v.

I Svenskan och Latinen finnas icke exempel på alla dessa Verbal-species, emedan dessa språk icke så noga sönderdelat nuancerne i Verbal-actus, utan begagna i dess ställe partiklar: men de behövas alla i Finska språkläran. Deremot behöfves här icke Lat. *Verbum Deponens* samt *Neutro-* och *Neutrale passivum*, hvilka uppkommit genom Grammatisters förblandning af genus och forma Verborum. Till formen äro Verberna blott Activa och Passiva: Till Genus (bemärkelse) äfvenså blott activa (neutra inbegripna) och passiva: men form och bemärkelse svara i Latinen icke alltid mot hvarandra t. ex. *vapulo* och *hortor*. I Grekiskan uttryckas med Passiv-form flere reflexiva och activa begrepp, dem man utan skäl plägar kalla Medium.

Partiklar, formlösa eller utan bestämd form varande ord, höra egentligen icke till Formläran: men de pläga dock der upptagas för att visa deras formlöshet. Särskilta Språk hafva tillegnat sig ett större eller mindre antal af skika embryoner. Finskan har få egentliga Partiklar, ty de flesta utgöras af Nominal- eller Verbal-böjelser, som vanligen antagit en något afvikande bruk och ofta contraberad form. De delas efter sitt olika bruk vanligen i Præpositioner, Adverbier, Conjunctioner och Interjectioner: skolande nedanføre en hvar af dem närmare omförmälas.

B. Om Finska Ord-formationer och deras egenheter: förberedande Anmärkningar.

Språkens Ord-former förändras vanligen på tre sätt, dels genom *composition*, då två ord förenas till ett

enda, dels genom *derivation*, då ur ett förevarande ord (radix, rot) bildas ett nytt ord (ny form) för ett nytt begrepp, och dels genom *flexion*, då ett redan bildadt ord, så böjes att det med olika ändelser utmärker de olika ställningar i meningen, hvaruti ordet brukas. Alla dessa sätt att variera ordens former pläga i alla språk förefalla, men de särskilda språken hafva antagit eller föreskrifvit sig olika regler att sina former förändra. I afseende å Finnarnes Form-lära böra följande allmänna egenheter framför allt anmärkas.

I. Finskan är till ljudfall ett tvåstafvigt (dissyllabiskt) språk. Ordens första stafvelse är alltid skarpt accentuerad: hvarefter följer i tvåstafviga ord en alldeles accentlös stafvelse, och om ordet är trestafvigt, så stå två accentlösa stafvelser i bredd. Men om ordet genom derivation eller flexion får 4, 5, 6, 7, 8 stafvelser, så få derjemte tredje, femte, sjunde stafvelserna (d. ä. hvarannan stafvelse, alla udda stafvelser, den sidsta undantagen) en lindrigare accent, hvilken dock icke rubbar eller fömildrar den första stafvelsens accent, t. ex. *lätoomättomuüdesänfah*. Den första stafvelsens skarpa accent torde få heta *acutus* och de följande stafvelsernas *gravis*, hvilka i sagde ordning vanligen följa på hvarandra, huru mångstafvigt ordet än må vara. Negations-ändelsen får dock alltid en *gravis* om det ock vore den fjärde stafvelsen, för att sålunda starkare tillkännagifva negationen (*rúfoilemätah*, *rafastamätoin*). Detta bestämda accentfall gör språkets uttal dissyllabiskt, nästan huggande, (ömsom tonvigt och tonbrist på hvarannan stafvelse) och derigenom något enformigt, men tillika distinct och väl hörbart, utan att orden vid declamationen sammanflyta eller hopsmälta, såsom i Franska uttalet, till stor olägenhet för fremlingen.

Till följe häraf äro Finska språkets radical ord till större delen tvåstafviga. Trestafviga radicer äro få och synas vara derivater af en numera försvunnen tvåstafvig rot t. ex. *fuffaro*, *haraffa*, *luriffa*, *rafastan*. Å

andra sidan äro enstafviga ord (monosyllaber) i språket ganska få: och att språket icke älskar dem, synes deraf, att en del af dessa monosyllaber ofta plägar förlängas till tvåstafviga, t. ex. Pronominerna *ku, mi, jo*, hvilka vidhängas enclitiska partikeln *-la, -lä, (mikä, kula, jofa)*, endast för att sålunda blifva dissyllabiska.

2. Finska Språkets uttal är mycket enkelt och ledigt, med jemt och lätt omvexlande Vocaler och Consonanter. Dess samteliga språkljud, (vocaler och consonanter) äro i allmänhet sådana som med minsta bemödande för tal-organerne kunna uttalas. I stället för de flere nuancer, af ett och samma ljud, som höras i många andra språk, har Finskan blott ett, det minst mödosamma, t. ex. blott ett *f* för Rysk. *з, с, ж, ш, ч, ш*. Tysk. *с, f, sch*. Svensk. *s, sj (sk) och tj (kj)*; — likaså blott ett *h* för Rysk. *р, х*, Tyskt *h, ch*; — De Finska, *f, p, t*, äro midt emellan andras *g* och *k, b* och *p, d* och *t*. Finskan förmår ej vårda skilnaden emellan Svenskans *o* och *u* (god och gud), utan nyttjar ett mellanljud, likt det Tysk. *u*. Fransk. *ou*, Rysk. *y*: — men Finnarnes *e* och *ä* äro mera skilda än, uti Sv. *er* och *är*, *ber* och *bär*. De enda ljud, som för talorganerna äro mera daldrande och adspirat-hväsende äro de Vest-Finska *ð* och *ʒ* (*ðlr, ths*).

Samma lätthet eftersträfvar Finskan i sina språkljuds förenande till stafvelser och ord. Endast en, högst två lättförenliga Vocaler eller Consonanter omvexla eller stå i bredd: men om tre under flecterandet vilja sammanlöpa, undvikas de antingen medelst bortkastande, eller med mellanslag af en half vocal *j* eller *w*. Derigenom hindras uttalet att blifva hårdt genom många sammanlöpande consonanter, såsom Pålskan, eller för mycket släpande genom många sammanlöpande vocaler, såsom Portugisiskan. Diftonger älskar Finskan mera än andra Nordboer, nästan lika med Italienskan. — Dessa omständigheter äro minnesvärda vid finsk ordbildning, t. ex. af *lapsi, fyysi, joutsi, lumi, juoksi, pieksi m. fl.*

blifva lasta, fystå, jousta, juostah, pieståh, lunta, hvilka äro lättare att uttala, än lapsta, fypstå, joutsta, lumsa, &c. som vore efter regeln, men tunga i uttalet: likaså af wuohi, riichi, nousen blifva wohta, rihtå, nostah, ehuru wuohsta, riichtå, noustah vore mera regelbundna. Äfven äro leuwan, ijan, ruuwan behagligare än leuan, iån, ruowan o. s. v.

— A n m. Ost-finskan vill ogerna tåla diftonger i accentlösa stafvelser. t. ex. hewoinen, halutoin, fypsin, fypfit, fypfi uttalas i Ost-finskan hewonen, haluton, fypsyn, fypfot, fypfi. Äfvenså vill Ost-Finskan icke tåla långa Vocaler aa, åå, utan förvandlar dem i ordets första stafvelse till oa el. ua, ea el. ia, och i slutstafvelsen till oo, öö el. ee, t. ex. maa, paa, haapaa, ottaa, wäärää, selfää, tulee, menee, &c. uttalas i Ost-Finskan moa el. mua, pea el. pia, hoapoo, ottoo, mieree, sälfee, tuloo, mäöö, hvilket gör deras uttal särdeles öppet, hårdt och svårt att regelbinda.

3. Alla Formvariationer göras vid ordets slut eller ändelse. I Finskan finnas eller brukas aldrig några sådana præfixer eller præpositiva stafvelser, som Hebr. præformativer, præposs. beth, lamed, mem, artikeln he m. m. Grek. Augment. e, dess α privativ. och nästan alla præpositioner, Lat. både inseparabla och många separabla præpositioner, Svensk. o, be, an, ve, (ofärd, besvär, anhang, vemod) o. s. v., hvilka ställas i ordets början, framför dess radix, hvarigenom denna ofta borthblandas. Till och med negations-stafvelsen, som nästan i alla språk nyttjas i ordets början ($\alpha\theta\epsilon\omicron\varsigma$, impius, ogudaktig) finnes i finskan i ordets slut (jumalatoin, juma(atto)muus). Till följe häraf står ordets radix alltid främst, orubbad, ehuru ock ordet föröfrigt må deriveras eller flecteras; och denna omständighet bidrager icke litet till enkelhet och redighet i språkets etymologie, isynnerhet till lätthet vid ordens igenkännande och eftersläende i Lexicon, äfven i derivations-ordning.

4. Språket älskar att börja sina ord med Consonant, men att sluta dem med Vocal. Ord, som börjas med

Vocal utgöra i Finskan föga mera än en tionde del af hela ord-förrådet, hvaremot i Grek. nära halfva ord-antalet börjas med vocal, om äfven de med *ε* augmenterade tagas i beräkning: i Lat. äro de med vocal börjande orden något färre: hvilket allt i språkens Lexicon kan efterses. Initial-consonanterne i Finskan äro: *h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, w.*

Deremot finnas i Finskan icke flere final-consonanter än *n* och *t*, mera sällan *s*, och ännu sällsyntare äro *l* och *r* såsom final-ljud, emedan språkets flesta ord och böjelser slutas på Vocal. Språkets egna anlag för vocaländelser synes äfven deraf, att många ord, som fordom slutats på en af consonanterne *n, t, s*, i våra tider ofta bortkasta dessa final-consonanter eller låta dem afnötas, så att endast ett svagt, föga märkligt *h* (Sav. svagt *k*) der quarstår: hvarföre man i skrift alldeles utslutit detta *h*, så att ordet slutas på vocal. Sådana äro: a) Nominal-ändelser: Nominat. på *se* (*hame, sade*), Allat. på *sle* (*hameelle*), Abess. på *sta* (*hameeta*), Adverbial på *sti* (*hyvästi*), Numerale *kolme*, pronom. *itse*, Suffix. *nsa* eller *nsä* (*hameensa, itsensä*) b) Verbal böjelserna: Imperat. *tule* och Infinitiv. *tulla*, samt c) Partiklarna på *si* och *se* (*elit, alati, sitte, sinne, tånne*) o. s. v., hvilka ord fordom alla hetat fullständigt *hame* eller *hames*, *hameellen* el. *hameellet*, *hameetat*, *kolmet*, *itset*, *hameensat* (Sav. *hameensak*), *itsensät*, *tules*, *tullat*, *elit*, *alatin*, *sitten*, *sinnet*, *tånnet*. Ännu uttalas de så i vissa, små dialecter men icke i allmänhet. Att der dock i alla dialecters uttal der ännu förefinnes en liten final-adspiration, synes deraf, att vid sammansättningar adspirationen öfvergår till dubbel consonant *t*: ex. *minullekin, itselkin, tuleppa, ihmetyö* o. s. v. (af *minullekin, itselkin, tuleppa, ihmetyö*). Samma adspiration torde alltså icke böra i Skrift lemnas alldeles obetecknad. Herr von Becker har, i dess Finska Grammatik utmärkt den med Apostrof-tecken (*kolme'*). Men detta, vill egentligen tillkännagifva, att en Vocal vore

utesluten. Af sådan orsak synes det mig bättre, att beteckna samma final-adspiration eller afnötta final-consonant med ett h (hameh, hameleeh, hameetah, itseh, itsensfah, kosmeh, tuleh, tullah, elih, sitteh o. s. v). Sålunda har jag sökt skriva i denna Formlära, och jag anser sagde h nödvändigt böra bibehållas isynnerhet i slutet af Nominers Abessiv-Casus, samt Verbernas Imperativ och Infinitiv, emedan dessa böjelser förutan h, lätteligen förblandas med andra snarlika flexioner. Huru vill man annorlunda åtskilja t. ex. Imper. seuraah och Infinit. ottaah ifrån Præs. 3 pers. seuraa, ottaa. Abess. jumalatah ifrån Infin.-Cas. jumalata o. s. v.

5. Tvenne hopstående Consonanter tål Finskan hvarken i början eller i slutet af orden. Derföre då Finnen behöfver låntaga ett fremmande ord, som börjas med två eller flera consonanter, så plägar han, bortkasta den förra af dem, t. ex. rena Finnar säga rapu af krabba, niffari af snickare, rååttari af skraddare, läski af flesk, riiian af fria, rykki af tryck, lootu af plåt, reiwi af bref, o. s. v. Endast Åbo-dialecten har småningom vänt sig att uttala frapu, frååttari, preiwi, fläski, fria eller pria, ploomu, trykki, men äfven Åbolänningen kan ännu icke uttala ord, som börjas med sk, sp, st, sm, sn, hvarföre han säger: tuoli af stol, puola af spola, nyöri af snöre, warwaan af svarfva, peili af spegel, prunti af sprund, fooli af skål o. s. v.

I låntagna ords slut deremot tillägger Finnen en vocal oftast för att undvika obehörigt final-ljud, t. ex. lappu af lapp, tappi af tapp, ruffi af rock, patti af spatt o. s. v. Häraf synes att Åbo-läns Kust-Finnar och södra Savolaxare, illa handla emot språkets ursprungliga art, då de ifrån ordens slut afstympta eller apocopera sidsta vocalen, hvarigenom ordet ofta kommer att slutas med dubbel consonant, t. ex. leiwáll, leiwást, leiwált, hks, faks o. s. v. i stället för de rätta, leiwáls lá, leiwástá, leiwáltá, hksi, faksi.

6. Finska uttalet har en egen vocal-harmonie, som bör noga vårdas. Denna harmonie består deruti att hårda Vocaler a, o, u, aldrig kunna i samma ord stå tillsamman med blöta vocaler ä, ö, y, men medelvocalerne e och i passa ihop med dem begge, dock hellre med blöta vocaler. Derföre kan en Finne icke uttala sådana ord, som de Svenska *hyra, sängar, röka*: och han plägar i sådana fall alltid bryta den senare vocalen i harmoni med den förra, *hyry, sängyt, rökään*.

Häraf följer att vid ordens deriverande och flecterande böjnings-stafvelsens vocal allid måste rätta sig efter de vocaler, som förefinnas i ordets rot, sålunda att om roten har en eller flere hårda vocaler, måste äfven slut-stafvelsen få en hård eller medelvocal, men har roten en blöt vocal, så måste äfven final-vocalen blifva blöt: äfvensom om roten har endast medelvocaler, blir böjnings-stafvelsens vocal äfven blöt t. ex. af *kala, ilo, helu*, blifva *kalassa, ilossa, helua*, men af *kylä, emä, wiety* blifva *kylässä, emässä, wietyä*: äfvenså af *pelti, hirwi, kirwes* blifva *pelissä, hirwessä, kirwestä* o. s. v.

Denna regel gäller så allmänt, att några små Adjectiver, som brukas blott i sammansättning, hafva antagit en dubbel form, den ena med hård, den andra med blöt vocal, för att passa i hop med alla slags vocaler. Sådana compositions-adjectiver äro: *slainen* och *släinen*, *soinen* och *slöinen*, *mainen* och *mäinen*, *moinen* och *möinen*, *nainen* och *näinen* t. ex. *suomalainen* och *hämäläinen*, *kirvullainen* och *leiväslöinen* (i st. f. *kirvunsoinen, leivänslöinen*), *sikamainen* och *härkämäinen*, *kummainen* och *tämmöinen* (*kunmoinen, täämöinen*), *kaksinainen* och *yksinäinen*.

An m. *Moinen* och *soinen* äro contraherade ifrån *muosoinen* och *luontoinen*. De öfriga deriverade ifrån *la* eller *lai*, *maa*. Ost-Finskan har äfven några sålunda formerade Substantiver t. ex. *lampi-lo tyttö-lö*.

Äfven några Anhangs-partiklar hafva likaså antagit en dubbel form t. ex. *sko* och *slö* (*kalako, kylälö*), *sko* och *slä* (*kuka, mikä*), *spa* och *spä* (*kalapa, kyläpä*).

7. Åtskilnaden emellan uttalets långa och korta vocaler bör sorgfälligt iakttagas både i tal och skrift, ty språket har många ord, som åtskiljas blott af vocalens längd, t. ex. *tuusi* och *tuli*, *taloon* och *talon*, *tulee* och *tule* (*tuleh*). Redan ifrån äldre tider har denna åtskilnad i skrift blifvit temmeligen noga vårdad i afseende å ordets första, skarpt accentuerade stafvelse, sålunda att den långa vocalen oftast tveskrefs (*tuusi*), den korta icke (*tuli*); men i de följande stafvelserna försumrades icke sällan en slik tveskrifning, ehuru vocalen i uttalet var lång. Ännu i vår sidst öfversedda Bibelupplaga af år 1776 (hvarmed alla följande upplagor äro likformiga) finner man stundom *mene*, *ano*, *tule* m. fl. i stället för *menee*, *anoo*, *tulee*. Genom en slik vårdslöshet uppkom en osäkerhet och förvirring vid uppläsandet, som ännu i våra dagar vill göra uttalet regelöst. I brist på bättre betecknings-sätt för långa vocaler, anser jag en i uttalet lång vocal alltid böra skrivas dubbel, så väl i ordets sidsta eller mellersta, som i dess första stafvelse. Det äldre bruket utgör dock blott en Orthografisk bristfällighet, som verkade skadligt blott på språkets rätta uttal, men föga på formläran.

Här torde böra tilläggas, att vocalens längd har i Finska uttalet intet sammanhang med ordens accent, ty i Finskan är en kort vocal lika ofta accentuerad, som en lång, t. ex. *tálon*, *ménee*. Accent och kvantitet följas icke åt i Finskan. I denna del är således det Finska uttalet olik det Svenska och flere andra nordiska språk, der den accentuerade stafvelsen alltid är lång, antingen af natur eller position. De gamla classiska språkens accent-förhållanden torde numera icke kunna fullt utredas, ty Grekernas accenttecken voro icke sällan blott diacritiska t. ex. *τίς*, *τί* och *τις*, *τι*, *ποιέω* och *ποιῶ*, och Lat. *domino* torde väl icke hafva uttalts med accent på ultima, ehuru denna är lång. Visst är att accent och kvantitet i dessa språk icke åtföljdes: likaså i Finska uttalet.

8. De i Finska uttalet vanliga sidsta Rotstafvelse-ombyten böra nog iakttagas, hvarom straxt mura,

C) Om Rotstafvelse-ombyten.

Vid Finsk både derivation och flexion måste en af språkets egenheter nog iakttagas, neml. att derest i sidsta stafvelsen af ordets Rot (radix) förefaller ett **f**, **p** eller **t** (de hårdaste af Consonanter hvar i sit slag); så plägar samma consonant under deriverandet och flecterandet undergå hvarjehanda förändringar, och det efter vissa reglor, dem man bör hafva sig bekanta. Äfven vocalerne **a**, **å**, **e**, **i**, pläga uti sidsta stafvelsen undergå vissa ändringar, men **o**, **u**, **ö**, **ö**, aldrig.

An m. Språkets consonant-ljud kunna i afseende å Rotstafvelse-ombyten, indelas i tre slag 1.) *Gomljud* (palatinae l. guttulares) **f**, **h**, **nf**, **ng**, 2) *Tandljud* (dentales) **t**, **d**, **l**, **n**, **r**, **s**, **z**, 3) *Läppljud* (labiales) **p**, **w**, **m**, samt dessutom 4) *Halfvocaler* (semivocales) **j**, **w**, **h**, hvilka pläga insättas der annan consonant under flexionen bortfallit, för att undvika tvenne vocalers sammanlopp, mäst i stället för ett bortfallet **f** (if Gen. *ijän*, *mafo* Gen. *mawon*).

Härvid bör man först vänja sig att väl åtskilja ordets rot (radix) ifrån dess derivations och flexions stafvelser, som vid ordets slut finnas tillagde. Likasom man i Latinen ifrån ordet *dominus*, kan afskära böjningsändelserne *us*, *i*, *o*, *um*, *orum*, *os*, *is*, ifrån roten *domin*, så kan man ock i Finskan tänka sig Roten skild ifrån flexions-stafvelsen, och bör fästa en särskilt uppmärksamhet vid hvardera af dem, särdeles vid rotens sidsta stafvelse.

Denna sidsta stafvelse må oss tillåtas att för korthetens skull kalla *Rotstafvelse*, dess consonant *Rotconsonant* och dess vocal *Rotvocal*. Om nu i denna Rotstafvelse förefaller **f**, **p**, **t**, eller **a**, **å**, **e**, **i**, så vilja vi vid ordets flecterande dessa Rotconsonanter och Rotvocaler på flere sätt än förstärkta eller förmildrade, än

bortkastade eller ombytte, eller en ny intagen: om Rotstafvelsens öfrige både consonanter och vocaler gäller icke något sådant.

För att hålla reda på dessa ombyten, bör man genast göra sig väl bekant med ordens tvenne böjelser, uti hvilka dessa ombyten visa sig, och derifrån man sedan lätteligen kan utreda, hurudan Rotstafvelse man bör nyttja i ordets öfriga böjelser: och sådana characteristiska böjelser äro *Nominers*, *begge Nominativer* (Sing. & Plur.), samt Verbers *Præsens* (1 pers.) och *Infinitiv*. I stället för plural-Nominativen kan man, om man vill, taga Singular-Genitiven, ty de hafva alltid samma Rotstafvelse, äfven som man i stället för Præsens kunde taga Imperativen (2 pers. Singul.), ty om dem gäller det samma. Har nu Plur. Nominativen samma Rotstafvelse, som Singul. Nominativen, eller har Infinitiven samma Rotstafvelse som Præsens, så sker i sådana ords öfriga böjelser icke något Rotconsonant-ombyte, någon gång i Rotvocalen. Men hafva de olika Rotstafvelse, så bör man veta i hvilka af ordets öfriga böjelser den ena eller den andra bör nyttjas. Af sådan orsak böra förenämnde characteristiska böjelser (thema) alltid vara i Språkets Lexicon utsatte.

A n m. Nästan i alla Språk utgöra *Nominers Vocativ* och *Verbers Imperativ* (2 pers.) de kortaste, radical formerne, sannolikt derföre att tilltals eller tillrops former i alla språk är den första, ursprungliga: och man kunde säga, att dessa borde alltid vara i Lexicon först utsatte. I Finskan är dock vocativen alltid lika med Nominativen, och Imperativen har alltid samma Rotstafvelse, som Præsens: hvarföre det är likgiltigt, hvilkendera af sagde böjelser man i Lexicon finner för sig.

Ursprungliga orsaken till denna Rotstafvelse-omvexling i Finskan, synes varit den, att Finnarnas öra, som öfverallt älskar ett lätt och ledigt uttal, vid ordens derivation och flexion fordrat, a) att der Rotvocalen är antingen lång, eller ock kort utan påföljande

consonant, så bör och kan föregående Rotconsonanten vara hårdare; men b) när Rotvocalen vid flecterandet får efter sig en consonant i samma stafvelse, eller en dubbel consonant, så bör Rotconsonanten vara mildare, t. ex. leipá, leiwát, leiwán, leiwálle, leipáá, leipáán; otan, otat, ottaa, otamme, otatte, ottawat, (nb. w hör till följande stafvelsen wat). Denna regel är sannolikt den ursprungliga och följes ännu i de flesta fall: men småningom har den dock i vissa flexioner blifvit så bortblandad eller värdslösad, att man numera derefter icke kan öfverallt veta, i hvilka böjelser den hårdare eller lindrigare Rotconsonanten bör begagnas, t. ex. casus-Abess. af leipá borde enl. regeln heta leiwátááh, (såsom det ock höres i Kajana dial.) eller leipátááh, men i det öfriga landet heter den i allmänt leiwátááh, emot regeln: likaså borde Cas.-Iness. heta antingen leiwásfá, eller leipásfá, men Vest-Finskan säger dock leiwásfá (med ett s), hvilket är emot nyss anförde regel. Det är därför nödigt att närmare utreda och bestämma dessa Rotconsonant-ombyten.

I. ROTCONSONANTEN R.

1. Enkelt r förstärkes till dubbelt rr eller tvertom rr förmildras till r, t. ex. kirkas kirrkaat, laukku laufut, rakas rarrkaat, rifon rirrhoah, hakkaan hakatah.

2. Enkelt r förmildras sålunda, att det i flexioner ofta alldeles bortfaller eller uteslutes, dock med många variationer, så att a) i stället för r kvarblir endast en hiatus, isynnerhet då två vocaler derigenom komma att sammanstöta, t. ex. wifa wiat, wako waot, hifi hiet, refi reet, oas ofaat, ruis rufiit, näen náfee, teen tefee, tuen tufee, haen hafee, kookoon kootah, makaan maatah, uti hvilka alla de sammanlöpande vocalerne ingalunda få uttalas långt eller distongiskt, utan böra utgöra hvar sin stafvelse t. ex. hi-et, re-et, ná-en, te-en, ma-atah, ko-otah. Men för ännu lättare och lenare ut-

tal vill nämnde hiatus ofta öfvergå till half-vocalerne j eller w, särdeles der tre vocaler vilja sammanlöpa, eller två vocaler vilja öfvergå till diftong, dock så att Ost-Finskan, som har ett hårdare uttal, oftare undviker en slik förvandling, än den lenare Vest-Finskan, isynnerhet i Åbo-län, nemligen:

b) f blir w, om u, o, y, ö, föregår eller efterföljer, t. ex. kouko kouwot, hauki hauwit, leuka leuwat, rako rawot, maku marwut, suku sumut, näkö näwöt, ruwis rufiit; huokaan huowatah, — Derföre blir ock uti ordet ruoka vocalerne uttalade nästan ruuwat (icke ruowat).

c) f blir j, om i, e, a, å, föregår eller följer t. ex. reikä reijät, ikä ijät, laki lajit, rajeh rakeet, näjin näji, lujin lujj, oikenen oijetah. Härvid bör anmärkas att orden aika aijat & poika pojat i Satac. uttalas ajaat, pojaat, hos andra dial. ajat, pojat, samt att ordet lieka blir lijat (icke liejat).

d) Uti kf, rf, hf, försvinner f enligt de flesta dialecter, men Satac. tillika förlänger vocalen t. ex. nahka nahat Satac. nahaat, jalka jalat Sat. jalaat, arka arat Sat. araat, waras Sat. waraas warfaat,

e) uti slika fall insättes dock der stundom ett w, om hård vocal följer t. ex. tuhka tuhwat, nahka nahwoifsi, werka werwoifsi, jalka jalwoifsi (till skilnad ifrån weroifsi, jalwoifsi af wero, jalo: men om

f) blöt vocal följer, insättes ett j t. ex. härkä härjät (Sat. härkäat Sav. härät), järki järjet (Sat. järeet Sav. jåret), jálki jáljet (Sat. jáleet Sav. jålet, olki oljet o. s. v.

Ann. Öfra Satac. dialecten har ofta den egenhet, att der f, uteslutes, i dess ställe förlänges rotvocalen (waraas, jalaas, juliiistus, sellitys), dock icke öfverallt (leuwat, fiat, icke leuaat fiat). Men ingen af de öfriga dialecterna följer en sådan regel, icke heller har det härtill varit öfligt i bokspråk; hvarföre det icke heller blifvit följd i denna formlära.

g) Nasalen nf förvandlas öfverallt till ng, t. ex. henki henger, kangas kankaat, rengas renkaat, ongin onkiah. Men sf och tf blifva oförändrade, t. ex. koski kosket,

niska niskat, lasku laskut, matka matkat, rotko rotkot, matkin matkiah, tutkin tutkiah, tutkaan tutkatah, paiskaan paiskatah. Endast å få orter i östra Tavastland hör man koski koset, niska nisat.

h) k uti Nom. ändelserna på -ksi, förvandlas ofta till hd (kaksi kahdet, yksi yhdet), men i Verbal-ändelser på -ksen försvinner k, (pieksen piestäh, syöksen syöstäh).

2. ROTCONSONANTEN. P.

I. Enkelt p förstärkes a) till dubbelt pp, äfvensom dessa förmildras till p, t. ex. pappi papit, saapas saaps paat, tapan tappaah, rhyppään rhyppätäh.

2. Enkelt p förmildras a) till w, då vocal eller r, l, föregå, t. ex. lepo lewot, tapa tawot, arpa arwat, halpa halwat, kalwin kalpimet, warwas warpaat, tapan tawatah, men b) till m, då m föregår, t. ex. rampa rammat, lammas lampaat, tempaan temmatah.

3. sp och ps bibehållas p oförändrade, t. ex. pispa pispot, lapsi lapset.

3. ROTCONSONANTEN. T.

I. Enkelt t förstärkes till dubbelt tt, hvilka med hvarandra omvexla, t. ex. taitto tatot, pirtti pirttit, fontti fonttit, rietas riettaan, mittaan mitatah, moitin mottiah.

2. enkelt t förmildras a) till d, då vocal eller h föregår, enligt Vest-Finskan, t. ex. mato madot, riista riidat, wahto wahdot, kadeh kateet, ahdas ahtaata; kaadan kaataah, pidän pidääh, tahdon tahtoah, haetaan haudatah, men b) till n, r, l, då dessa consonanter föregå, t. ex. ranta rannat, walta wallat, parata parrat, pallesh palsteet, kannah kanteet, parras parataat, kanaan kantaah, kiellän kieltääh.

3. st och ts bibehållas oförändradt, t. ex. pistän pistääh, riista riistat, metsä metsät, katson katsoah. — Satakunda Finskan, som uttalar detta ts med sitt sibil-adspirerade z, bibehåller det ock oförändradt i

alla flexioner mezd mezdät, wiza wizat, fazon). Men Savolaxskan, som i stället för ts uttalar ht, vill ofta utsluta detta t, t. ex. fazon (fatson), máhät (metfät), hvarigenom många ord der blifva svåra att åtskilja ifrån dem, som i alla dialecter hafva ht, t. ex. ehdiu Sav. ehin ehtiáh (hinna) ifrån etsin Sav. ehin ehtiáh (söka), witsa (Sav. wihta) ifrån wihta badqvast.

An m. Vest-Finskans d plägar i Ost-Finskan (som icke kan uttala d) alldeles uteslutas eller bortkastas, sägande mato maot, riita riiat, wahto wahot, faeh faetet, ahas ahtaot, pián pitááh o. s. v. Stundom blir der dock i stället för d en liten hiatus t. ex. háta há-ät (hádat), saan sa-aah (saadah). Men som genom en sådan uteslutning ofta flere vocaler komma att sammanlöpa, hvarigenom ett obehagligt, släpande eller tvetydigt uttal uppkommer, har Ost-Finskan sett sig nödsakad att i stället för d, a) emellan kasta der ett i, w eller h, t. ex. neiti neijet (neidet), riita riijat (riidat), piro pijot (pidot), hauta hauwat (haudat), saan saahah (saadah), eller ock b) ändra sammanlöpande diftonger till långa vocaler t. ex. juu-wah (juodah), sywáh (syddáh), wiiáh (wiedáh) wefi weit (wedet), wuofi wuuet (wuodet) o. s. v.

Uti några socknar af Tavastland, som ligga emellan den Vestra och Östra dialecten, och derföre af dialect-förblandning förgätit rätta ljudet af d, har uttalet tagit en dålig medelväg deruti, att de i stället för d säga l eller r, så blandvis att i den ena socknen eller byn höres l, och i en annan grann-socken eller grann-by höres r, t. ex. mato matot eller marot, riita riifat eller riirat, wahto wahlot eller wahrot o. s. v. Dock höres l oftare. Genom forntida folkflyttningar har detta l eller r utbredt sig äfven hit och dit längre åt Vester t. ex. Mouhijarvi, Uskela m. fl.

Af det anförda följer att vid Finska ords, både Nominers och Verbers så väl derivation, som flexion man bör fästa uppmärksamhet icke blott vid sjelfva böjnings-formen eller ändelsen, utan ock särskilt vid sidsta stafvelsen i ordets Rot, huruvida Consonanterne k, p, t, eller Vocalerne a, á, e, i, deruti förefalla, samt sedan under flecterandet hålla i minnet, hurulunda sag-

de ljud, i öfverenstämmelse med föregående, eller framdeles förefallande Reglor böra ombytas, förstärkas eller för mildras, förvexlas, uteslutas eller insättas, olika i ordens särskilte böjelser. Der intet Rotestafvelse-ombyte förefinnes, der är flexionen mycket lätt och består blott i hvarje böjelses egna olika slut-form eller ändelse.

D) *Om Ordbildning genom Sammansättning.*

Det ena sättet att bilda nya ord, är Composition, sammanfogning af tvenne ord till ett. Härutinnan hafva särskilta språk gifvit sig mer eller mindre friheter, och stadgat för sig olika regler. Medan de Österländska språken synas hellre undvika, än befordra Sammansättningar, älskar Grekiskan (isynnerhet Ny-Grekiskan) allaslags compositioner, äfven besynnerliga, t. ex. *βουδρουεω*. Latinen gillar föga andra, än Präpositional-compositioner, (der förra sammansättnings delen utgör en Präposition), och likaså Franskan, hvaremot Tyskan föga eftergifver Grekiskan o. s. v.

I Finskan äro Sammansättnings-reglorne få och enkla. Emedan språket icke har sådana præpositiva partiklar (präpositioner och præfixer), som i andra språk ställda framför Nominer och Verber, utgöra största antalet af Compositioner; kan Finskan alldeles icke hafva eller tåla sammansatta Verber, och de i sednare tider efter Svenskan bildade, äro för Finnarnes öron ännu fremmande och nästan vidriga, t. ex. *alasastun*, *edesannan*, *påällefannan*, *poisotan*, *ulosmittaan*, *ylösnousfen* &c. hvilka Finnen gerna åtskiljer till *astun alasannan edes*, *fannan påälleh*, *otan pois*, *nousfen ylös*. Deremot äro Nominer, sammansatta af tvenne andra partial-Nominer i Finnens mun icke ovanliga, men äfven om dem gäller, att språket helst vill anse såsom äkta endast dem, der förra sammansättnings delen har Nominativ-ändelse, t. ex. *päämies*, *kala-westi*, *leipä-kyrsä*, *harakka-myylly* o. s. v. Stundom är ock Genitiv-ändel-

sen brukbar, t. ex. *talonpoika*, *maan-herra*, *jumalan-palvelus*, ehuru sådana ord äro få, och hafva nästan utländsk form. — Hvaremot de Nominal-sammansättningar, der hvarken Nominativ- eller Genitiv-ändelse finnes i förra sammansättnings ordet, äro tydligen Svenska imitationer, dem språket ogerna erkänner såsom sina, t. ex. *edestänppä*, *sisälläpito*, *ulosmittaus* m. fl. Sådana ord böra alltså, der möjligt är, undvikas, eller der de måste nyttjas, böra de icke sammanskrivas, utan i skrift med diæresis åtkiljas, helst der äfven i uttalet en liten hiatus alltid förmärkes, t. ex. *ylös-nousu*, *alastulo*, *poiso*, o. s. v. (aldrig *ylösnousu*, *alastulo*, *poiso*). Isynnerhet böra de Sammansättningar alltid så med diæresis åtskiljas, der föregående ordet har hård vocal och det sednare blöt vocal, eller tvärtom. Enligt språkets orthoëpi kunna slika ord aldrig sammansmälta t. ex. *ylös-nousu*, *pää-kappaleh*, *kylä-kunta* o. s. v.

Vid Finsk Sammansättning händer det ofta, att förra ordets slutvocal ändras t. ex. *lehmi-joki*, *ijän-kai-kinen*, *koti-kylä* &c. i stället för *lehmä-joki*, *ijänkai-kinen*, *kotokylä*.

E) Om Ordbildning genom Derivation.

Emedan begreppen sig emellan ofta äro beslägtade, så att det ena icke sällan utgör blott en modification af det andra; så har man äfven vid språkbildningen öfverallt sökt utmärka en slik skyldskap derigenom, att man bildat de mot beslägtade begrepp svarande ord sålunda att det ena ordet likasom synes utgå ur det andra, eller att de genom gemensamma radical-stafvelser röja ett gemensamt ursprung. Sedan språken småningom blifvit utbildade och urformerne efterhanden bortblandats, händer det väl, att man stundom har svårt att utreda eller uppgifva de första Stamorden (radices, primitiva), samt hvilken väg de deriverade orden derifrån utgått; men deras inbördes frändskap blir dock oftast synbar.

I de Österländska språken tro Grammatisterna sig ännu kunna finna radix, oftast tvåstafvig, till hvarje ord, och i Grekiskan säges derivationen hafva gått så ordentligt, att man ännu tror sig kunna återleda språket till några få grundstafvelser, nästan till grund-vocaler: och nästan något dylikt har blifvit uppgifvit om Ryskan. Uti de öfriga nyare Europeiska språken äro radicalorden mycket bortblandade. I Finskan är väl derivations-ordningen mera regelbunden; men orden låta dock här icke återföra sig längre än till tvåstafviga radices: Språket älskar icke Monosyllaber: äfvensom trestafviga stamord äro i språket få; men genom derivation och flexion kunna sedan af de en- eller två-stafviga rötterna fås till och med 4, 5, 6, 7 och 8 stafviga ord.

Antalet eller rikedomerna på derivater ur gemensam radix är i särskilda språk mycket olika. Finskan är äfven i detta hänseende mera rik än många andra nyare språk; och hvad mera är, den kan genom fortsatt derivation ännu betydligt riktas. Om sådant ännu icke skett, är orsaken dertill, att Nationen vid dess närvarande culturs-grad icke varit i behof deraf; men såvida derivations-sättet är bestämdt, blir det lätt att, då så tarvas, i enlighet dermed ytterligare utbilda språket: ty de nya orden, riktigt deriverade, äro genast vid deras uppkomst allmänt begripliga t. ex. af **Suomi** det nyss bildade **suomennan, suomennettu**.

Ännu bör anmärkas, att utan föga båtande undersökning, huruvida antingen Nominer eller Verber böra hållas för språkets stamord, det torde vara enklast, att ibland en svit af flere ur samma rot utgående derivater, anse det i nuvarande språket befintliga kortaste ordet för Radix, det må vara Nomen, Verb eller Partikel, och sedan efterse, hvilka och hurulunda de öfriga orden derifrån äro utledde: varande föröfrigt slika derivater mångfaldiga, som ses i Språkets Lexicon. Här skall jag upptaga blott de vanligaste eller allmännaste slagen af Derivationer.

A. NOMINER ifrån NOMINER.

1. *Caritivt* både *Adjectiv* och *Substantiv*, som utgå ifrån nästan alla Substantiver, stundom äfven ifrån Adjectiver, särdeles de kortare. Detta Caritiv-Nomen är märkvärdigt derföre, att det med en declinabel-ändelse svarar emot de negations-stafvelser, som i andra språk pläga fogas i ordens början t. ex. o i Svensk. *un* i Tysk. *in* i Lat. *α* i Grekiskan o. s. v. Ordet bildas lättast af andra Nominers Abessiv-Casus, genom ombyte af ändelsen *stah*, *stáh*, till Adjectiv *stoin*, *stóin*, (Ost-Finsk. *ston*, *stón*), och Substant. *sttomuus*, *sttómnyhs* t. ex. af *lupa* (lof) Abess. *luwatah* blir Adj. *luwatoin* (*luwaton*) (oloflig) och *luwattomuus* (oloflighet) af *hvwá* (god) Abess. *hvwátah* blir *hvwátóin* (ogod, d. ä. o-günstig, elak) och *hvwáttómnyhs*. Isynnerhet utgå dessa Caritiver ifrån alla Verbala Nominer på *ma*, *ma*, t. ex. af *sanon* (säga) *sanoma* (det sagda) blir *sanomatoin* (osagd, osäglig) och *sanomattomuus* (osäglighet) af *fiitán* (tacka) *fiittámá* blir *fiittámátóin* (otacksam) *fiittámátómnyhs* (otacksamhet). — Märkeligt är att detta Caritiv stundom deriveras både af Singular. och Plural. särskilt, t. ex. af *kásti* (hand) Sing. Abess. *kádetah* blir *kádetóin* (handlös, enhändt) och Plur. Abess. *kástitah* blir *kástitóin* (utan händer) af *jalka* (fot) Sing. Abess. *jalatah* blir *jalatoin* och Pl. Abess. *jaloitah* (*jalwoitah*) blir *jalwotoin* eller *jalotoin*. — Lika eget är att detta ords bemärkelse ofta är dubbel, en Activ och en annan passiv, t. ex. *luwatoin* den som icke har lof att göra, och det som icke är lofligt att göras. Detta gäller isynnerhet vid Verbala Caritiver, t. ex. *sanomatoin* den som icke har sagt, och det som icke blifvit sagdt: hvilken bemärkelse olikhet måste af sammanhanget utredas.

2. *Diminutiv* på *nen*, både Substant. och Adject., som jemte sin förminskade bemärkelse, ofta äfven betecknar något smått, behagligt, nätt, och bildas ifrån alla fästafviga Nominer, äfven Adjectiver, som slutas på vocal, mera sällan af den, som slutas på consonant, t. ex.

af kala blir kalanen liten fisk, af kyrkä kyrkänen, nö nönen (olin nösen kyläsfä), wåhä wåhänen, iso isonen, kaunis kaunufanen, lapsi lapsufanen o. s. v.

A n m. Detta Diminutiv slutas hos andra på *inen*, (ka-
lainen, wåhäinen, isoinen m. fl.) men sålunda för-
blandas det lätteligen med nästföljande Ordform. —
Ett deremot svarande Förstorings-nomen (augmen-
tativ) har språket icke, så framt man icke vill så
kalla några få, t. ex. isohko något stor, wåhäkö.

3. *Intensiv* eller *Material-Adjectiv*, på *inen* el.
shinen, betecknande egentl. ämnet, hvaraf något är
gjordt t. ex. puinen gjord af träd, ligneus, rautainen
ferreus, kultainen aureus, ruinen leipä; men denna ord-
form har sedan antagit äfven andra bemärkelse-modifi-
cationer t. ex. 2) kalainen eller kalahinen järwi fisk-
rik sjö, ruokainen maa matrik ort, syntinen syhdän, ar-
moinen mieli nådefull, nådig, woimainen ruoka mächtig;
vidare 3) kalainen käsi fisksölad hand, werinen leuka
blodig haka; och sluteligen i allmänhet 4) isoinen glä-
djefull, glad, mieluinen enlig med sinnet, villig, önskelig,
omtyckt o. s. v. Äfven detta Adject. utgår ifrån de
flesta på vocal sig slutande Substantiver, särdeles de kort-
tare. Act. Præsens-Participer på *wa*, *wa* an'aga ofta
denna form, som betecknar en böjelse och fallenhet att
göra något, t. ex. naurawainen skrattsam, en som skrat-
tar ofta, ridibundus, katuwainen ångerfull. Vid Parti-
ciperne har detta derivat fått namn af *Intensiv*-nomen,
för dess förstärkta bemärkelse.

4. *Possessiv-Adjectiv* på *llinen*, som betecknar
ett ägande t. ex. rahallinen (rahanllinen) mies penning-
hafvande man, talollinen gårds ägande; men det har ock
ofta begagnats synonymt med näst föregående form t. ex. is-
sätkinen (isäinen) syhdän faderligt hjerta, ajallinen tawa-
ra timlig, armollinen (armoinen) mieli, rahallinen (ra-
hainen) kylä rik by o. s. v.

5. *Qualitets-Substantiver* på *uus*, *uus*, *uus*,
uus, *uus*, *uus*, *uus*, *uus*, svarande emot Sven-
ska egenskaps-Nominer på -het, utgå nästan ifrån alla

Adjectiver, t. ex. af wiifas blir wiifaus vishet, af mies blir miehauus manlighet, tapperhet, likasom af vir blir virtus, *ανη ανδρεία*, af tosi blir totuus, af wäärä wäärhys o. s. v. Hit höra isynnerhet ofvannämnde Caritiva Substantiver luwattomuus, fiittämättömyys: äfvensom de ifrån alla nyssbeskrefna Participer utgående Intensiver på waisuus, wäishys, t. ex. naurawaisuus, katumaisuus, fiittämäishys.

— 6. *Collectiv-Nominer* på *sto*, *stö* ell. *fflo*, *fflö*, som beteckna en myckenhet, mängd, samling, t. ex. af kuusi (gran) blir kuusisto granskog, koiwu koiwisto björklund, kiwi kiwiflo stenröse, wäki wäestö folkhop, folkmängd, raha rahasto o. s. v.

— 7. Nomen *domesticum* på *la*, *lä*, betecknande namnet på ens boning, hem, t. ex. af Matti blir Mattila Mattisbo, af Heikki Heikkilä, af Sinu Sinula, af Herra Herrala. Dessa derivater brukas sedan ofta såsom tillnamn, t. ex. Simo Mattila, Matti Paawola o. s. v. Härifrån synas sedan utgå:

— 8. Nomen *gentile* på *lainen* och *läinen*, utgörande folksnamn, t. ex. Wenäläinen en Rysse, Kuosäläinen en Svensk, Saksalainen en Saksare, en Tysk, suomalaisainen, hämäläinen, karjalainen o. s. v.

9. I Ost-Finskan brukas äfven *Patronymiska* namn, familie-namn på *nen* contr. *n*, t. ex. Karhunen el. Karhuin af Karhu, Kettunen, Leinonen o. s. v. I Karelen förefalla äfven deremot svarande qvinno-namn på *star*, *tär*, t. ex. Karhutar Leinotar &c. som sannolikt äro Ryska imitationer (Ivanowna): de brukas sällan ens i Savolax, i det öfriga Finland aldrig.

Flera andra ifrån Nominer härstammande Nominaländelser med egen bestämd bemärkelse äro väl brukliga, men förekomma så sällan, att de icke förtjena här specificeras, t. ex. Kielas af Kieii, ruokawa af ruoka, saatoisa af sato, o. s. v. Se Lexicon.

B. NOMINER ifrån VERBER.

I. o. 2. Tvenne *Activa participer*, det ena Præsens på *wa*, *wä*, och det andra Præterit på *nut*, *nyt*,

utgå ifrån alla Activa både transitiva och Intransitiva Verber, med sina Activa bemärkelser.

Likaså 3 och 4 tvenne *Passiva Participer*, Præsens på *stawa*, *stáwá*, och Præterit på *sttu*, *stty*, utgå ock ifrån alla Passiver, med Passiv-bemärkelse.

5. o. 6. Præsens-Participets förlängda *Intensiva Adjectiv* på *wainen* *wáinen*, och dess *Substantiv* på *waisuus* *wáishys*, om hvilka nyss är nämndt (A. 3 o. 5.)

7, 8 och 9. Verbala Substantiverne a) *Actor* på *ja*, *já* eller *ia*, *iá* (*sanoja*, *tefiá*) b) *Actum* på *ma*, *má* (*sanoma*, *tefemá*), c) *Agendum* på *minen* (*sano-*
minen, *tefeminen*).

10 och 11. *Caritiva Adjectiver* på *matoin*, *mátdin* (*sanomatoin*, *tefemátdin*), med dess Carit. Substantiv på *mattomuus*, *máttómhys* (*sanomattomuus*), hvilka utgå ifrån nyssnämnda Actum på *ma*, *má*, hvarom redan är nämndt (Anm. 1).

12. Substantivet *Actio* på *us*, *hys*, eller *os*, *ös*, *o*, *ó*, (*walitus*, *háwitys*, *fatumus*, *fáántymys*, *paranus*, *laitos*, *fántös*, *tefo*, *hafu*).

13. Passivets *Actum* på *ttama*, *ttámá* (*sanotta-*
ma, *tehtámá*), brukas väl aldrig som Nominativ, men Genitiv och Illativ brukas i förening med andra Verber.

14. *Actum diminutiv* på *mainen*, *máinen*, som brukas blott i Ost-Finskan (*sanomainen*, t. ex. *sanomaisil-*
lain, *tefemáinen*): hvilka samtliga 14. Nominer deriveras ifrån alla Verber och hafva hvart och ett sin egen form och egen bemärkelse, som visas skall i Verbal-läran.

Äfven andra Verbala Nominer äro i bruk t. ex. *pis-*
tin verktyg att sticka med, *awan* instrument att öppna med, *nyckel*, *leiwín*, *purasin* m. fl. men deras derivation är icke allmän: hvarföre de måste i Lexicon efterses.

C. NOMINER ifrån PARTIKLAR.

Sådana finnas många t. ex. *nyhinen* eller *nyhinen*
af nyt, *rifflein* *af rikki*, *awojoin* ell. *awoin* *af awoi*,

ainainen af aina o. s. v. men språket synes vid deras deriverande ej hafva följt bestämda regler: hvarföre de måste i Lexicon efterses.

D. VERBER ifrån NOMINER.

Flere Verber äro att anses såsom deriverade ifrån Nominer, t. ex. af *leipä leitwon*, af *suurus suurustan*, af *kási käsitan*, af *silmä silmään* ell. *silmäisen*, af *ras kasastan*, m. fl. men som språket vid slika derivationer icke har bundit sig vid andra lagar, än välljudets, kunna de här icke närmare beskrivas. De synas i Lexicon.

E. VERBER ifrån VERBER.

Här är Finskans rikedom större än i något annat känt språk. I afseende å Verbal-derivationen äger Finskan mycken likhet med de Österländska språken, äfvensom med Ryskan. Likasom Hebr. har sina Kal, Niphal, Hiphil, Piél &c. och Ryskan sina så kallade Formæ Verborum, så uttrycker äfven Finskan med olika, bestämdt bildade Verbal-former eller ändelser olika modificationer af ett och samma Verbal-begrepp, hvilka modificationer i andra språk uttryckas ofta med Adverbier, men kunna stundom alldeles icke eller blott ofullständigt betecknas. Sådana Verbal-species synas i Lexicon, men af dem måga här anmärkas följande:

I. *Primitiv* eller *Radical* Verbet, derifrån de öfriga pläga utgå, och således svarande emot Hebr. Kal, samt uttryckande en actus i allmänhet, utan några biomständigheter. Denna Verbal-species har ingen bestämd ändelse, är oftast tvåstafvig, sällan enstafvig eller trestafvig, och innefattar mer än hälften af språkets Verber, både Transitiva och Intransitiva t. ex. *juoksen*, *seison*, *istun*, *makaan*, *käännän*, *shön*, *juon*, *rasastan*. Ifrån detta Verb. utgår närmast ett

2. *Medial-Verb* (*Verbum medium*), hvilket i likhet med Hebr. Niphal, uti egentlig bemärkelse, utgör

ett mellanting emellan Activ och Passiv handling, så vida det har Activ form, men en Intransitiv, nästan Passiv bemärkelse, betecknande ett tillstånd, der Subjectet icke gör eller verkar, utan endast tillåter verka på sig d. ä. tillåter sig blifva, förvandlas eller öfvergå till ny kvalitet. Detta Verb finnes sällan i andra språk, och derföre nödgas dessa omskrifva samma Actus på åtskilligt sätt, och dock blir uttrycket alltid ofullkomligt. Så har Svenskan endast i få fall en egen Verbal-form, som svarar emot denna actus, t. ex. svartna, gulna, blekna, mogna, slakna, tröttna &c. Der sådana ord icke finnas, blir samma actus omskrifven, än med Hjelpverbet *blifva* (blir hvit *walkenen*, blir trött *wáshyr*, blir torr *fuiwuu*); än gifves det reflexift (huset sätter sig *lasseu*, farten saktar sig *heifentny* eller *heifenee*); än med Passiv form (det bryts *murtuu*, det förvandlas *muuttuu*). Latinens inchoativa höra hit, dock så att de Finska uttrycka hela den fortsatta handlingen, och icke blott dess början, t. ex. *albescio walkenen*, *acesco, happenen*. Någon annan egen form för denna actus har Latinen icke.

Detta Finska medial-Verbs egentliga characteristiska ändelse är på *=un*, *=yn*, och det på två sätt, antingen med föregående consonant, oftast då radical-Verbet hör till förra Conjugation (t. ex. *muutun* af *muutan*, *káánnyn* af *káánnán*), eller med föregående vocal, merendels då radical-Verbet hör till andra Conjugation, t. ex. *haffaun* af *haffaan*, *makaun* af *makaan*, *fofoun* af *fofoon*, it. *muttaun* af *muutan*, *tefeyn*, *pistánn* af *teen*, *pistán*, efter samma formation.

Enligt språkets flexions-reglor borde slika Verber på *=un*, *=yn*, med föregående vocal (*=aun*, *=ánn*, *=eun*, *=eyn*, *=oun* &c.) böjas efter andra Conjugation. Men som de icke tåla den der brukliga contraction: så pläga många dialecter afhjelpa denna anomalie sålunda, att de säga *haffaunnun*, *fofounnun*, *makaunnun* o. s. v. hvilka former regelbundet höra till första Conjugationen. För deras längd pläga sedan somliga dialecter contrahera dem till

haffaannun, kofaannun, mafaannun o. s. v. — Stundom plägar man ock förbytt detta *seun*, *seyn* till enen t. ex. *paheennun* el. *pahenen*, *wáheennun* el. *wáhenen*, *lifeyn* el. *lifenen*, *paraannun* el. *paranen*, *pafeun* eller *pafenen*.

- A n m. I. Någon har ansett dessa Verber på *·aun*, *·áun*, *·oun* &c. utgöra ett särskilt slag, svarande emot Ost-Finskans Reflexiva Verb, emedan de stundom komma att i Svenskan gifvas reflexift: men äfven Medial-verbena på *·un*, *·yn*, med föregående consonant försvenskas ofta reflexift t. ex. *muutun* förbyter mig, *tuuti láántyy* vinden vänder sig: och föröfrigt märkes det icke någon skilnad emellan bemärkelserne af Verber på *·un*, *·yn*, om der föregår vocal eller consonant: hvarföre de måste anses begge vara af samma slag, endast med den åtskilnad att hvardera hör till sin särskilta Conjugations formation.
2. Alla Verber på *·un*, *·yn*, äro dock icke media t. ex. *afun*, *istun*, *riisun*, *pyštyn*, *lausun* &c. hvilket ses af Lexicon.
3. Der radical eller primitiv-Verbet icke fins i bruk, plägar detta medial utgöra den radix, hvarifrån de öfriga species utgå t. ex. *wásyn* tröttna.

3. *Factift Verb* (Verbum factivum el. causativum) ett Hiphil, som betecknar att Subjectet icke sjelf gör, utan blott åstadkommer någon actus, bringar någon i verksamhet, förorsakar eller föranleder att något blir gjordt, *facio* l. *curo* ut fiat, t. ex. af *juon* (dricka) blir *juotan* bringar någon att dricka, gifva dricka, vattna, fylla: af *rafastan* (älska) blir *rafastutan* bringa någon att älska, göra kärlåten: af *mafaan* (ligga) blir *mafautan* bringa någon att ligga eller sofva, att lägga sig, att söfva; af *opin* (lära, disco) blir *opetan* bringa att emottaga lärdom, lära, *doceo*, låta lära; af *juofsen* (löpa) blir *juofsutan* låta löpa; af *wásyn* blir *wásyntán* göra trött, trötta). — Detta Verbs characteristiska ändelse är *stan* *·ttaah*, *stán* *·ttááh*, och det bildas oftast af primitivet, stundom af medium, stundom af begge tillika t. ex. *juotan* af *juon*, gifva dricka, vattna, och *juowutan* af *juowun* göra drycken, fylla.

Anm. Alla Verber på *-tan, -tän, -än* dock icke factiva, t. ex. *otan, fiitän, fastan*, se Lexicon.

4. *Diminutivo-Frequentatift* Verb, på *-elen, -elläh* el. *-elläh*. Detta ofta förefallande Verb utvisar, att Subjectet gör något flere gånger, ofta och småningom, litet i sender, d. ä. håller på att göra smått, pläga göra, göra med afbrott och sakta, t. ex. af *fiitän* blir *fiitelen* tacka flere gånger, af *juotan* blir *juottelen* gifva dricka litet och ofta, *fastelen* vattna ofta, men småningom. — Detta Verb brukas dessutom stundom än om *reciprok* actus, t. ex. *tappelewät* de slå hvarandra ofta, de slåss, *riitelewät* de träta, *tvista* sin emellan: än om *reflexiv* actus, t. ex. *opettelen* jag lärer mig, *disco*, *kääntelen* *kändessäni* jag vänder mig under gåendet. — Denna Verbal-species utgår så väl af ett factivt Verb (*juotan* *juottelen*, *wäsytän* *wäsyttelen*), som ock af ett primitift Verb (*otan* *ottelen*, *käyn* *käwelen* går ofta, men litet, *spatsera*, *rafastan* *rafastelen* älska litet, *courtisera*): stundom af beggedera tillika t. ex. *juossutan* *juossuttelen* och *juosselen*, *juosselen* eller *juossentelen* af *juossen*. Någon gång är denna form i bruk, ehuru det primitiva eller factiva saknas, t. ex. *tottelen*, *rukoelen* el. *rukoilen*, *palwelen*, *hywäelen* el. *hywäilen* o. s. v.

5. *Continuatift* Verb på *-in* bildas någon gång om en utan afbrott fortfarande Actus, t. ex. af *rnyppään* (*supa*) blir *rnypin* *supa* oafbrutet, med ens fortfara att *supa*. Häraf bildas sedan ett diminutift Verb *rnyppiskelen* *supa* oafbrutet, men smått, af *potkaan* (*sparka*) blir *potkin* *sparka* oafbrutet, *potkiskelen* pläga *sparka* ofta och smått.

6. *Momentant* Verb, slutas än på *-hdän, -hdän*, än på *-aisen* el. *-äisen*, om en hastig actus, som sker blott en gång, i ett ögonblick, t. ex. *parahdan* skriker til hastigt en gång, *potkaisen* *sparka* engång, *säihädän*, *tiuskaisen*, *tipahdan*, *jyrähädän*.

7. *Augmentatift* Verb på *-on*, om en actus, som sker i stort, t. ex. af *awaan* blir *awwon* *suuni* öppnar min mun stor, öppnar *gapande*, *gapar*, *awwoi* *taiwaan* *affunoiksi*.

3. *Reflexivt* Verb på *sin* med föregående vocal, uttrycker en *reflexiv actus*, der Subjectet verkar endast på sig sjelft t. ex. af *riisun* (afkläda) blir *riisuin* jag afklar mig, *läänitelein* jag vänder mig ofta. Denna Verbal-species förefaller endast i Ost-Finskan, och det skall nedanföre särskilt afhandlas.

Dessa Verbal-species äro dock sällan alla brukliga af en och samma rot, men de förefalla likväl ofta, den ena formen af en radix, den andra af en annan. Stundom saknas alldeles primitivet, men ett och annat derivat är i allmänt bruk t. ex. *tottelen*, *rufoisen*. De äro derföre alla hörande till språket, och alla fullständiga Verber, med både Activ- och Passiv-form. Behörigen brukade, gifva de talet ofta en egen vigt, korthet och expresion.

F. VERBER ifrån PARTIKLAR.

Äfven sådana finnas t. ex. af *aufi* blir *aufaisen*, af *awoi awaan*, *riffi rifun* och *rifon*, *halfi halkeen* och *halwon* &c. men de äro bildade utan bestämd regel och utan gifvet form-ombyte, kunna derföre här icke närmare beskrivas, utan endast i Lexicon efterses.

G. PARTIKLAR ifrån NOMINER.

Alla Nominer hafva en Casus *Adverbialis*, som betecknar *sättet*, *huru* något göres eller sker, och bör ej förblandas med instrumentet, *hvarmed* eller med tillhjälp hvaraf något göres. Denna Casus slutas af Substantiver på *sin*, af Adjectiver på *stih*, t. ex. *kuiwin jalwoin* torrfotad, *omin läsin* egenhändigt, *pitfin tietä* längs eller utmed vägen, *hywin mielin* godvilligt, *ger-na*, *pahastih* illa, *hywästih* väl, *farväl*, *kauniistih* vackert, hvilket allt är i läran om Nominer närmare beskrifvet.

Dessutom brukas ännu många andra nominella Casus, dels såsom Adverbier, dels som Præpositioner, dels Conjunctioner, hvarom framdeles.

H. PARTIKLAR ifrån VERBER.

Äfven Verber hafva en Infinitiv-Casus, som brukas Adverbialt, t. ex. käynn horjuen ell. horjuin går raglande, wastafi sanoen ell. sanoin svarade sägande. Orden tåhden, warten, wasten, fohden äro ursprungligen contraherade Adverbial-ändelser i st. för tåhdäten, warroten, wastaten, fohdaten, af Verberna tåhtään, wartoon, wastaan, fohstaan, men de äro nu mera till form och bemärkelse så för ändrade, att de måste anses som Partiklar.

I. PARTIKLAR ifrån PARTIKLAR.

Sådana äro få, t. ex. nykyisin af nyt.

Efter föregående Reglor om Finska språkets Ordformationer i allmänhet öfvergå vi nu till de mera speciella, som angå hvarje ordslag isynnerhet, och omtala först Nominers, sedan Verbers olika former och flexioner, samt sluteligen såsom Bihang, om de formlösa Partiklarne.

II. CAP. Nominal-Formlära.

- A. Nominal-Paradigmer.

I:a Declination, Parisyllabisk.

Casus.	Numer.	Ändelser med hårda vocaler.	Ändelser med blöta vocaler.
1. Nominativ. (total)	Sing.	talo, gård.	tyly, omild.
	Plur.	talot,	tylyt.
2. Infinit. (partial)	Sing.	taloa, (contr. taloo).	tylyä, (ctr. tylyy.)
	Plur.	taloja.	tylyjä.
3. Genitiv. (possessiv.)	Sing.	talon.	tylyn.
	Plur.	taloen ell. taloin al. talojen.	tylyen ell. tylyin. al. tylyjen.
5 4. Essiv.	Sing.	talona.	tylynä.
	Plur.	taloina.	tylyinä.
4 5. Factiv.	Sing.	talofsi.	tylyfsi.
	Plur.	taloifsi.	tylyifsi.
6. Allativ.	Sing.	talollesh ell. llen.	tylyllesh ell. llen.
	Plur.	taloillesh ell. llen.	tylyillesh ell. llen.
7. Illativ.	Sing.	taloon, ctr. af talohon.	tylyyn, ctr. af tylyhyn.
	Plur.	taloin, ctr. af taloihin.	tylyin, ctr. af tylyihin.
10 8. Ablativ.	Sing.	talolta.	tylyltä.
	Plur.	taloilta.	tylyiltä.
11 9. Elativ.	Sing.	talošta.	tylystä.
	Plur.	taloista.	tylyistä.
8 10. Adessiv.	Sing.	talolla.	tylyllä.
	Plur.	taloilla.	tylyillä.
1 11. Inessiv.	Sing.	talofa ell. losfa.	tylyfä ell. lysfä.
	Plur.	taloifa ell. loisfa.	tylyifä ell. lysifä.
12. Abessiv. (Caritiv)	Sing.	talotah,	tylytäh.
	Plur.	taloitah,	tylyitäh.
13. Suffixiv.	Sing.	talone-	(tylyne-)
	Plur.	taloine-	(tylyine-)
14. Adverbial.	Subst.	taloin	(tylyin).
	Adj.	jaloštih (af jalo).	tylyštih.

II. Declination, Imparisyllabisk.

	med Contraction,	utan contraction
1. N.	Sg. wieraš. Pl. wieraat, contr. af wierahat.	syđan. syđamet.
2. I.	Sg. wierašta. Pl. wieraita, ctr. af wierahita.	syđantā. syđamiā.
3. G.	Sg. wieraan, ctr. af wierahan. Pl. wierašten. al. wieraitten, ctr. af wierahitten.	syđamen. syđanten. al. syđamien.
4. E.	Sg. wieraana, ctr. af wierahana. al. wierašna. Pl. wieraina, ctr. af wierahina.	syđamenā. al. syđannā. syđaminā.
5. F.	Sg. wieraafsi, ctr. af wierahafsi. Pl. wieraisi, ctr. af wierahisfi.	syđamefsi. syđamifsi.
6. A.	Sg. wieraalles l. šlen, ctr. af wierahalles. Pl. wierailles l. šlen, ctr. af wierahilles.	syđamelles el. šlen. syđamilles l. šlen.
7. I.	Sg. wieraaseen, ctr. af wierahaseen. al. wieraasehen, rar. wierahasehen. Pl. wieraisiin, ctr. af wierahisiiin. al. wieraisihin, rar. wierahisihin.	syđameen, ctr. af syđamehen. syđamiin, ctr. af syđamihin.
8. A.	Sg. wieraalta, ctr. af wierahalta. Pl. wierailta, ctr. af wierahilta.	syđameltā. syđamiltā.
9. E.	Sg. wieraasta, ctr. af wierahasta. Pl. wieraišta, ctr. af wierahišta.	syđameštā. syđamištā.
10. A.	Sg. wieraalla, ctr. af wierahalla. Pl. wierailla, ctr. af wierahilla.	syđamellā. syđamillā.
11. I.	Sg. wieraasa, l. wieraasfa, ctr. af wieraahasa. Pl. wieraisa el. wieraisfa, ctr. af wieraahaisa.	syđamesā l. syđamesā. syđamisa el. syđamisa.
12. A.	Sg. wieraatah, ctr. af wierahatah. Pl. wieraitah, ctr. af wierahitah.	syđametāh. syđamitāh.
13. S.	Sg. wieraane, ctr. af wierahane. Pl. wieraine, ctr. af wierahine.	syđamene. syđamine.
14. A.	Subs. wierain, ctr. af wierahin. Adj. wieraastih, ctr. af wierahastih.	syđamin. syttomāstih (af syttidin).

Anmärkingar om Dialekt-olikheter.

I. Dessa Paradigmer äro så valda att böjelseernas Slutformer, ändelser eller böjnings-stafvelser icke bortblandas af de i språket brukliga Rotstafvelse-ombyten, hvarom ofvanföre. — Paradigmerna utvisa alla de Böjelser, som ett Finsk Nomen kan antaga, utom Comparations graderne, hvarom framdeles. De här synliga Nominal-ändelser och Slut-former äro de allmännaste och gälla öfverallt, der ordet är utan Personal-Suffix, hvarom äfven nedanföre. Skilnaden emellan a och å i Slutstafvelsen (flexions-formen) beror af Språkets förenämnde egna Vocal-harmonie t. ex. niittu, *fiſar*, heta i Ost-Finskan niittu, *fiſår*, och få derföre olika slut-vocal t. ex. Inf. niittua och niittå, *fiſarta* och *fiſårtå* o. s. v.

2. Åbo-läns Kust-dialect plägar ofta bortkasta korta Slutvocaler, och förkorta de långa, t. ex. *talofs*, *taloff*, *talos*, o. s. v. samt *wieran*, *wierafs*, *wieras* o. s. v. Södra Savolaxskan gör nästan likaså. Denna fula stympning ses i Finlands gamla Psalmbok och i andra andeliga visor.

3. Sjednare Declinationens flesta Nominer på *st*, *st* el. *st* hafva i många Casus dubbel form, a) en länggre, ursprunglig och fullständig form med *h*, som ännu ofta förekommer i dialecterna och i Runot, och b) en yngre, kortare form, contraherad medelst bortkastande af sagde *h*, såsom paradigmets *wieras* utvisar. Den kortare formen är numera mest bruklig.

Anm. En slik contraction tillhör dock icke alla Nominer på *st* och *st* se nedanföre (*fiitoſ*, *olut*), och än mindre dem, som slutas på *en*, *el*, *er*, ehuru äfven dessa höra till sednare Declination för deras likformighet i Rotconsonant-ombyten.

Härvid bör ännu anmärkas följande omkastning af *h* i vissa ord. Bibeln och Åbo-dialecten, som tåla sammanlöparende *rh*, *lh*, *nh*, säga Sing. Nominat. *murhe*, *perhe*, *orhi*, *walhe*, *wenhe*, och Plur *murheet*, *perheet*, *orhiit*, *walheet*, *wenheet*. Andra dialecter deremot, som undvika *rh*, *lh*, *nh*, hafva Sing. Nomin. *mureh*,

pereh, orih (oris), waleh, weneh, och Plur. murehet, contr. mureet, perehet el. pereet, orihit el. oriiit, walehet el. waleet, wenehet el. weneet. — Likaså förhålla sig puraš, paraš, (alaš, plāš), hvilka enl. Åbod. hafva plur. purhaat, parhaat, alhaalla, plhāāllā, men i andra dialecter plur. purahat el. puroat, parahat el. paraat, alaaalla, plāāllā. — Samma h bibehålles likaledes i samma ords öfriga contraherade Casus t. ex. Åbod. murheeffi, murheella, murheita, murheiffi o. s., v. hvilka af andra dialecter sägas: mureeffi, mureella o. s. v. Äfvenså i derivaterne t. ex. Åbod. murheellinen, murhetin, walhettelen, alhainen, plhāinen, men hos andra mureellinen, murehdin, walehtelen, alshinen el. alainen, plāshinen el. plāinen. Vidare Åbod. unhotan, urhoollinen, men andra säga unohdan, uroollinen (af uroš) o. v. s.

4. Uti tvåstafviga Nominer på kort *ea* och *ea*, (hvilkas antal är ganska talrikt) igenkännes *Sing. Infin.* endast af dess långa final *aa*, *ea*, t. ex. af kana, kala, kylā, blifva *Singl. Infin.* kanaa, kalaa, kylāā. I likhet härmed vill Åbod. förlänga äfven andra final-vocaler t. ex. af talo, wilu, tyly, lepo, kiwi, pappi m. fl. göra *Inf.* taloo, wiluu, tylyy, lepoō, kiwee, pappii o. s. v. i stället för taloa, wilua, kiweā, samt *Plur. Infin.* Åbod. kiwii, kylīi, i stället för kiwiā, kylīā. De bättre dialecterna älska ännu icke ett slikt sammandrag.

5. *Plural-Genitiven* slutas eg. på *nen*, men har vanligen två former, a), den ena kortare, som bildas af *Singul. Infin.* t. ex. af taloa, kanaa, wierasta, siementā blifva taloen, kanaen, wierasten, siementen, och b) den andra längre, mest Ost-Finskans, som bildas af *Plural. Infinit.* t. ex. af taloja, kanoja, wieraita, siementā blir talojen, kanojen, wieraitten, siementien.

6. *Singular-Essiven* af II:a Declin. har ock två former, a) den ena längre, t. ex. wieraana el. wierahana, sydamenā, och b) den andra kortare, t. ex. wierasna, sydannā, hamenna af hamesh (h blir n), syhtōinnā af syhtōin. Denna kortare form tillhör ursprungligen Ost-Finskan, men är numera bruklig äfven i ve-

stra Finland. Denna dubbelhet äger icke rum i Plural-Essiven och alldeles icke i I:a Declination.

A n m. När i den kortare formen *en*, *tn*, vilja sammanstöta, så förvandlar isynnerhet Ost-Finskan dem ofta till *es*, *nn*, (*wierasä*, *fiitosä*, *olunna*, *tullunna* (icke *wierasä*, *fiitosä*, *olutna*, *tullutna*).

7. *Allativen* slutas eg. på *llen* (någongång på *llet*) t. ex. *talollen*, *wieraallen*, men contraheras ofta till *llesh* el. Sav. *lles*, t. ex. *talollesh*, *minullesh* el. *minulles*.

8. *Illativen* har öfverallt tvenne former, neml. a) en längre med *h*, som är den ursprungliga och fullständiga, som ännu ofta brukas, särdeles der flere än två vocaler vilja sammanlöpa, (*maahan*, *maihin*, *päihin*, *puuhun*, *taloihin* o. s. v) och b) en contraherad form, som bortkastar samma *h* (*taloon*, *sydämeen*) och numera förefaller oftare.

9. *Inessiv* uttalas i Vest-Finskan och Bibelen med ett *s* (*talosa*, *sydämesä*), i Ost-Finskan med *ss* (*talossa*, *sydämesä*). Det sednare är regelbundet och mera fylligt, särdeles i vers; hvarföre den redan till en del öfvergått å Vest-Finskan, isynnerhet Öster om Tammerfors.

10. *Abessiv* eller *Caritiv* slutas i Kajana och några andra nordligare orter på *etta*, t. ex. *talotta*, *talotta*, *sydämettä* o. s. v. — Denna Casus vill dessutom börja komma ur bruk eller ofta försummas, emedan half-Finnar i dess ställe oriktigt och ofinskt pläga säga *ilman taloa*, *paitsi minua* o. s. v. ett svetizerande missbruk.

A n m. Denna *Caritiva* Casus slutas i somliga dialecter (t. ex. *Hvittis*) på *tih* (*hengetih*, *huoneetih* &c.): och deraf finnas många ord i Språket (t. ex. *äänetih* utan ljud d. ä. *tyst*; *ijätih* eg. utan ålders ombyte d. är beständigt, *evigt*; *käitetih* utan all beräkning d. ä. *alldeles*, *perätih* utan botten, *bottenlöst*, d. ä. *alldeles*; *alatih* m. fl.). Sådana ord pläga föras ibland Adverbier, men äro ursprungligen verkliga Nominal-Casus efter en mindre känd dialect.

11. *Suffixiven* förekommer aldrig ensam, utan alltid i förening med personal-Suffix, (*talonensah*, *taloi-*

neni, wieraanesi). Dess Singular försummas ofta å några orter, men är lika nödvändig och å andra orter lika bruklig, som dess Plural. Några Grammatister anse denna Casus vara identisk med Adverbialen; men de uttrycka särskilta relationer (Suff. *uná cum, tillika med,* och Adv. *quomodo? hurulunda?*), samt hafva olika form och olika Rotconsonant (Adv. *fuiwin jaiwoin* el. *jaloin* och Suff. *jalkoinensah*). Äfven denna Casus börjar för-gätas, ty många säga orätt t. ex. *lapsensah kansa,* *fuormaini kansa,* i stället för det rätta *lapsenensah,* *fuormineni* o. s. v.

12. *Adverbiala* relationen behöfver ej olika Singu-lar- och Plural-form, men har deremot en annan dub-bel-form, a) den ena mera *Substantivisk* på *sin,* (o-min forwin, *hysmin kásin, fuiwin jaiwoin* el. *jaloin*), och b) den andra *Adjectivisk* på *stih,* (*jaloistih, wieraas-tih*). Många Adjectiver hafva dem dock begge, t. ex. *pahoin* och *pahastih, hywin* och *hywástih*. Adverbia-len har ock börjat blifva mindre bruklig af många Sub-stantiver.

Smärre enskilda ords dialect-olikheter skola omta-las nedanföre, i stycket om Casus-formationen.

B. Om Nominers-Genus (*Kön*).

Finska Nominer erkänna ingen Könskilnad, i likhet med Engelska, Turkiska m. fl. Till och med Perso-nal-orden *han* och *hon,* som dock i Engelskan heta *he* och *she,* gifvas i Finskan begge med *hán.* Der natur-liga Könskilnaden måste bestämmas, sker det antingen a) med särskilta ord t. ex. *mies,* man, karl; *nainen* waimo hustru; *härkä* ox, *lehmä* ko, *orih* hingst, *tamma* stod, *foiras* el. *foirainen* hanne i allmänhet, *naaras* el. *narainen* el. *natu hona,* eller ock b) genom sam-mansättning t. ex. *miesihminen* mans person, *tamma-hewoinen* stod, *härkä-wasikka* oxkalf, *foiras-foira* hund, *naaras-foira* hynda, *foiras-teeri* o. s. v. Sålunda kan

allt åtskiljas, hvad naturen i afseende å könen åtskiljt, och dermed är ändamålet vunnit.

Det enda spår af könskilnad i språket är den feminina ändelsen på *star*, *stär*, uti Karelska Slägt-namnen (Patronym.), t. ex. när Mannens tillnamn är *karhunen*, *leinonen*, *wäänänen*, så heter qvinnan *karhutar*, *leinotar*, *wäänätär*. Dessa femininer utgöra sannolikt sammandrag af *tytär* (*karhun tytär*), till imitation af det Ryska på *-vna* (IVANOVNA), men äro redan i Savolax sällsyn- ta, och i det öfriga Finland alldeles okända.

A n m. Någon torde anse det vara en brist i Språket, att orden icke hafva könskilnads-tecken, likasom de motsvarande tingen i naturen äro Masculina, Feminina eller Neutra. Må så vara: men denna brist ger i stället åt språket en stor fördel deruti, att man derigenom undviker de många anomalier, oredor och naturstridigheter, som i andra språks kön-ord ofta förefalla, t. ex. att *Weib*, *Kind*, *barn*, *stod* (*equa*) äro neutra: äfvensom när Könskilnad gifves åt ord, ting, begrepp, som intet kön hafva, ofta utan regel, slumpvis, t. ex. *Virtus* dygd är feminint, men motsatsen *Vitium* brott, fel, neutralt: *bord*, *hus*, *berg*, äro neutra, men *mensa*, *domus*, *mons*, icke så: *bok* fem. *buch* neutr. *liber* masc. Hvilken regellös och besvärlig oreda. Ett tecken-system (språk) bör hafva tecken för allt hvad som måste särskilt betecknas (och så har Finskan); men oriktiga, naturstridiga tecken äro förvirrande och skadliga.

C. Om Nominers Numer.

Paradigmet utvisar att Nominers antals-former (numeri) äro tvenne, *Singular* om en, och *Plural* om två eller flere. Särskilt Dual-form har Finskan icke.

Äfven i Finskan brukas åtskilliga Nominer mest eller endast i Singularen, andra mest eller endast i Pluralen, emedan deras bemärkelse sällan eller aldrig behöfver uttryckas i begge Numrer. Ting, som äro sammansatta af flere likformiga delar, betecknas ofta med Plural-formen, t. ex. *housut* byxor, *vaunut* vagn, *rat*

taat kärra, ohria korn, juwia säd: äfvenså ord, som beteckna en samling, collectiva t. ex. häät bröllopp, peijaiset graföl, fääräjät tings-rätt: vidare några Nominer på =us, =ys, =os, =ös, som beteckna ett vist tillstånd eller belägenhet t. ex. on juowuhsisa, wäshhsisa, horrohsisa (af Sg. Inus. juowus, wäshs, horros) är i rus, vanmagt, dvala: tuli juowuhsin, wäshhsin, horrohsin: nousi juowuhsista o. s. v. Singular-form af slika ord brukas sällan.

Af Paradigmet synes ock, att både Singularen och Pluralen hafva i de flesta Casus lika ändelser, endast med den characteristiska olikhet, att Pluralen alltid har ett i nästframför Casus-ändelsen t. ex. talossa och taloissa, talona och taloina, wieraassa och wieraissa o. s. v. Af detta i (Pluralens nota characteristic) igenkännes och åtskiljes Pluralen lätteligen ifrån Singularen.

D. Om Nominers Casus.

Språkets Nominal-Casus äro 14: ty så många olika relations-ändelser kan hvarje Nomen antaga, om behovet så fordrar. Somliga af dessa Casus-ändelser saknas väl hos vissa Nominer, derföre att dessa Nominer icke förekomma under så många relations-nuancer: men samma Casus kunna alla brukas, der de behöfvas, och äro lätt begripliga, der de förefalla. Äfven Finskan har således några diptota, triptota &c. vid de ord der flere Casus icke behöfvas. I synnerhet pläga de tre sidsta Casus numera ofta försummas, eller annorlunda omskrifvas.

Vid bestämmandet af Casus-antalet har jag rättat mig efter antalet af olika Nominal-ändelser, hvarmed olika relationer pläga uttryckas. För mig är Casus och Nominal-ändelse synonymt. Casus utgöra tecken (signum): relationer äro det betecknade (signatum) och de böra ej förblandas.

Anm. Våra äldsta Grammatister ville i Finskan hafva lika många Casus, som i Latinen, och de måste derföre under Ablativen sammanpara 5 à 6 olika än-

delser. VHAEL insåg olämpligheten deraf och bibehöll ifrån Latinen Vocativus och Accusativus, men gjorde föröfrigt af hvarje Finsk Nominal-ändelse en särskilt Casus, hvilkas antal derföre blef 14. Men denna riktiga åsigt blef sedan icke fullföljd, ty i våra sednare Språkläror äro ändelser och relationer sammanblandade och särskilda relationer uppstälde såsom särskilda Casus, hvaraf emellan dessa Grammatikor uppkommit mycken olikhet och oreda. Herr STRÄHLMAN har 16: Herr JUDÉN 17; Herr von BECKER 13 à 14: af tuollissa har Herr Judén gjort 3 särskilda Casus, då han dock bort säga, att denna enda Casus uttrycker tre olika relationer: Herr v. Becker har af formet gjort 2 Casus, men förgätit att af formi med samma oskäl göra 3 Casus, äfvensom att af formella, formeäta m. fl. göra flere Casus, ty äfven de uttrycka flere olika relationer. För att undvika denna oreda, har jag, nästan i likhet med Vhael, antagit jemt så många Casus, som språket har olika Nominal-ändelser d. ä. olika relations-tecken, skolan de Syntaxen utvisa, om en Casus uttrycker blott en eller flere relationer. Derföre har Vocativen försvunnit såsom lika med Nominativen: men deremot Suffixiven blifvit tillagd, emedan den ännu är i bruk af de flesta Substantiver. Verbal-objectet betecknas i Finskan ömsom med tre olika ändelser (formi, formen och formeä), hvarföre språket icke har endast en, utan 3 Accusativer, d. ä. Objectiv-Casus.

Om man i Latinen ville bestämma Casus-antalet efter olika Nominal-relationer, så borde t. ex. *Dativus* söndras till flere Casus, ty den uttrycker flere Nominala förhållanden: a) *dedit mihi minusse*, motus ad locum, b) *est mihi minusse*, quies in loco, c) *detraxit mihi minusse*, motus a loco, d) *dedit dono minusse*, finis, afsigt, bestämmelse o. s. v. Att Latinarnes *Ablativus* innefattar flere särskilda relationer, hvaraf? hvarmed? hvarifrån? hvarigenom? m. m. är af Grammatister ofta anmärkt och erkänt, men ingen har derföre af dem velat göra flere Casus. Hvarföre skall mau då i Finskan göra tvertom, och af en ändelse göra flera Casus.

Längst har man i Finska Casus-sviten velat bibehålla Accusativen, emedan man trott att den icke skall kunna umbäras i något språk. Den finnes dock icke

med särskilt form t. ex. i Svenskan. I Finskan saknas den i sjelfva verket icke, ty der finnas 3 Object-Casus, men dessa äro till formen icke olika, icke skiljde ifrån Nominativ, Infinit och Genitiv.

Utom Suffixiven finnes i Språket ännu spår efter en Casus, som i dialecterne slutas på *itsen* el. *itsesh*, *itsh* el. *itsh*), och uttrycker Svenska Præpos. *utmed*, *längsefter*, Lat. *secundum* t. ex. af *auffu* stor öppning, *öppet fält*, *hafsjärd*, blir *auffitsh* *utmed* el. *öfver fjärden*: af *läpi* hål, blir *läpitsesh* *utmed* *hålet*, *igenom*: *ohitsesh* *förbi*, eg. *utmed tömmarna*: *weden påålitsesh* *utmed vattu-ytan*, *ofvanpå*: *kåwi pelsoitsesh* *öfver* el. *genom åkern* o. s. v. Denna ändelse är dock numera af få Substantiver i bruk och må därför föras bland Adverbierne, i likhet med Lat. Adverbier *docte*, *male*, *fortiter*, *felicitèr* &c. som icke fått plats bland Adjectiviska Casus, därför att de icke äro i bruk af alla Adjectiver.

Beträffande ordningen emellan Finskans många Casus, har jag sökt anordna dem efter relationernes inbördes frändskap. *Nominat.* och *Infinit.* hafva emellan sig samma förhållande, som de Sv. definit och indefinit-ändelserna, (*bröd* och *brödet*, *kyrka* och *kyrkan*), samt brukas begge att beteckna Verbers både Subject och Object. Dessa Casus åtfölja därför hvarandra, och derefter *Genitiv*, som äfven stundom är Objectiv-Casus. — *Essiv* och *Factiv* åtföljas, ty de afse begge tingets *qualitet*, varande och blifvande. — De följande sex Casus angå *localitén*, *hvar?* (Allat. och Illat.) eller *hvidan?* (Ablat och Elat.) eller *hvarrest?* (Adess. och Iness). — De öfriga tre Casus förefalla mera sällan och äro därför lemnade till sidst i sviten.

Casus-benämningarna äro afpassade efter deras hufvud-relationer och andra egenheter. *Nominat.* och *Infinit.* hade bort heta *totalis* och *partialis* el. *definit.* och *indefinit.*, men jag har ansett den vanliga Nominativ-benämningen ur Lat. Grammatiken böra bibehållas; äfvensom *Genitiven*, hvilken eljes bort heta *Possessiv*. — *Essiv* säger hurudant tinget är, *varar*, och *Factiv*, hurudant det blir, *varder*. Af Localitets Casus beteck-

na *Allativ* och *Illativ* begge en ankommande rörelse, yttre, *åt, till*, eller inre, *i, inuti* (motus ad l. in locum): *Ablativ* och *Elativ* uttrycka begge en afgående rörelse, yttre, *af, ifrån*, eller inre, *ur, utur* (motus a l. ex loco): *Adessiv* och *Inessiv* beteckna hvila, yttre, *vid, på*, eller inre, *i uti*, (quies ad locum l. in loco). Skilnaden emellan det yttre och inre förhållandet kunde väl ock uttryckas med orden exterior och interior, såsom Herr von Becker gjort; men en Casus benämning, bestående af två särskilda ord, synes mig besvärlig och släpande, helst den yttre och inre relationen lättare och lika bestämt kan åtskiljas medelst sammansättning af *ad* och *in*, samt *ab* och *ex* framföre. — *Abessiv* 1. *Caritiv* tillkännager en brist, saknad eller bortavaro. — *Suffixiven* lånar namn af dess alltid vidhängande Personal-Suffix, och *Adverbialen* af dess Adverbiala bruk. Jfr. RASKS Lappisk Sproglære pag 33 följ. Se här en parallele emellan mina Casus-benämningar, samt Vhaels och von Beckers.

MINA CASUS	VHAELS,	V. BECKERS.
1. Nominativ.	Nominativ.	Nominativ.
2. Infinit.	Accusativ.	Infinitiv.
3. Genitiv.	Genitiv.	Genitiv.
5 4 4. Essiv.	Nuncupativ.	Locativ. formalis.
5. Factiv.	Factiv.	Dativ. formalis.
6. Allativ.	Dativ.	Dativ. exterior.
7. Illativ.	Penetrativ.	Dativ. interior.
10 11 8 9 8. Ablativ.	Privativ.	Ablat. exterior.
9. Elativ.	Ablativ.	Ablat. interior.
10. Adessiv.	Mediativ.	Locativ. exterior.
11. Inessiv.	Locativ.	Locat. Interior.
12. Abessiv 1. Caritiv.	Negativ.	Caritiv.
13. Suffixiv }	Descriptiv.	Instructiv.
14. Adverbial }		

Anm. Samma många Casus synas icke alla hafva på en gång blifvit lika allmänt brukliga. De 5. första

hafva sannolikt varit språkets äldsta Casus, hvartill sedermera de sex Local-Casus m. fl. tillkommit. Att så är, vill synas deraf, att af en stor del af radicala Nominer, som säkert äro urgamla, brukas sällan Local-Casus, utan i deras ställe Factiv Infin coh Essiv-Casus, sålunda att 1:o *Allativs* och *Illativs* relation, hvart? gifves med *Factiv*, hvilken fordom slutats på *š*, contr. *šh* (alas, plšš, edes, kauwas, lšhes, uloš m. fl. eller contr. alah, tywšh, taah (af tyšb, tafa), edemmšh, taainmah) t. ex. menekš kauwas (kauwafš)? meni alas merilleš l. pohjaan, tuli plšš katolleš l. torniin, tuleš edes, wie uloš pihalleš, mene lapsen tywšh el. lapsen luofšš, seinän taah, meneš fiššfšš el. fišššleš o. s. v. 2:o *Ablativs* och *Elativs* relation, hvordan? gifves med *Infin.* t. ex. tuletšš kauwšš? lapsen luota, (Infin. af luo likasom suota af suo), seinän tafaa o. s. v. 3:o *Adessiv* och *Inessiv* relation, hvarest? gifves med *Essiv*, t. ex. kšwitšš kauwana? olin lapsen luona (Sav. luonna) el. lapsen tyššnš, pššššš tafana, on fiššššš l. fiššššš, 4:o vidare Casus-förvexling: millš muotoa (muodolla), tššššš tapaa (tawalla), šanš šowaa (šowin) m. fl. Sådana Casus-förvexlingar vore svåra att förklara annorlunda, än att samma talesätt stadgat sig förr än Local-Casus och Adverbialen komit i allmänt bruk.

Sluteligen synes af ofvanstående Paradigmer, att våra många Casus utgöra verkliga Nominal-ändelser, och icke äro vidhängda Præpositioner, såsom många utländningar förmodat, hvilka trott att dessa många Casus voro tillkomne genom Grammatisters missförstånd eller misstag, och förgätit att andra språks flesta Præpositioner ligga gömda i dessa Casus.

E. Om Nominers Declination.

Vidare synes af Paradigmerne, att språkets Nominer, både Substantiver och Adjectiver, alla hafva enahanda, likformiga Casus-ändelser. Alla Plur. Nominativer slutas på *št*, alla Genitiver på *šn*, alla Infinitiver på *ša*, *šš*, alla Essiver på *šna*, *šnš*, o. s. v. Till följe af dessa gemensamma, bestämda och lätt igenkänneliga Casus-ändelser synes Grammatiken icke behöfva flere än en enda Declination, med ringa variationer och få undantag.

Men de i Språkets hela derivations- och flexions-system brukliga ombyten af Consonanterne *f, p, t*, och Vocalerne *a, å, e, i*, då de förefalla i ordets sidsta Rotstafvelse, göra likväl en betydlig svårighet vid bildandet af samma Casus, t. ex. af *sonni* blir *Infin. sonnia*, *Gen. sonnin*, *Ess. sonnina*, *Fact. sonnissi* o. s. v. Analogt borde *jofi* böjas *jofia*, *jofin*, *jofina*, *jofissi* o. s. v., men har i sjelfva verket *jofea*, *joen*, *jofena*, *jofessi* o. s. v. Ändelserna äro lika, men den näst föregående Rotstafvelsen *æfi* varierar och gör oredor vid Casus formationen. Hufvud svårigheten vid Nominers Declinerande är alltså den, att vid hvarje särskilt Nominal-bøjelse veta nyttja riktig Rotstafvelse, särdeles behörig Rotconsonant. Lyckligtvis går språket i detta hänseende endast å två olika vägar, sålunda att Nominer, som slutas på kort Vocal och äro parisyllabiska, ombyta nästan alla sin Rotconsonant på samma sätt, och Nominer, som slutas på Consonant och äro imparisyllabiska nästan alla på ett annat, motsatt sätt. Här af uppkomma tvenne Declinationer, hvilkas kännemärke kan tagas af Singular-Nominativen och Plural-Nominativen (eller i dennas ställe af Singular-Genitiven). Om Rotstafvelsen i dem kegge är den samma, isynnerhet Rotconsonanten; så bibehåller sig samma consonant äfven i ordets alla öfriga Casus, och endast Rotvocalen kan stundom undergå något litet ombyte; varande detta slags Nominer många och lätta att declinera. Men om Plural-Nominativen har en annan Rotconsonant än Singular-Nominativen, ombytt, utesluten eller tillökt, mildrad eller skärpt, förenklad eller fördubblad, så bör man i förhand veta, i hvilka Casus antingen Singular- eller Plural-nominativens Rotconsonant bör nyttjas, eller ock ännu en tredje intagas. Följande exempel och regler skola utvisa skilnaden emellan begge Declinationers olika Rotconsonant-ombyten i särskilda Casus.

F. Om Nominérs Rotconsonant-ombyten.

I:a DECLINATION.

Nominer, som slutas på kort vocal och hafva lika många stafvelser i Singular- och Plural-Nominativen (parisyllabiska). Nb. Nominer på lång vocal eller ren (pur) vocal ombyta aldrig Rotconsonant, t. ex. wafaa, eh-
too, hopia, hápiá.

II:a DECLINATION.

— slutas på Consonant och har i Plural-Nominativ en stafvelse mera än i Singular-Nominativen (imparisyllabiska) eller ock i Pluralen lång slutvocal, uppkommen genom utslutande af h, t. ex. rak-
faat i stället för rakkahat.

a). Ombyten af Rotconsonenten R.

	Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
1. Nom.	rakko	rakot.	rakas	rakkaat.
2. Inf.	rakkoa	rakkoja.	rakasta	rakkaita.
3. Gen.	rakon	rakkoin el. rakkojen.	rakkaan	rakasten l. rakkaitten.
5. Ess.	rakkona	rakkoina.	rakasna l. rakkaana	rakkaina.
4. Fact.	rakoksi	rakoksi.	rakkaaksi	rakkaitsi. <i>Translat.</i>
6. Allat.	rakolleh	rakoiileh.	rakkaalleh	rakkailleh.
7. Illat.	rakoon	rakoihin.	rakkaaseen	rakkaiisiin.
10. Ablat.	rakolta	rakoista.	rakkaalta	rakkailta.
11. Elat.	rakosta	rakoista.	rakkaasta	rakkaista.
8. Adess.	rakolla	rakoilla.	rakkaalla	rakkailla.
9. Iness.	rakossa	rakoissa.	rakkaassa	rakkaisissa.
12. Abess.	rakotah	rakoitah.	rakkaatah	rakkaitah.
13. Suff.	rakkone-	rakkoine-	rakkaane-	rakkaine-
14. Adv.	rakoin.		(rakkein) l.	rakkaastih.
		Likasá.		
1. Nom.	arkku	arkut.	irkkas	irkkaat.
—	lonkka	lonkat.		
2. Nom.	wika	wiat	oas (oas)	okaat.
Inf.	wikaa	wikoja.	oasta	okaita.
Fact.	wiaksi	wioiksi.	okaaksi	okaitsi o. s. v.
3. Nom.	sufu	suwut.	ruis l. ruwis	rufiit.
—	reitá	reiját.	raeh l. rajeh	rakeet.

3. Nom.	leuſa	leuwat.		
4. Nom.	nahſa	nahat l. =haat	pohjeh l. poheh	pohſeet.
	—	jalſa	jalat l. jalaat.	
	—	werſa	werat l. weraat	
5. Nom.	hårſå	hårjåt l. =rååt.	waras waraas l.	warſaat.
	—	jålſi	jåljet l. =leet	poljin
	—	jårſi	jårjet l. =reet.	polſimet.
6. Nom.	ranſa	rangat.	rengas	renſaat.
	—	henſi	henget.	penkeret.
7. Nom.	niſa	niſat	raſſas	raſſaat.
	—	matſa	matſat.	

b). Ombyten af Rotconsonanten **ſ**.

	Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
Nom.	loppu	loput.	ſaapas	ſaappaat.
Inf.	loppua	loppuja.	ſaapasta	ſaappaita.
Gen.	lopun	loppuin l. loppuien.	ſaappaan	ſaapaſten l. ſaappaitten.
Ess.	loppuna	loppuina	ſaapasna l. ſaappaana.	ſaappaina.
Fact.	loppuſſi	loppuiſſi.	ſaappaakſi	ſaappaiſſi.
Allat.	loppulleh	loppuilleh.	ſaappaalleh	ſaappailleh.
Illat.	loppuun	loppuihin.	ſaappaaseen	ſaappaiſiin.
Ablat.	loputa	lopuilta.	ſaappaalta	ſaappailta.
Elat.	lopuſta	lopuista.	ſaappaasta	ſaappaista.
Adess.	lopuſſa	lopuilla.	ſaappaalla	ſaappailla.
Iness.	lopuſſa	lopuissa.	ſaappaasſa	ſaappaiſſa.
Abess.	loputah	lopuitah.	ſaappaatah	ſaappaitah.
Suff.	loppuneſ	loppuineſ	ſaappaaneſ	ſaappaineſ
Adv.	lopuin.		ſaappain.	
		Likaså.		
1. Nom.	lepo	lewot.	leiwin	leipimet.
Inf.	lepoa	lepoja.	leiwintå	leipimiå.
Fact.	lewokſi	lewoikſi.	leipimekſi	leipimikſi.
	o. s. v.		o. s. v.	
2. Nom.	rampa	rammat.	lammas	lampaat.
3. Nom.	warpu	warwut.	warwas	warpaat.
	—	halpa	halwat.	kalpimet.

4. Nom.	wilppi	wilpit	walpas	walppaat.
—	hamppu	hamput.		
—	firppu	firput.		

C. Ombyten af Rotconsonanten **Z**.

Nom.	niittu	niitut	tytär	tyttäret.
Infin.	niittua	niittuja	tytärtä	tyttäriä.
Genit.	niitun	niittuin el. niittujen	tyttären	tyttären el. tyttärien.
Essiv.	niittuna	niituina	tyttärnä el. tyttärenä.	tyttäriinä.
Fact.	niitufsi	niituisfi	tyttärefsi	tyttäriksi.
Allat.	niitullesh	niituillesh	tyttärellesh	tyttäriillesh.
Illat.	niittuun	niittuihin	tyttäreen	tyttäriin.
Abl.	niitulta	niittuilta	tyttäreltä	tyttäritä.
Elat.	niitusta	niitusta	tyttärestä	tyttäristä.
Adess.	niitulla	niituilla	tyttärellä	tyttäriillä.
Iness.	niitusfa	niituifsa	tyttäressä	tyttäriissä.
Abess.	niitutah	niituitah	tyttäretäh	tyttäritäh.
Suff.	niittunes	niittuines	tyttärene	tyttäriines
Adv.		niituin.		tyttäriin.

Likasä.

1. Nom.	mato	madot	madeh	mateet.
Inf.	matoa	matoja	madetta	mateita.
Fact.	madofsi	madoiksi	mateeksi	mateiksi.

O. S. V.

O. S. S.

2. Nom.	tahto	tahdot	ahdas	ahtaat.
3. Nom.	parta	parrat	parras	partaat.
—	mänthy	männyh	kannah	kanteet.
—	walta	wallat	palleh	palteet.
4. Nom.	kontti	kontit.		
—	pirtti	pirtit.		
—	kiltti	kiltit.		
5. Nom.	wesi,	wetend,	pl. wedet:	
—	kansi,	kantena,	pl. kannel.	

ANMÄRKNINGAR.

Af dessa Mönster synes, att

A. I:a Declinationens Plural-Nominativ förenklar eller förmildrar Singular Nominativens Rotconsonant, på sätt ofvanföre om Rot consonant-ombyten är visadt.

B. Förre Declinationens Singular-Nominativs Rotconsonant bibehåller sig i begge (Sing. & Plur.) Infinitiv, begge Essiver, begge Illativer, begge Suffixiver och begge formerna af Plural Genitiver. Alla öfriga både Singular- och Plural-Casus hafva Plural-Nominativens Rotconsonant.

C. II:a Declinationens Plural-Nominativs Rotconsonant förvandlar sig motsatt mot I:a Declin:s, sålunda att Singular-Nominativs enkla eller mildare Consonant härdas eller skärpes i Plural-Nominativen, t. ex. saapas saappaat, rakas rakkaat, tyttär tyttäret.

D. II:a Declinationens Singular-Nominativs Rotconsonant bibehåller sig endast uti Sing. Infinit. och den kortare Singular-Essiven, samt ena Plural-Genitiven. Alla öfriga Casus hafva Plural-Nominativens Rotconsonant både i Singular- och Plural-numern.

Dertill kommer en blandad Declination för Nominer, som hafva vissa egenheter af begge Declinationer, utgöra en mellansort.

G. Om Rotvocal-ombyten.

Jemte dessa Reglor om Rotconsonanter, bör man vidare veta, att äfven Rotvocalerne a, å, e, i, under declinerandet stundom ombytas eller uteslutas, och detta gäller, om ordets Rotconsonant ombytes eller icke. (Rotvocalerne o, u, ö, y, ombytas aldrig och behöfva därför icke vidare mönster än de ofvanföre gifna rakko, soku, loppu, lepo). De ombytliga Rotvocalerne a, å, e, i, och språkets olika Nominativ-ändelser synas af följande Tabell, derå jag upptagit endast 4:a Casus, emedan de äro likasom Matrices, derifrån de öfriga kunna lätteligen deriveras.

I:a Declinationen.

Nominal.	Infinitiv.	Essiv.	Factiv.
1. Sg. pata	pataa	patana	podakfi.
Pl. padat	patoja	patoina	padoikfi.
2. Sg. sota	sotaa	sotana	sodakfi.
Pl. sodat	sotia	sotina	sodikfi.
3. Sg. seppä	seppää	seppänä	sepäkfi.
Pl. sepät	seppiä	seppinä	sepikfi.
4. Sg. Jumala	jumalaa l. -lota	jumalana	jumalakfi.
Pl. jumalat	jumalia al. jumalina		jumalikfi
	al. -lota	al. -loina	al. -loikfi.
—Sg. hämärä	hämärää al. hämäränä		hämäräkfi.
	al. -rää		
Pl. hämät	hämäriä al. hämrinä		hämärikfi
	al. -riä	al. -rinä	al. -riikfi.
5. Sg. pappi	pappia	pappina	papikfi.
Pl. papit	pappia al. pappina		papikfi
	al. -ppeja	al. -ppeina	al. -peikfi.
6. Sg. läpi	läpeä (=piä)	läpenä	läwekfi.
Pl. läwet	läviä (=pejä)	läpinä	läwikfi.
7. Sg. suuri	suurta	suurena	suurekfi.
		al. -suurna	
Pl. suuret	suuria	suurina	suurikfi.
—Sg. uusi	uutta	uutena al. uunna	uudekfi.
Pl. uudet	uusia	uusina	uusikfi.
—Sg. kansi	kantta	kantena	kannekfi.
Pl. kannot	kansia	kansina	kansikfi.
8. Sg. suurempi	suurempaa	suurempana	suuremmäkfi.
	al. -rempata		
Pl. suuremmat	suurempia	suurempina	suuremmikfi.

II:a Declination.

a) Nominer som tåla contraction.

9. Sg. sadeh	sadetta	sateena (sadenha)	sateekfi.
Pl. saateet	sateita	sateina	sateikfi.
10. Sg. porras	porrasta	portaana al. -rrasna	portaaikfi.
Pl. portaat	portaita	portaina	portaitikfi.
11. Sg. ruis l. ruwis	ruista	rukiina al. ruisna	rukiikfi.
Pl. rufiit	rukiita	rukiina al. -keina	rukiikfi
	l. -keita		al. -keikfi.

12. Sg. tullut	tullutta	tulleenajal. sunna	tulleeksi.
Pl. tulleet	tulleita	tulleina	tulleiksi.
b) Nominer som icke contraheras.			
13. Sg. sadin	sadinta	satimena	satimeksi.
		al. sadinna	
Pl. satimet	satimia	satimina	satimiksi.
14. Sg. halutoin	halutointa	haluttomana	haluttomaksi.
		al. halutoinna	
Pl. haluttomat	haluttomia	haluttomina	haluttomiksi.
15. Sg. suurin	suurinta	suurimmana	suurimaksi.
		al. suurinna	
Pl. suurimmat	suurimmia	suurimmina	suurimmiksi.
16. Sg. sisar	sisarta	sisarena al. sisarna	sisareksi.
Pl. sisaret	sisaria	sisarina	sisariksi.
17. Sg. kiitos	kiitosta	kiitoksena l. tožna	kiitokseksi.
Pl. kiitokset	kiitoksia	kiitoksina	kiitoksiksi.
18. Sg. oluh	olutta	oluena al. olunna	olueksi.
Pl. oluet	oluja l. oluita	oluina	olueiksi.

Blandad Declination.

19. Sg. hewoinen	hewoista	hewoisena al. =woisna	hewoiseksi.
Pl. hewoiset	hewoisia	hewoisina	hewoiksiksi.
20. Sg. totuus	totuutta	totuutena al. totuunna	totuudeksi.
Pl. totuudet	totuusia al. =tuusfia.	totuusina al. totuuskina	totuusiksi al. =tuuskiksi.
21. Sg. ehto	ehtoota	ehtoon	ehtooksi.
Pl. ehtoot	ehtoita	ehtoina	ehtoiksi.
22. Sg. tie	tietä	tienä	tiekiksi.
Pl. tiet	teitä.	teinä	teikiksi.

ANMÄRKNINGAR.

1. Pata och 2. sota slutas begge på *sa*, men skilja sig deruti, att det förras slut-*a* i Pluralen förvandlas till *o*, och det sednares bortkastas. Det sednares, sota följa alla de ord, som i penultima hafva *o*, *u*, *ou*, *uo*, *oi*, *ui*, t. ex. *forma*, *kuja*, *koura*, *suora*, *koira*, *kuiwa* blifva i Plur. *formia*, *formiksi* (icke *formoja* &c). — Alla andra tvåstaviga Nominer på *sa* följa det förra, *pata*, t. ex. *kana*, *haukka*, *kaura*, *peura*, *sika* &c.

få i Plur. *kanoja*, *kanoiksi* o. s. v. — Orden *suola* (salt) och *puola* (lingon) hafva Pl. Inf. *suoloja* och *puoloja*, *suoloina* *suoloiksi* o. s. v. för att sålunda skiljas ifrån *suoli* och *puola* (påle), hvilka hafva Pl. Inf. *suolia* och *puolia* o. s. v.

3. *seppä*, *leipä*, *silmä* m. fl. tvåstafviga på *-ä*, bortkastade slutvocalen *ä* i flere Plur.-Casmus (*silmiä*, *silminä*, (icke *silmäjä* eller *silmöjä*).

4. *jumala* och *hämärä*, mönster för trestafviga Nominer på *-a*, och *-ä*. Om dem bör anmärkas att de i särskilda dialecter declineras på två sätt, såsom mönstret utvisar, Sing. Inf. *jumalata* och *jumalaa*, pl. *jumaloita* och *jumalia* &c. Detta gäller isynnerhet om dem, som slutas på *-la*, *-lä*, *-ra*, *-rä*, *-ja*, *-jä*, *-ia*, *-iä*, (*pappila*, *ta-wara*, *hopia*, *håpiä*, *mafia*, *kipiä*, *ostaja*, *wetäjä*, äfven tvåstafviga Verbalier på *-ja*, *-jä*, (*mynjä*, *wiejä* o. s. v.) — De öfriga trestafviga på *-ma*, *-mä*, *-wa*, *-wä*, *-sa*, *-sä*, böjas merendels efter *sota* (*kuolema*, *elämä*, *antawa*, *wäkewä*, *kuuluisa*): men de på *-lla* böjas efter *pata* (*haralla*, *kurilla*).

Anm. Trestafviga Nominer äfven på andra vocaler få uti Inf. ändelsen *-ta*, *-tä*, isynnerhet om flera vocaler der vilja sammanlöpa t. ex. *kapalo*, *lapio* blifva *kapaleta*, *lapiota* o. s. v.

5. *pappi* med flere på *-i* pl. *-it*, (*sonni*, *pilli*, *keli*, *laffi*, *synti*) äro egna deruti, att de enligt de flesta dialecter hafva lika form uti många Singular- och Plural-Casmus, t. ex. *pappia*, *pappina*, *papiksi*, *pappiin* &c. utgöra både Singular- och Plural-former. Endast Bibeln och Åbo-dialecten hafva märkt denna olägenhet, och därför med ett mellankastadt *e* sökt särskilja pluralen t. ex. *pappeja*, *pappeina*, *papeiksi*, *pappeihin* &c. Detta bruk borde icke strängt fördömmas, ty språket älskar olika form för pluralen, och här kan det icke ske anorlunda.

Anm. Alla både Nominal- och Verbal-ändelser på *-i* (*nauriš*, *oriš*, *sođin*, *nain* &c.) äro dylika form-för-

blandningar underkastade, dem endast Åbo-dialecten söker på samma sätt undvika. Se nedanföre.

6. *läpi, jofi, suwi, fiwi, formi*, med flere på *i* pl. set ombyta *i* till *e* i hela Sing. och bortkasta det i plural. Äfven de hafva uti Ost-Finskan Sing. Infinit. *jofia, fiwiä*, Plur. Inf. *jofeja, fiwejä*, men Vest-Finskan har Sing. Inf. *jofea, fiweä*, *formeä, onnea*, och Plur. Inf. *jofia, fiwiä, formia*, och detta är redigare.

7. *suuri, pieni, juuri, nuori, fieli* m. fl. skilja sig ifrån de näst föregående *läpi, jofi* &c. endast deruti, att de slutas i Sing. Inf. på *-ta, -tä*, (*suurta, piestä, nuorta, fieltä* o. s. v.). Men *lumi, niemi, lapsi, kypsi, weitsi, joutsi* blifva för lättare uttals skull sluta *-ntä, -ntä, -lasta, -kystä, -weistä, -joustä*. *Meri* och *weri* hafva enligt många dialecter Sing. Infin. *merta* och *werta*, undantag Åbo-dialect och några Ost-Finska, som säga *mertä, wertä*, hvilket enligt vocal-harmonien vore mera regelrätt.

An m. Orsaken till samteliga dessa Nominers böjnings-egenhet synes vara den, att de ursprungligen varit enstaviga (*suur, pien, juur, nuor* o. s. v.) och declinerats regelbundet efter II:a Declin. *awan* eller *ssar*. Men som språket icke älskar Monosyllaber, har Nominativen blifvit förlängd med ett final *-i*, utan någon ändring i ordens öfriga Declination. Att de ursprungligen hört till II:a Declin. vill ock synas deraf, att deras Sing.-Essiv. tål förkortning lik II:a Declinat., t. ex. *suurena* och *suurna*, *nuorena* och *nuorna*, *lapsena* och *lasna* o. s. v.

Uusi, susi, wuosi, wesi, läsi, tänsi, mesi m. fl. äro af samma art (urspr. *uus, wuos, täns* &c.) men ombyta Rotconsonant på eget sätt, så att Nominativens *s*, förvandlas i Singul. till *d* eller *t*, men återkommer i Pluralen, t. ex. Sing. Inf. *uutta*, Ess. *uutena*, Fact. *nudeksi*, men plural.-Inf. *uusti*, Ess. *uustina*, Fact. *uusteksi*. Singular-Essiv. kan ock contraheras *uunna, wuonna*.

Kansi, länsi, wiesi, orsi, jälsi &c. hafva nästan samma egenheter, men Essiv. plägar ej contraheras, emedan för många consonanter då skulle sammanlöpa.

Således Sing. Inf. wirttä, ortta, jälttä, Sing.-Ess. län-
tenä, wirtenä, ortena, jältenä Plur. Nom. orret, wir-
ret, jället, Pl. Inf. orsta, wirstä, jälstä: Pl. Ess. län-
sinä, orsina, wirsinä, jälsinä &c.

Ordinal Räkne-orden kolmas, neljäs, viides, kuus-
des m. fl. samt Cardinalen tuhas eller tuhat böjas lika med
kansi eller länsi, ty deras Nominativer hafva ursprung-
ligen hetat kolmansi, neljänsi, viidensi, tuhansi, men
sedermera blifwit förkortade till kolmas, Sav. kolmans, &c.
utan annan rubbning i den öfriga declinationen, än att
Sing. Infin. heter kolmatta, neljättä, tuhatta, (icke kol-
mantta), men Plur. Genit. blir regelrätt kolmanten, nel-
jänten, tuhanten &c. Ost-Finska kolmatten, neljätten &c.

8. suurempi, wähempi, parempi, m. fl. Mönster
för alla Comparativer. — Anm. ordet wasen pl. wa-
semmat böjes lika med Comparativer: likasom Nomin.
vore wasempi.

9. sadet, hämet, huonet, wenet, raet, m. fl. mönster
för alla Nominer på seth pl. sethet contr. set. I somliga
dialecter slutas deras Sing.-Nominat. på set pl. sethet l.
set, eller någongång Sing. på es pl. set (sadet, hä-
met, wenet, huonet, raet, mera sällan Sing. Nom. huo-
nes, wenes o. s. v.) Få af dessa ord hafva den kor-
tare Essiv. (huomena). Om deras längre form med h,
se ofvan.

Anm. Alla dessa och andra contractibla Nominer plä-
ga framför Pluralens characteristiska i förkorta de
långa Rotvocalerne (fateina, fateiksi, icke fatecina, fa-
teiksi o. s. v.), ty språket tål icke sammanlopp af lång
och kort vocal.

Nästan lika böjas de på seth pl. säät, och seth pl. iit,
t. ex. kewäh pl. wäät, orih pl. riit, i Sing. Inf. ke-
wättä, oritta pl. kewäitä, oriita.

10. porras, rafas, ruhtinas, laupias m. fl. på as pl.
ahat contr. aat. Några vilja declinera de trestafviga
orden annorlunda t. ex. Pl. Inf. ruhtinoita, funinfoita,
laupioita, Ess. ruhtinoina, funinfoina, laupioina, Fact.

rustinoiksi, kuninkoiksi, laupioiksi o. s. v. men denna anomalie är onödig och oriktig.

Nominer på *äs*, pl. *ähät* l. *ät*, samt på *es*, pl. *ehet* l. *set*, böjas likaså, t. ex. *seiwäs*, *äyräs*, *eswäs*, *firwes*, *äes*.

11. *ruis*, *nauris*, *faunis* m. fl. på *is*, pl. *ihit* eller *siit* äro blott deruti olika, att de flesta dialecter hafva många Plural-Casus lika med Singularens, t. ex. *nauriina*, *nauriiksi*, *nauriista* &c. Men Bibeln och Åbo-dial. särskilja Pluralen medelst ett inflätadt *e*, (*naureina*, *naureiksi*, *naureista*, o. s. v. — Några säga i Nominat. *oris*, och declinera då ordet på samma sätt. Se ofvanföre under *pappi*.

12. *tullut*, *mennyt*, *ollut*, *juonut*, *syönyt* m. fl. Mönster för Activa Præterit-participer på *ut*, *nyt*, Plur. *ehet* contr. *set*. Hafva aldrig Rotconsonat-ombyte.

13. *sadin*, *leiwän*, *lowäsin*, *awan*, *moršian*, *laidun*, *elän*, *sydän* m. fl. på *n*, pl. *met*; men *paimen*, *siemen* hafva *paimenet* och *siemenet* (icke *paimemet*, *siememet*) för att undvika sammanloppet af två *m*: samt *jäsen* har Plur. *jäsenet*. Vidare *lämmin* och *hapan*, har Plur. *lämpymät* eller *lämpimät* (icke *lämpimet*), och *happamat* eller *happamet*. — Några pläga uttala dessa Nominer med *mm*, (*sydämmet*, *sierämmet*), men utan skäl, ty fördubblingen hör till Superlativen, om hvilken straxt nedanföre. Åbo-dialecten insätter i Nominativen ofta ett *i*, t. ex. *awain*, *sierain*, *laiduin*, *eläin*, *istuin*, och Sing. Inf. *awainta*, *sierainta*, *eläintä*, *laiduinta*, *istuinta*: men detta *i* finnes icke i de öfriga Casus och utgör säkert en obehörig imitation af *halutoin* och andra Caritiver.

14. *halutoin*, *surutoin*, *lewotoin*, *äätöin*, *perätöin* m. fl. Caritiva Adjectiver, hvilka synas behöfva diphtongen *oi*, *öi* i slutstafvelsen, för att så mycket starkare uttrycka negationen, ehuru Ost-Eiskan, som icke älskar diphtonger i accentlösa stafvelser, säger *haluton*, *suruton*, *lewoton* o. s. v.

15. suurin, pl. *mmat* med *mm*, form för alla Superlativer, t. ex. *wiisahin* contr. *wiisain*, *wanhin*, *wähin*, m. fl. Några Språklärare vilja här onödigtvis införa ett *p* uti Sing. Inf. *suurimpaa*, pl. *suurimpia*, Sing. Ess. *suurimpana*, pl. *suurimpina*, Sing. Illat. *suurimpaan* pl. *suurimpiin*, men derigenom förblandas ofta Comparativ ocd Superlativ, t. ex. *kaunis* blir i både Compar. och Superl. Inf. *kauniimpaa*, *kauniimpia*, Ess. *kauniimpana*, pl. *kauniimpina* o. s. v. hvarföre sagde *p* i Superlat. synes böra undvikas. Sing. Ess. har ock förkortad form *suuriinna*.

16. *sisar*, *fokar*, *tytär*, Karel. *karhutar* m. fl. på *re* pl. *ret*, och på *st* pl. *set* (*sammal*, *taiwal*, *wemmel*), Inf. *sammalta* pl. *sammalia*, Ess. *sammalena* pl. *sammalina*, Fact. *sammaleksi* pl. *sammaliksi*.

Anmärkas hör dock, att Nominer på *st* och några på *r*, i dialecterna hafva en dubbel form, a) en kortare, *sammal*, *taiwal*, *wemmel*, *fokar*, äfven *kappal* pl. *set* hvilka höjas efter *sisar*, och b) en längre form: *sammaleh* pl. *sammaleet*, *taipaleh* pl. *leet*, *wempeleh* pl. *leet*, *fokkareh* pl. *reet*, *kappaleh* pl. *leet*, hvilka declineras efter *sadeh*.

17. *kiitos*, *laitos*, *jahas* (Sat. *jahaas*), *suurus* (Irukost) *pieles*, *janes* l. *jänis*, *wares* l. *waris*, *kyynys*, *päätos* m. fl. på *s*, plur. *set*.

18. *oluh* eller *olut*, mönster för Nominer på *uh* pl. *uet*, *yh* pl. *yhet*, t. ex. *ohuh*, *lyhyh*, *neitsyh*, *kätkyh* m. fl. eller i andra dialecter *ohut*, *lyhyt*, *neitsyt*, *kätkyt*, hvilka få plur. *ohuet*, *lyhyet*, *neitsyet*, *kätkyet*. Åbo-dial. contraberar alla slika ord till *olu*, *ohu*, *lyhy*, *neitsy*, *kätky*, och declinerar dem efter *talo* l. *tyly*. Formerne *olwet*, *olwen*, i st. f. *oluet* *oluen* äro missbruk, vanliga i Ost-Finskan.

19. *hewoinen*, *ihminen*, *syntinen*, *isoinen*, med otaliga andra conformer på *nen* äro deruti egna, att de hafva dubbel Nominativ-form, den ena längre på *inen*, som brukas utom sammansättning, och den andra kor-

tare på *sis*, bruklig blott i sammansatta ord, t. ex. *ihmis-raukka*, *hewois-wäki*, *syntis-parha*. Ifrån denna sammansättnings-formen utgå alla öfriga Casus enl. II:a Declin. utan Rotconsonant-ombyte. Ost-Finskan plägar ofta stympa deras Nominat. till *hewoin*, *iloin*, men icke i andra Casus.

20. *totuus*, *pituus*, *suuruus* (storlek), *wiisauus*, *jalous* samt *tyhmyys*, *wääritys*, *pimeys* m. fl. Qualitets-Substantiver declineras i likhet med *uus* (se ofvan) liksom de skulle i Nominat. heta *totuusi*, *wääritys*. Bibeln har dock anomalt Sing. Ess. *totuudena*, *wääritydenä* i stället för *totuutena*, *wääritytenä*. — Af dessa ords Plural äro Nominat. orh Genitiv allmänt brukliga, men de öfriga Plural-Casus förefalla sällan: hvarföre ock dessas declination är mera obestämd, så vida några vilja formera dem efter *kiitos*, sägande Inf. *totuustia*, Ess. *totuustina*, Fact. *totuustiksi*, o. s. v. men andra dialecter böja både Singularen och pluralen regelbundet efter *uus*, t. ex. *totuustia*, *totuustina*, *totuustiksi* &c. och detta synes vara redigast.

21. *ehto*, *wakaa*, *wapaa*, *harmaa*, *lauttaa*, *talkoo* m. fl. Nominer med lång slutvocal: ombyta aldrig Rotconsonant och hafva efter II:a Declinat. 1) begge Infin. på *ta*, *tä* 2) begge Illativ. på *seen*, *sin*. 3) näst framför pluralens i förkortas långa Rotvocaleu t. ex. *eh-toota*, *eh-toita*, *eh-tooseen*, *eh-toisiin*, *eh-toiksi*, (icke *eh-tooina* &c.).

Adjectiverne på *sia*, *siä*, (*maksia*, *kipsiä*, *waiksia*), som uttalas af andra på *sea*, *seä*, (*makseä*, *kipseä*, *waiksieä*), hafva ock en contraherad form på *see*, (*maksee*, *kipsee*, *waiksiee*). Den längre formen af slika ord böjes efter *jumala*, men den förkortade formen efter *ehto*, t. ex. Sing. Infin. *makseeta*, *kipeetä*, pl. *makseita*, *kipeitä*, Sing. Illat. *makseeseen*, *kipeeseen*, pl. Illat. *makseisiin*, Adv. *makseestih* o. s. v.

22. *tie*, *maa*, *pää*, *suo*, *wyö*, *foi*, *täi*, *pii*, m. fl. Monosyllaber hafva likaledes 1) begge Infinitiver på *ta*,

stá, (tietá, teitá, maata, maita, päätä, päitä, suota, soita, koita), 2) begge Illativer bibehålla sitt h utan contraction (tiehen, teihin, maahan, maihin, päähän, päihin, suohon, soihin, koihin), 3) näst framför Pluralens i förkortas alla långa vocaler, och distonger bortkasta den förra delen (maiksi, väiksi, teiksi, soiksi, koiiksi, icke maiksi, päiksi, tieiksi, suoiksi), 4) De på i hafva de flesta Singular- och Plural-Casus lika (piitä, piinä, piiksi, &c. koita, koina, koiiksi &c. äro både Singular- och Plural-former, som måste åtskiljas blott af meningen, 5) Plural Genitiven är oftast maitten, koiitten, puitten, täitten &c. stundom maiden, teiden, puisden, täiden.

Monosyllaben mies pl. miehiet bibehåller sitt h öfverallt likasom Nominat. skulle heta miehii. Endast Sing. Inf. har miestä, Ess. miesnä, (den förkortade formen) och plur. Genit. miesten. — Flere Monosyllaber på consonant finnas icke.

H. De öfriga Casus bildas sålunda:

I: O GENITIV.

Singular-Genitiven fås alltid af Plural-Nominativ, genom ombyte af ändelsen *st* till *en*, t. ex. padat, portaat till padan, portaan.

B. *Plural-Genitivens* ena form fås af Singul. Inf. genom ombyte af final *a*, *ä*, till *en*, t. ex. pataa, porrasta till pataen porrasten. den andra plur. Genit. ändelsen fås af Plur. Inf. då final *a*, *ä*, ombytes till *en*, samt *sta*, *stä*, till *tten*, t. ex. patoja portaita, sotia till patojen, sotien, portaitten. Om härvid händer att a) *ae*, *oe*, *ue*, *äe*, *öe*, *ye*, *ee*, vilja sammanlöpa, contraheras dessa ofta till distonger *sai*, *oi*, *ui*, *äi*, *öi*, *yi*, *ei*, t. ex. taloen, luffuen, seppäen, tyttöen, jofeen göras till taloin, luffuin, seppäin, tyttöin, jofein, men b) *sien* bibehålles t. ex. af Inf. poisfia, formia blir poikien, formien, utom i Ost-Finskan,

der de contraheras till *sin* (*poikiin*, *formiin*), hvarigenom Plur. Genit. blir lika med plur. Illativen. Andra dialecter förkasta ett så förvillande sammandrag: c) mera sällan contraheras *sen* till *sin* t. ex. *patojen*, *papspejen* till *patoin*, *pappein*. Utom dessa former har II:a Declin:s Plural-Genitiv ännu flere variationer, särdeles i Ost-Finskan, t. ex. *portaiten*, *portaiden* l. *portaihen*, men dessa förefalla mera sällan och äro mindre nödiga.

2:0 ALLATIV, ABLATIV & ELATIV,

ADESSIV, INESSIV & ABESSIV.

Alla dessa fås af Factiven, Singular-Casus af Singular-Factiven och Plural-Casus af Plural-Factiven, om ändelsen *sti* förbyts till

Allat.	<i>steh</i> eller	<i>stien</i> .
Ablativ	<i>sta</i> ell.	<i>stå</i> .
Elativ	<i>sta</i> ell.	<i>stå</i> .
Adessiv	<i>ssa</i> ell.	<i>stå</i> .
Inessiv	<i>ssa</i> ell.	<i>sa</i> , <i>sså</i> ell. <i>så</i> .

3:0 ILLATIV.

Denna Casus formeras olika i hvardera Declinationen.

A. 1. Singular-Illativ af I:a Declination fås af Sing. Essiven, om ändelserna *ana*, *ona*, *una*, *ånå*, *önå*, *ynå*, *ena*, *enä*, *ina* och *inä* förbytas till *ahon*, *ohon*, *uhun*, *åhån*, *öhör*, *yhyn*, *ehen*, *ihin*, af hvilka *h* sedan kan bortkastas, t. ex. af *patana*, *seppånå*, *talona*, *kafuna*, *myllynå*, *läpenå*, *pappina* fås *patahan* eller *pataan*, *seppään*, *taloon*, *myllyn*, äfvenså af *uutena*, *wetenå*, *kantena*, *hirtenä*, *suurena*, *pienenå* fås *uutehen* eller *uuteen*, *weteen*, *kanteen*, *hirteen*, *suureen*, *pieneen* o. s. v.

2. Singular-Illativ. af II:a Declination fås af Plural-Nominat. om final *t* förbyts a) efter lång Rotvocal till *seen*. *sehen*, och efter kort Rotvocal till *een* l. *ehen*, t. ex. af *sateet*, *portaatt*, *rufiitt* fås *sateeseen*, *portaaseen*, *rufiiseen*, men af *satimet*, *sifaret*, *kiitokset*, *oluet*, blir *satimeen*, *sifareen*, *kiitokseen*, *olueen* o. s. v.

B. 1. Plural-Illativ af I:a Declination fås af Plural-Essiven, om ändelsen *ina*, *inä*, förbyts till *ihin*, t. ex. af *patoina*, *ſotina*, *ſeppinä*, *ſuurina*, *uufina* blir *patoihin*, *ſotihin*, *ſeppihin* &c. Vill man kasta bort *h*, och derigenom *oiin*, *uiin*, *öiin*, *yiin*, vilja sammanlöpa; så förbyts dessa till *oin*, *uin*, *öin*, *yin*, hvilka dock sällan uttalas diftongiskt, utan medelst en mellankastad hiatus, för att sålunda skiljas ifrån Plural-Genitiven, t. ex. *patoin*, *ſaloin*, *ſaluin*. Ofta bibehålles dock *h* i sådana fall (*patoihin*, *ſaloihin*).

2. Plural-Illativen af II:a Declination fås af Plural-Infinitiv. sålunda att final *ita*, *itä*, förvandlas till *iſihin* eller *iſiin*, men *ia*, *iä*, till *ihin* l. *iin* t. ex. af *huoneita*, *wieraita* fås *huoneiſihin* l. *huoneiſiin*, men af *awamia*, *ſifaria* fås *awamiin*, *ſiſariin* o. s. v.

4:0 SUFFIXIV.

Denna Casus är lika med Essiv. endast med den åtskilnad, att Suffixivens ändelse är *nes*. II:a Declinations Singular-Suffixiv formeras af den längre Essiven, t. ex. *wieraanes* *awamenes* (icke *wierasnes*, *awainnes*).

5. ADVERBIAL.

A. Substantiva formen fås af Plural-Factiven genom ombyte af *iſſi* till *in*, t. ex. af *padoiſſi*, *ſepiſſi*, *awamiſſi* fås *padoin*, *ſepin*, *awamin*.

B. Adjectiva formen fås af Plural-Nominativ genom ombyte af finalen *t*, till *stih*, t. ex. af *pahat*, *hvwät*, *wieraat*, *kauniit*, *ſuurimmat* blir *pahastih*, *hvwästih*, *wieraastih*, *kauniistih*, *ſuurimmastih*.

I. Om Adjectivers Comparations-graden.

Många anse Adjectiverna utgöra en egen ifrån Substantiver skild ordclass. De gränsa likväl i alla Språk nära till hvarandra t. ex. Lat. *bonum*, *malum*, Grek. *καλον*, *αγαθον*, Sv. *godt*, *ondt*, ehuru neutrala Adjectiver, brukas likväl såsom Substantiver. I Finskan, der Adjectiverne icke hava särskilta köpändelser, förblandas de än oftare med Substantiver. Ja rena Substantiver flecteras stundom såsom Adjectiver, t. ex. *ranta* (strand) blir Comparat. *rannempi* det som är närmare till stranden (wieh *rannemasselh*): af *herra* blir *herrampi*, mer herre, mer bål och förnäm, likasom Grek. *κρησιος κρηιωτερος*.

Skyldskapen emellan Substantiver och Adjectiver synes äfven deraf, att de begge declineras efter samma reglor, enligt hvad ofvan är utredt. Adjectiverne behöfva sålades icke särskilt paradigm.

Äfven Finnarnes Adjectiver hafva olika ändelser för trenne Comparations-graden, neml. *Positiv*, *Comparativ* och *Superlativ* grad. Positiven finnes utsatt i Lexicon. De högre graderne bildas af Positiven sålunda, att Plural-Nominativens final *st* förbyts till *mpi* i Comparativ och till *sin* i Superlativen t. ex. *iso* (stor) pl. *isot* och *suuri* (grof) pl. *suuret* bli Comparat. *isompi*, *suurempi* och Superl. *isoin*, *suurin*: *wiisas* pl. *wiisahat* l. *wiisaat* blir Compar. *wiisahampi* l. *wiisaampi* och Superl. *wiisahin* l. *wiisain* o. s. v.

Vid denna formation bör dock märkas a) att uti tvåstafviga Adjectiver på kort *sa*, *sä*, denna slutvocal ofta förbyts till *e* i Comparat. och bortkastas i Superl. t. ex. *paha*, *pahempi*, *pahin* (icke *pahein*), *nöyrä*, *nöyrempi*, *nöyrin*, b) trestafviga Adjectiver bibehålla oftast sitt final *sa* l. *sä*, isynnerhet de på *sia*, *siä*, l. *sea*, *seä*, (*kuuluisa*, *sampi*, *sain*, *loria*, *riampi*, *riain*, *kipiä*, *piampi*, *piain*), dock så att de på *sia*, *siä*, oftast bilda sin Comparat. och Superl. af sin contrahe-

rade form på *see* (*foree*, *foreempi*, *forein*: *fipee*, *fipeeempi*, *fiwein*) e) många Adjectiver bilda sina högre grader på begge sätten (*matala*, *matalampi* och *matalempi*, *sin*: *turha*, *turhampi* och *sempi*). — Adjectiva på *si* pl. *set* bortkasta *e* i Superlat. (*suuri*, *suurempi*, *suurin* (icke *suurein*). De af II:a Declinat. som i Positiv tåla contraction, göra det äfven i de högre graderne t. ex. *kadeh* pl. *katehet* l. *kateet* blifva Compar. *katehempi* och *kateempi*, Superl. *katehin* l. *katein*: *rakas* pl. *rakkahat* l. *rakkfaat*, har Compar. *rakkahampi* l. *rakkaaempi*, Superl. *rakkahin* l. *rakkain*: *kaunis* pl. *kaunihit* l. *kauniit*, Compar. *kaunihimpi* l. *kauniimpi*, Superl. *kaunihin* l. *kauniin*, hvilket dock Åbo-dial. för att undvika form-förblandning med Positivens Singul. Genit. säger i Superl. *kaunehin* l. *kaunein*. Jfr. ofvanföre *pappi* och *ruis* bland Declinations-mönstren.

Anm. Comparativ-ändelsen *sempi* sammandrages i vissa dialecter till *see* (*paree*, *enee*, *nöyree* o. s. v. i stället för *parempi*, *enämpi*, *nöyrempi*: I deras öfriga Casus är flexionen regelbunden utan contraction.

Irreguliär Comparison hafva a) *hyvä* Compar. *parempi*, Superl. *paras* l. *parahin*. (Besynnerligt är att ifrån denna Superl. bildas en ny Comparat *paraampi*), d) *paljo* Compar. *enempi* l. *enämpi*, Superl. *enin*, c) *pitkä* Compar. *pidempi*, Ost-Finsk *pitempi*, Superl. *piisin* l. sällan *pitkin*. *Moni* compareras icke, lik räkne-orden.

Huru Comparativ och Superlativ böjas i de öfriga Casus, är allaredan utredt ibland Declinations mönstren.

För öfrigt bör anmärkas, att de Adjectiver, hvilkas högre Gradformer äro mera sällan i bruk, t. ex. Participer, uttrycka Comparativen ofta med *enämmin* eller *enämmän*, och Superlativen än oftare med *enimmään* eller *enimmästäih*, t. ex. *enämin* l. *enämmän* *oppinut* lärare: *enimmin* *oppinut* lärdest. Dertill kunna ock begagnas andra Adverbier, t. ex. *suuremmin* l. *suurimmin* o. o. s.

K. Om Räkne-orden (Numeralia).

De äro i alla språk en sort Adjectiver, men hafva vanligen många egenheter så väl i afseende å flexion, som bruket, och måste derföre särskilt beskrivas.

Finska Språkets Räkne-ord äro följande:

CARDINALER.	ORDINALER.
1. Yksi en.	ensimmäinen l. esin första.
2. Kaksi två.	toinen andra.
3. Kolmi pl. kolme <i>h</i> tre.	kolmas (kolmans <i>i</i>) tredje.
4. Neljä fyra, i sammansättn. neli.	neljäs (neljäns <i>i</i>) fjerde.
5. Viisi fem.	viides (viidens <i>i</i>) femte.
6. Kuusi sex.	kuudes (kuudens <i>i</i>) sjette.
7. (seitsemän l. seitsemä) Gen. seitsemän sju *	seitsemäs (seitsemäns <i>i</i>) sjunde.
8. (kahdeksa) Genit. kahdeksan åtta *	kahdeksas (kahdeksäns <i>i</i>) åttonde.
9. (yhdeksä) Gen. yhdeksän nio *	yhdeksäs (yhdeksäns <i>i</i>) nionde.
10. (kymmen.) Gen. kymmenen tio *	kymmenes (kymmenens <i>i</i>) tionde.
100. sata hundra.	sadas (sadanens <i>i</i>) hundra.
1000. (tuhat l. tuhat, tuhansi) Gen. tuhannens tusen *	tuhannes (tuhannens <i>i</i>) tusende.

Flera Räkne ord har språket icke. Om de anförda bör vidare anmärkas, att a) Sing. kolmi brukas blott i sammansättning (kolmi*ku*mainen, kolmi*jalk*ainen o. s. v.), men utom sammansättning brukas i dess ställe alltid pl. kolmet l. kolme*h* b) neljä är den vanliga formen, men i sammansättning heter det neli (neli*jalk*ainen, neli*lopp*inen fyrvinklig), c) de med asterisk * utmärkte hafva sin clauderade Nominativ numera sällan i bruk, någongång i sammansättning (kymmen*ku*nta tiotal, wuosi*kym*men decennium, seitsem*ku*nta sjutal o. s. v.), utom sammansättning brukas alltid deras Genitiv

i Nominativens ställe, d.) Cardinalen tuhas l. tuhat, samt alla Ordinaler ifrån och med kolmas äro sammandragna former ifrån de längre, numera sällan förekommande tuhansi, kolmans, neljänsi, tuhannensi, o. s. v. I Ost-Finskan sammandragas de tuhans, kolmans, neljäns o. s. v.

Angående dessa Räkne-ords Declination bör ihågkommas, att a) yksi, kaksi, kolme, neljä, böjas regelbundet efter yksi eller kaksi (se ofvan), och hafva således Inf. yhtä, kaksi, kolme, neljä, Essiv. yhtenä, kahdena, kolmena, neljänä, (contr. ynnä, kinnä, kuunna), Fact. yhdeksi, kahdeksi, kolmeksi, neljäksi o. s. v. b) kolmi böjes efter läpi c) neljä efter seppä, d) seitsemän eller seitsemä har Inf. seitsemää l. seitsemätä, sällan seitsemän, pl. seitsemän, Ess. seitsemänän, contr. seitsemänän, pl. seitsemänän, Fact. seitsemänksi, pl. seitsemänksi o. s. v. k) kahdeksa och yhdeksä böjas likaså f) kymmen går i allo efter siemen, sydän, g) sata efter pata, h) tuhas och ordinalerne ifrån och med kolmas äro ofvan förklarade, i) ensimmäinen och toinen böjas lika med hewoinen, men ensin (den främste) efter Superlativerne (Inf. esintä, Ess. esinnä l. ensimmäänän, Fact. ensimmäänksi).

Samteliga-Räkne-ord brukas mest i Singularen, men hafva ock plural-form, som ofta har en collectiv bemärkelse, såsom Syntaxen utreder.

Huru de öfriga talen (11, 12, 13 &c. 20, 21, 22 &c. 34, 45 o. s. v.) af Finnar uttryckas, skall likaledes visas i Syntaxen.

L. Om Auxiliär- eller Hjelp-Nominer.

Under denna benämning sammanföras här de små Nominer, som i andra språkläror kallas Pronominer och Artiklar, emedan de begge begagnas till enahanda ändamål, neml. till att beteckna vissa egna Nominalbestämningar, som med andra Nominer icke kunna uttryckas. Lik Auxiliär-Verber, är de flesta Hjelp-Nominers flexion irregulär.

Anm. Pronominer sägas vanligen stå i stället för Nominer, eller vara Nominers Vicarier. Detta sker dock blott i elliptiska talesätt, som i det menliga talet ofta förekomma: Deras egentliga bestämmelse är det icke: ty såsom blotta vicarier kunde de möjligen umbäras. De svara oftast mot en hel mångordig definition t. ex. *minä* = den som nu talar, *sinä* = den som nu tilltalas, *hän* = den som omtalas o. s. v.

Sådana Hjelp-Nominer äro af flere slag:

1. *Personal-ord*: *minä jag, sinä du, hän han, hon*, plur. *me vi, te J, ni, he de*.

2. *Demonstrativa-ord*: *tämä denne, den här, tuo dender, se den, det*.

3. *Relativer*: *joka hvilken, som*, i sammansättn. *enivar, stundom ock kuka, mikä, &c.* Nb. *kuin* i stället för *joka* (*hvilken, den som*) är ofinskt.

4. *Interrogativer*: *kuka hvilken* (person), *kenkä hvem, mikä hvilken* (sak), *kuva, kumpi* (kumpika l. kumpainen) *hvilkendera* af två, *kukaan* l. *kenkään* *männe någon, mikään något?*

5. *Reflexiver*: *itseh sjelf, stundom minä, sinä, hän &c.* med personal-Suffixer.

6. *Indefinita ord*: *joku någon, jompikumpi någondera, endera* af två, *kuin enivar, quisque, jokainen* l. *jokainen* *hvar och en*, *kuilibet, jokin någon helst, quicumque*. Hit kunna ock föras *muu en annan, muutama* pl. *muutammat somliga, moni, monikahda* *mången, kaikki all, molempi* pl. *molemmat begge, sama*

samma, *semmoinen sådan*, *dylik*, *tämmöinen sådan här*, *tuommainen l. tommoinen sådan der*, *kummainen hurudan*, *mimmoinen* eller *missinen hurudan* o. s. v.

Anm. Särskilta Possessiva person-Adjectiver, sådana som de Sv. *min*, *din*, *sin*, *vår* &c. finnas icke i Finskan, ty de uttryckas antingen med personal-Suffixer, hvarom straxt nedanföre, eller der så nödigt pröfvas, med Genitiver af personal-orden, t. ex. *minun* eg. jagets d. ä. *min*, *sinun* eg. dus d. ä. *din* o. s. v.

2. Det man i många andra språk kallar *Artiklar*, har Finskan icke, emedan dess Nominativ och Infinit. (total o. partial Casus) göra Artikeln umbärlig. I utmärktare fall nyttjas dock Demonstrativa Hjelpnominer *se*, *tämä*, *tu* någongång som Artikel.

3. Räkneordet *pyysi* må icke brukas som Artikel, lika litet som det Lat. *unus*.

Ibland dessa Hjelp-Nominer äro följande sammansatta, a) *kuka*, *mikä*, *kenkä*, *joka*, componerade af monosyllaberna *ku*, *mi*, *ken*, *jo*, samt enclitiska partikeln *ka* eller *kä*, hvilken ofta bortkastas eller uteslutes, enär ordet sjelft under declinerandet blir tvåstafvigt, t. ex. *jolla*, *mistä*, *kulla*, *kenen*, b) *jokin*, *kujin*, *mijin*, af *jo*, *ku*, *mi*, och partikeln *kin* l. *kis*, hvilken partikel bibehålles i alla Casus, c) *mikään*, *kukaan*, *kenkään*, *jokaan* sammansatte alle med partikeln *kaan*, *kään* eller *kan*, *kän*, hvilken i alla Casus bibehålles (*jollenkaan*, *kenenkään*) d) *joku* och dess Comparativ *jompikumpi*, sammansatta af *jo-ku*, *jompi-kumpi*, e) *jokainen* l. *jokaininen* af *joka-ikinen* l. *joka-itse*; *semmoinen*, *kummainen*, *mimmoinen*, *tämmöinen*, *jommoinen* af *sen*, *kun*, *min*, *tän*, *jon*, och *moinen* l. *möinen* (sammandrag af *muotoinen*): *missinen* af *min* och *sinen* l. *lainen*.

Hjelp Nominerne hafva samma och lika många Casus, som Nominer, men de äro till sin declination något irreguliära (i Finskan dock mindre än i många andra språk) och somliga äro defecta: hvarföre de måste särskilt närmare beskrifvas. Här upptagas blott de fem första Casus, emedan de öfrigas derivation ifrån dem är lätt.

Nominat.	Infinit.	Genitiv.	Essiv.	Factiv.
1. Sg. minä Pl. me	minua meitä	minun meidän l. meijän.	minuna meinä	minuksi meiksi
2. Sg. sinä Pl. te	sinua teitä	sinun teidän l. teijän	sinuna teinä	sinuksi teiksi.
3. Sg. hän Pl. he	hänä heitä	hänen heidän l. heijän.	hänenä heinä	häneksi. heiksi.
4. Sg. se Pl. ne	sitä niitä	sen niiden	sinä niinä	siksi. niiksi.
5. Sg. tuo Pl. nuot	tuota noita	tuon noiden	tuona noina	tuoksi. noiksi.
6. Sg. tämä Pl. nämät	tätä näitä	tämän näiden	tänä näinä	täksi. näiksi.
7. Sg. joka Pl. jotka	jota joita	jonka joiden	jona joina	joksi. joiksi.
8. Sg. kuka Pl. kuka	kuta kuita	kunka kuiden	kuna kuina	kuksi. kuiksi.
9. Sg. kenkä Pl. ketkä	ketä (keitä)	kenen (keiden)	kenenä (keinä)	keneksi. (keiksi)
10. Sg. mikä Pl. mitkä	mitä — —	minkä — —	minä — —	miiksi. — —
11. Sg. itseh	itseä l. itseä	itsen	itsenä	itseksi.
12. Sg. joku	jotakuta	jonkun	jonakuna	joksi jokuksi.

ANMÄRKNINGAR.

I. Minä contraheras stundom i Åbo-dial. till mä, och i Ost-Finskan till mie, hvilka declineras sålunda contraherade genom alla Singl. Casus. Gen. mun, miun, Inf. mua, miua, Ess. muna, miuna o. s. v. Åbo-dial:s contraherade former förekomma ofta i Psalmboken, men Ost-Finskans äro obrukliga i bokspråk. Plur. me, (egent. met) heter i Ost-Finskan myö. — Pl. Gen. meidän är i skrift vanligt, men nästan i alla dialecter uttalas det meijän. Somliga säga meijäh eller meijät.

2. *finä* contraheras på lika sätt, Åbo-dial. *fä*, Ost-dial. *fie*, samt *flecteras* sedan *sun*, *sun*; *sun*, *sun* o. s. v. Pl. Nomin. *te* (egentl. *tet*) heter ock i Ost-Finskan *tnö*, pl. Genit. *teidän* uttalas mest *teijän*, få säga *teijäh* l. *teijät*.

3. *hän* contraheras ofta i Sing. till *hällsh*, *hällä*, *hälltä* &c. Pl. *he* (egentl. *het*) heter i Ost-Finskan *hyd*. Pl. Genit. *heidän* uttalas ofta *heijän*, sällan *heijäh* l. *heijät*.

4. *se* har i Sing. Iness. *sinä*, och Elat. *sitä* (i st. för *sifä*, *sistä*), men för öfrigt reguliärt. Plur. Nomin. heter *ne* eller egentl. *net*, Gen. *niiden* l. *niijen* l. *niitsen*, Adv. *niin*.

5. *tuo* heter i Åbo-dial. *toi*, *toin*, *tota* o. s. v. Plur. Nomin. *nuot* heter i Åbo-dial. *noit*. När i andra Pl. Casus tre vocaler vilja sammanlöpa, så uteslutes *u* (noiden l. *noijen* l. *noitten*, *noita*, *noilsh*, *noihin*, *noin* o. s. v. i stället för *nuoiden*, *nuoita* &c.) Ost-Finskan vill heder bibehålla *u* (*nuijen*, *nuiilsh*, *nuiin* o. s. v).

6. *tämä* contraheras af en del till *tä*, Gen. *tän*, andra till *tai* Gen. *tain*, andra till *taa* Gen. *taan* l. *tää* Gen. *tään*. I från dessa utgå sedan flere Casus (*tälsh*, *tätä*, *tästä* o. s. v). Pl. Nomin. heter *nämät* l. *nämäh*, Gen. *näiden*, *näijen* l. *näitten*, Adv. *näin*.

7. *joka* är mest reguliär i Sing. Pl. Gen. heter *joiden* l. *joitten*, Adv. *join*, Sav. *joten*.

8. *kuka* likaså, Pl. Gen. är *kuiden* l. *kuitten*, Adv. *kuin* l. *kuinka*, Sav. *kuten*.

9. *kenkä*: Nominat. kan sällan brukas, emedan det liknar ett annat ord, *kenkä* (sko): Sing. Gen. säga få *kennen* i st. f. *kenen* — Flera Sing. Casus sammandragas (*kenä*, *kesi*, *kellsh*, *kellä*, o. s. v.), Pl. Gen. *keiden* l. *keitten* l. *keijen*. Många Plural-Casus brukas sällan.

10. *miä* har fullständig Sing. men Plur. saknar alla de Casus, som enl. declinations-reglorne skulle blifva lika med Singul. Pl. Gen. *mitten* l. *mijen* brukas sällan.

11. *itseh* har Inf. Åbo-dial. *itseä*, i andra dial. *itsä*. För öfrigt äro flera Plural Casus lika med Singul.

12. *joku* sammansatt *joku*, med dess Comparativ. *jompi kumpi* declineras hvardera ordet särskilt, Gen. *jonkun*, *jomman kumman* o. s. v.

De öfriga Casus af dessa Hjelp-Nominer, så väl i Singularen som Pluralen, fås af deras Essiv. genom ombyte af ändelsen *na* till *lleh*, *lla*, *ssa* o. s. v. dock så, att om i Illativ-Casus tre vocaler vilja sammanlöpa, åtskiljas desse genom *h* i alla dialecter (*meihin*, *teihin*, *niihin*, *näihin* o. s. v). Likaså bibehålles *h*, om samma Casus vilja blifva enstafviga (*mihen* o. Pl. *mihin*, *tähän*, *johon*, *kuhun* &c). Adverbial-Casus är i bruk blott af *tämä*, *se*, *tu*, *joka*, *kuka*, (*näin*, *niin*, *noin*, *join*, *kuin*).

De öfriga Hjelp-Nominer declineras vanligen reguljärt, efter de regler, som gälla för Nominer i allmänhet t. ex. *jokainen* declineras som Adjectiver på *nen*, men på två sätt, antingen med *s* *jokaisen*, *jokaisella* &c. hvilket är vanligare, eller med *ts* *jokaitsen*, *jokaitsellä* &c. en mindre vanlig, äldre form. — I *kufin*, *kumpifin*, *jokin*, *mifin* böjes förra sammansättnings delen, och partikeln *fin* l. *kih* hänges öfveralt vid slutet (*kullenkin* l. *kullekin*, *jokifin*, *kuhunkin*, *jostakin*, *kummastakin* o. s. v). Med *mikään*, *kukaan*, eller *mikän*, *kukan* är samma förhållande. — *Moni*, pl. *monet*, Gen. *monen*, Inf. *monta*, Ess. *monena* &c. — *kaiikki* har plur. *kaiiket*, hvilket dock brukas sällan (*oli kaiiket päiwät kyläsä*), utan i dess ställe förefaller *kaiikki* såsom Sing. och Plural Nominativ. *monikahhta* (*moni-kahhta*) heter i Ost-Finskan *moniahhta*, men begge declineras lika Pl. *monikahdat* l. *moniahdat* (*moniaht*) o. s. v.

M. Om Personal-Suffixer.

I. Finska språket har icke sådana Personal-possessiva Adjectiver, som de Sv. *min, din, sin, vår, eder*, eller Lat. *meus, tuus, suus, noster, vester*, utan har i deras ställe vissa små stafvelser, som fogas vid slutet af Nominer (i likhet med Hebreiskan), och uttrycka samma personliga Possession. Sådana äro:

Singular-personer:

I:a *ni min, mitt*; Åbo-dial. *ni*, Sav. *sin*, t. ex. *osa* (del) blir med Suffix *osani* min del, Åbo-dial. *osan*, Sav. *osain*: *leipä* (bröd) *leipäni* mitt bröd, Åbo-dial. *leipän*, Sav. *leipäin*.

II:a *si din, ditt*; Åbo-dial. *si*, Sav. *sis*, t. ex. *osasi* din del, Åbo-dial. *osas*, Sav. *osais*: *leipäsi* ditt bröd, Åbo-dial. *leipäs*, Sav. *leipäis*. I Runor heter det stundom *leipänsi* ditt bröd, *osansi*.

III:a *nsah, nsäh sin, sitt*: Åbo-dial. *ns*, Wib. *se*, Sav. fördubblar slut-vocalen, tillägger ett *n*, och mel-lankastar stundom ett *h*, t. ex. *osansah* sin del, Åbo-dial. *osans*, Wib. *osase*, Sav. *osaan* l. *osahan*: *leipänsäh* sitt bröd, Åbo-dial. *leipäns*, Wib. *leipäse*, Sav. *leipään* l. *leipähän*.

Plural-personer.

I:a *omme vår, vårt*; Åbo-dial. *om*, Sav. *omma*, *ommä*, t. ex. *osamme* vår del, Åbo-dial. *osam*, Sav. *osamma*: *leipämme* vårt bröd, Åbo-dial. *leipäm*, Sav. *leipämmä*.

II:a *nne eder, edert*: Åbo-dial. *nn* Sav. *nna* l. *nnä*, t. ex. *osanne* eder del, Åbo-dial. *osan*, Sav. *osanna*: *leipänne* eder bröd, Åbo-dial. *leipän*, Sav. *leipännä*:

III:a är i allo likt Singulararens 3:e person.

2. När dessa peronal-Suffixer fogas vid slutet af Nominala Casus, undergå några Casus-ändelser dervid vissa små ändringar, neml:

I:o med Suffix äro Singular-Nominativ och Singular-Genit. samt Plural-Nominativ till formen alldeles lika, t. ex. *osani* betyder min del, min dels, och mina delar, it.

jalkani, nahkasi, sellänsääh, kätemme, pöytäanne äro former för alla tre förenämnde Casus, som åtskiljas endast af sammanhanget. Denna gemensamma ändelse-form fås a) i I:a Declinat. lättast af ordets Singular-Essiv, om finalen *na*, *nä* förbytes till Suffix. t. ex. *kirkko*, Sing. Ess. *kirkkona* blir *kirkkoni*, *kirkkosi* o. s. v. *käsi*, Ess. *kätensä* blir *käteni*, *kätensääh*: men b) i II:a Declinat. af Plural-Nominativ genom ombyte af final *t* till Suffix, t. ex. af *wieras* pl. *wieraat* l. *wierahat* blir *wieraani* l. *wierahani*, *wieraamme*: it. *leitwin* pl. *leipimet* blir *leipimeni*, *leipimenne* o. s. v. Det enda undantag är *totuus* med dess conformer, hvilka såsom ofvan anmärkt är, declineras lika med *uusi*, och derföre i Sing. Ess. blifva *totuutena*, *wäärnytenä*, och således med Suffix. *totuuteni*, *wäärnytesi*, *totuutemme*. I Bibeln står dock ömsom *totuuteni*, *totuutensäh* och *totuudeni*, *totuudensäh*: det sednare oftare.

2:o Casus, som slutas på *ni* och *hi* bortkasta vid Suffixens tillkomst dessa final-consonanter, t. ex. *kala*, Allat. *kalalleh*, Illat. *kalaan*, Pl. Genit. *kalain* bli *kalalleni*, *kalallemme*, *kalaani*, *kalaasi*, *kalaini*, *kalaimme* (icke *kalallehni*, *kalaanni*, *kalainni*).

3:o Factiven förvandlar sitt final-*ssi* till *esse*, t. ex. af *kalaksi* blir *kalakseni* (icke *kalaksini*), *wieraaksi* blir *wieraaksemme* o. s. v.

I de öfriga Casus fogas Suffixen omedelbarligen till Casus-ändelsen, utan någon final-förändring, t. ex. af *kalalla*, *kalassa* blir *kalallani*, *kalassamme* o. s. v.

3:o Samma personal Suffixer fogas ofta äfven vid Hjelp-Nominer (Pronominer) *itseh*, *minä*, *sinä*, *hän*, *me*, *te*, *he*, då dessa tagas i reflexiv mening, t. ex. *itseni* mig sjelf, *itsellensääh* åt sig sjelf, *sinuasi* dig sjelf, *meistämmä* me af oss sjelfva o. s. v.

Vidare fogas personal-Suffixer vid Verbernas Infinitiv-Casus, Iness. och Factiv, t. ex. *sanoissani* under mitt sägande d. ä. medan jag säger, *sanoakseni* till mitt säga d. ä. för att jag må säga. Vid Adverbial-Infiniti-

nitiver brukas sällan Suffixer, t. ex. sällan *náhdeni* I. *náhteni* medelst mitt seende, me vidente. Men vid Verbala Nominer deremot brukas Suffixer såsom vid andra Nominer: hvarom se Verbal-läran.

Att jemte dessa Suffixer stundom, till mera eftertryck, nyttjas Genitiv af personal Hjelp-Nominer, (*minun, sinun &c.*), är redan sagdt och synes af Syntaxen.

Vid slutet af Partiklarne *ettá, josá* (contr. *jos*) *kuinka, koska* m. fl. som slutas på vocal, tillägges äfven ett slags personal Suffixer, neml. för I:a person *en*, och för II:a person *es*, t. e. *ettán* att jag, *ettás* att du, *josas* om du o. s. v. Isynnerhet tillägges *es*, der fråga är om tilltal, för att dymedelst starkare utmärka andra personen, t. ex. *koskas tulet? oletkos niin tehnyt? tuleppas tánneh.*

III. CAP. Verbal-Formlära.

I. Verbal Paradigmer.

I. Conjugation.

Præsens har kort Slut-vocal; Infinitiv är på rent (pur) *ah, áh*: Præter. på *in*.

A. Activ-form.

I. Indicativ Mod.

a) Præsens.

- Singul. 1. *sanon, laulan, kysyn* jag säger, sjunger, frågar.
 2. *sanot, laulat, kysyt* du — — —
 3. *sanoo, laulaa, kysyy* han, hon, den, det — — —
- Plural. 1. *sanomme, laulamme, kysynme* vi —
 2. *sanotte, laulatte, kysytte* — I eller ni —
 3. *sanowat, laulawat, kysywát* de —

b) Præterit.

- Singul. 1. *sainon, lauloin, kysyin*, jag sade, sjöng, frågade.
 2. *sanoit, lauloit, kysyit*, du —
 3. *sainoi, lauloi, kysyi*, han —

- Plural. 1. sanoimme, lauloimme, fysiimme, vi —
 2. sanoitte, lauloitte, fysiitte J —
 3. sanoivat, lauloivat, fysiivät, de —

II. Subjunctiv Mod.

- Singul. 1. sanonen, laulainen, fysiinen, jag må l. tör säga &c.
 2. sanonet, laulanet, fysinnet, du —
 3. sanonee, laulane, fysiinee, han —

- Plural. 1. sanonemme, laulanemme, fysiinemme, vi —
 2. sanonette, laulanette, fysinette, J —
 3. sanonewat, laulanewat, fysinewät, de

III. Optativ Mod.

- Singul. 1. sanoisin, laulaisin, fysiisin, jag skulle säga &c.
 2. sanoisit, laulaisit, fysiisit, du —
 3. sanoisi, laulaisi, fysiisi, han —

- Plural. 1. sanoisimme, laulaisimme, fysiisimme vi —
 2. sanoisitte, laulaisitte, fysiisitte J —
 3. sanoisivat, laulaisivat, fysiisivät de —

IV. Imperativ Mod.

- Singul. 2. sanoh, laulah, fysiäh, säg du &c.
 3. sanofoon, laulafoon, fysyfoon, säge han &c.

- Plural. 1. sanoakaamme, laulakaamme, fysiäkaamme, sägom vi
 2. sanoakaat, laulakaat, fysiäkaat, sägen J &c.
 3. sanoakoot, laulakoot, fysiäkoot säge de &c.

V. Infinitiv Mod.

- Infinit. sanoah, laulaah, fysiäh, att säga, sjunga, fråga.
 Factiv. sanoaksi, laulaaksi, fysiäksi, för att säga —
 Inessiv. sanoessa, laulaessa, fysiessä, l. ctr. sanoissa, laulaissa, fysiissä uti att säga, under sägandet.
 Adverb. sanden, laulaen, fysiin, l. ctr. sandin, laulain, fysiin, sägande, dicendo &c.

VI. Nominal Mod.

Genit. sanoman, laulaman, fysimän.	} Casus af Nomen sanoma, laulama, fysiämä.
Illativ. sanomaan, laulamaan, fysiämään.	
Allativ. sanomalleh, laulamalleh, fysiämälle.	
Elativ. sanomasta, laulamasta, fysiämästä.	
Ablativ. sanomalta, laulamalta, fysiäältä.	
Inessiv. sanomassa, laulamassa, fysiässä.	
Adessiv. sanomalla, laulamalla, fysiällä.	
Abessiv. sanomatah, laulamatah, fysiätäh.	

- Genitiv. sanowan, laulawan, fysywan. } Casus af Partic. sa
 Essiv. sanowana, laulawana, fysywanã. } nowa, laulawa, fyz
 Genitiv. sanoneen, laulaneen, fysyneen. Casus af Partic. sa }
 nonut &c.
 Infinit. sanottua, laulettua, fysyttuã. Casus af Partic. sa }
 nottu.

VII. Activa Participer.

- Præsens. sanowa, laulawa, fysywa, sägande &c. den som säger.
 Præterit. sanonut, laulanut, fysynut, den som sagt.

B. Passiv-form.

I. Indicativ Mod.

a) Præsens.

- Sing. & Plur. sanotaan, lauletaan, fysytään, säges &c. ctr.
 af sanotahan, lauletahan, fysytähän.

b) Præterit.

- Sing. & Plur. sanottiin, laulettiin, fysyttiin, sades &c. ctr.
 af sanottihin &c.

II. Subjunctiv Mod.

- Sing. Plur. sanottaneen, laulettaneen, fysyttäneen, tör sägas
 &c. contr. af sanottanehen.

III. Optativ Mod.

- Sing. & Plur. sanottaisiin, laulettaisiin, fysyttäisiin, skulle
 sägas, contr. af sanottaisihin &c.

IV. Imperativ Mod.

- Sing. & Plur. sanottakoon, laulettakoon, fysyttäköön, dicitor
 &c. contr. af sanottakohon &c.

V. Infinitiv Mod.

- Infinit. sanottaah, laulettaah, fysyttääh, att sägas &c.
 Factiv. sanottaakfi, laulettaakfi, fysyttääkfi, för att sägas —
 Inessiv. sanottaisfa, laulettaisfa, fysyttäisfä, medan det
 säges —

VI. Nominal Mod.

- Genit. sanottaman, laulettaman, fysyttämän. } Casus af sa
 Illativ. sanottamaan, laulettamaan, fysyttämän. } nottama, laulettama, fysyttämä.

VII. Passiva Participer.

- Præs. sanottawa, laulettawa, fysyttawã, den som säges.
 Præterit. sanottu, laulettu, fysyttu, sagt, &c.

Verbala Nominer.

- Actor* sanoja, laulaja, fysiä.
Agendum sanominen, laulaminen, fysyminen.
Actum, activt sanoma, laulama, fysymä.
Actio sanomuš, laulamuš, fysymyš.
Caritiv sanomatoim, laulamatoim, fysymättöim.
Dess Subst. sanomattomuus, laulamattomuus, fysymättömyys.
Intensiv sanowainen, laulawainen, fysyväinen.
Dess Subst. sanowaisuus, laulawaisuus, fysyväisyys.
Actum, passivt. (sanottama, laulettama, fysyttämä).

II:a Conjugation.

Præsens har lång Slutvocal, contraherad: Infinitiv är på *stah*, *táh*: Præter. på *sin*.

A. Activ-form.

I. Indicativ Mod.

a) Præsens.

- Singul.** 1. *wastaan*, *firoon*, *herään*, contraherade af *was-tajan*, *firoan*, *herään*.
 2. *wastaat*, *firoot*, *herääät*, ctr. af *wastajat*, *firo-at*, *heräjät*.
 3. *wastaa*, *firoo*, *herää*, ctr. af *wastajaa*, *firoaa*, *heräjää*.
Plural. 1. *wastaamme*, *firoomme*, *heräämme*, ctr. af *was-tajamme*, *firoamme*, *heräjämme*.
 2. *wastaatte*, *firootte*, *heräätte*, ctr. af *wastajatte*, *firoatte*, *heräjätte*.
 3. *wastaawat*, *firoowat*, *herääwäät*, ctr. af *was-tajawat*, *firoowat*, *heräjäwät*.

b) Præterit.

- Singul.** 1. *wastasin*, *firofin*, *heräfin*, (icke *wastaisin*, *firoisin*, *heräisin*).
 2. *wastasit*, *firofit*, *heräfit*.
 3. *wastasi*, *firofi*, *heräfi*.

- Plural. 1. waštasiimme, firosiimme, heräsiimme.
2. waštasiitte, firosiitte, heräsiitte.
3. waštasiwat, firosiwat, heräsiwät.

II. Subjunctiv Mod.

- Singul. 1. waštannen, fiironnen, herännen. (Nb. med nn).
2. waštannet, fiironnet, herännet.
3. waštannee, fiironnee, herännee.

- Plural. 1. waštannemme, fiironnemme, herännemme.
2. waštannette, fiironnette, herännette.
3. waštannewat, fiironnewat, herännewät.

III. Optativ Mod.

- Singul. 1. waštaiſin, firoiſin, heräiſin, ctr. af waštajaiſin,
firoiſin, heräjäiſin.
2. waštaiſit, firoiſit, heräiſit, ctr. af waštajaiſit, firoiſit, heräjäiſit.
3. waštaiſi, firoiſi, heräiſi, ctr. af waštajaiſi, firoiſi, heräjäiſi.

- Plural. 1. waštaiſimme, firoiſimme, heräiſimme, ctr. af waštajaiſimme, firoiſimme, heräjäiſimme.
2. waštaiſitte, firoiſitte, heräiſitte, ctr. af waštajaiſitte, firoiſitte, heräjäiſitte.
3. waštaiſiwat, firoiſiwat, heräiſiwät, ctr. af waštajaiſiwat, firoiſiwat, heräjäiſiwät.

IV. Imperativ Mod.

- Singul. 2. waštaah, firooh, herääh, ctr. af waštajah, firoah, heräjääh.
3. waštatfoon, firotfoon, herätfoon.

- Plural. 1. waštafkaamme, firotkaamme, herätkaamme.
2. waštafkaat, firotkaat, herätkaat.
3. waštatkoot, firotkoot, herätkoot.

V. Infinitiv Mod.

Infinit, waštatah, firotah, herätäh.

Factiv, waštataſſi, firotakſi, herätäkſi.

Iness. waštateſſa, firoteſſa, heräteſſä.

Adverb, waštaten, firoten, heräten.

VI. Nominal Mod.

Genit. waštaaman, firooman, heräämän, ctr. af waštajaman, firooman, herääjän.	} Casus af waštaama, firooma, heräämä, ctr. af waštajama, firooma, herääjä.
Illativ. waštaamaan, firoomaan, heräämään, ctr. af waštajamaan, firoomaan, herääjänään.	
Allativ. waštaamalleh, firoomalleh, heräämälleh, ctr. af waštajamalleh, firoomalleh, herääjämälleh.	
Elativ. waštaamašta, firoomašta, heräämästä, ctr. af waštajamašta, firoomašta, herääjästä.	
Ablativ. waštaamalta, firoomalta, heräämältä, ctr. af waštajamalta, firoomalta, herääjämältä.	
Inessiv. waštaamašsa, firoomašsa, heräämäššä, ctr. af waštajamašsa, firoomašsa, herääjäššä.	
Adessiv. waštaamalla, firoomalla, heräämällä, ctr. af waštajamalla, firoomalla, herääjämällä.	
Abessiv. waštaamatah, firoomatah, heräämätäh, ctr. af waštajamatah, firoomatah, herääjämätäh.	} Casus af Partic. waštaawa, firooma, herääwä.
Genit. waštaawan, firooman, herääwän, ctr. af waštajawan, firooman, herääjän.	
Essiv. waštaawana, firoomana, herääwänä, ctr. af waštajawana, firoomana, herääjänä.	
Genit. waštanneen, fiironneen, herännään. waštannut, fiironnut, herännyt.	Casus af Partic.
Infinit. waštattua, firottua, herättyä. waštattu, firottu, herätty.	Casus af Partic. waštattu, firottu, herätty.

VII. Activa Participer.

Præsens. waštaawa, firooma, herääwä, ctr. af waštajawa, firooma, herääjä.
Præterit. waštannut, fiironnut, herännyt.

B. Passiv-Form.

I. Indicativ Mod.

a) Præsens.

Sing. & Plur. waštataan, firotaan, herätään, ctr. af waštatahan, firotahan, herätähän.

b) Præterit.

Sing. & Plur. waštattiin, firottiin, herättiin, ctr. af waštattihin &c.

II. Subjunctiv Mod.

Sing. & Plur. waštattaneen, firottaneen, herättäneen, ctr.
af waštattanehen.

III. Optativ Mod.

Sing. & Plur. waštattaiſiin, firottaiſiin, herättaiſiin, ctr. af
waštattaiſihin.

IV. Imperativ Mod.

Sing. & Plur. waštattafoon, firottafoon, herättäfdön, ctr.
af waštattafohon.

V. Infinitiv Mod.

Infinit waštattaah, firottaah, herättääh.

Factiv waštattaakſi, firottaakſi, herättääkſi.

Inessiv waštattaiſſa, firottaißa, herättäißä.

VI. Nominal-Mod.

Genit. waštattaman, firottaman, herättämän, } Casus af waštattama, firottama, herättämä.
Illativ waštattamaan, firottamaan, herättämään,

VI. Passiva Participer.

Præsens waštattawa, firottawa, herättäwä.

Præterit waštattu, firottu, herätty.

Verbala Nominer.

Actor, waštaaja, firodja, herääjä, ctr. af waštajaja, firoja
herääjä.

Agendum, waštaaminen, firoominen, herääminen, ctr. af
waštajaminen, firoominen, herääminen.

Actum, activ waštattama, firooma, heräämä, ctr. af waštajama,
firooma, heräämä.

Actio waštaus, firous, heräys.

Caritiv. waštaamatoin, firoomatoin, heräämätöin, ctr. af
waštajamatoin, firoomatoin, heräämätöin.

Dess Subst. waštaamattomuus, firoomattomuus, heräämättömyys,
ctr. af waštajamattomuus, firoomattomuus, heräämättömyys.

Intensiv. waštaawainen, firoomainen, herääwäinen, ctr. af
waštajawainen, firoomainen, herääwäinen.

Dess Subst. waštaawaisuus, firoomaisuus, herääwäisyys, ctr.
af waštajawaisuus, firoomaisuus, herääwäisyys.

Actum, passivt (waštattama, firottama, herättämä).

Blandad Conjugation.

A. Activ-form.

I. Indicativ Mod.

a) Præsens.

Sing. 1. Tulen, pesen, juon, syön.

2. tulet, peset, juot, syöt.

3. tulee, pesee, juo, syö.

Plur. 1. tulemme, pesemme, juomme, syömme.

2. tulette, pesette, juotte, syötte.

3. tulewat, pesewät, juowat, syöwät.

b) Præterit.

Sing. 1. tulin, pesin, join, söin.

2. tulit, pesti, joit, söit.

3. tuli, pesi, joi, söi.

Plur. 1. tulimme, pesimme, joimme, söimme.

2. tulitte, pesitte, joitte, söitte.

3. tuliwat, pesiwät, joiwat, söiwät.

II. Subjunctiv Mod.

Sing. 1. tullen, pesnen, juonen, syönen.

2. tullet, pesnet, juonet, syönet.

3. tullee, pesnee, juonee, syönee.

Plur. 1. tullemme, pesnemme, juonemme, syönemme.

2. tullette, pesnette, juonette, syönette.

3. tullewat, pesnewät, juonewat, syönewät.

III. Optativ Mod.

Sing. 1. tulisin, pesisin, joisin, söisin.

2. tulisit, pesisit, joisit, söisit.

3. tulisi, pesisi, joisi, söisi.

Plur. 1. tulisimme, pesisimme, joisimme, söisimme.

2. tulisitte, pesisitte, joisitte, söisitte.

3. tulisiwat, pesisiwät, joisiwat, söisiwät.

IV. Imperativ Mod.

Sing. 2. tuleh, peseh, juoh, syöh.

3. tulkoon, peskoon, juokoon, syökoon.

- Plural. 1. tulkaamme, pestäämme, juokaamme, syöskäämme.
 2. tulkaat, pestäät, juokaat, syöskäät.
 3. tulkoot, pestätte, juokoot, syöskätte.

V. Infinitiv Mod.

- Infinit. tulla, pestä, juoda, syödä.
 Factiv. tullaaksi, pestäiksi, juodaiksi, syödäiksi.
 Inessiv. tullessa, pestessä, juodessa, syödessä.
 Adverb. tullessa, pestessä, juodessa, syödessä.

VI. Nominal Mmod.

Genit. tuleman, pesemän, juoman, syömän.	} Casus af tules- ma, pe- semä, juoma, syömä,
Illativ. tulemaan, pesemään, juomaan, syömään.	
Allativ. tulemalleh, pesemälleh, juomalleh, syömälleh.	
Elativ. tulemasta, pesemästä, juomasta, syömästä.	
Ablativ. tulemalta, pesemältä, juomalta, syömältä.	
Inessiv. tulemassa, pesemässä, juomassa, syömässä.	
Adessiv. tulemalla, pesemällä, juomalla, syömällä.	} Casus af tules- ma, pesemä, juoma, syömä.
Abessiv. tulematta, pesemättä, juomatta, syömättä.	
Genit. tulewan, pesewän, juowan, syöwän.	} Casus af tullut, pesnyt, juonut, syönyt.
Essiv. tulewana, pesewänä, juowana, syöwänä.	
Genit. tulleen, pesneen, juoneen, syöneen.	} Casus af tullut, pesnyt, juonut, syönyt.
Infinit. tultua, pestyä, juotua, syötyä.	

VII. Activa Participer.

- Præsens. tulewa, pesewä, juowa, syöwä, eller juopa, syöpä.
 Præterit. tullut, pesnyt, juonut, syönyt.

Passiv-form.

I. Indicativ Mod.

- a) Præsens.
 Sing. & Plur. tullaan, pestään, juodaan, syödään.

- b) Præterit.
 Sing. & Plur. tultiin, pestiin, juotiin, syötiin.

II. Subjunctiv Mod.

- Sing. & Plur. tultaneen, pestäneen, juotaneen, syötäneen.

III. Optativ Mod.

Sing. & Plur. tultaisiin, pestäisiin, juotaisiin, syötäisiin.

IV. Imperativ Mod.

Sing. & Plur. tultakoon, pestäköön, juotakoon, syötäköön.

V. Infinitiv Mod.

Infinit. tultaah, pestääh, juotaah, syötääh.

Factiv. tultaaksi, pestääksi, juotaaksi, syötäksi.

Inessiv. tultaissa, pestäissä, juotaisissa, syötäissä.

VI. Nominal Mod.

Genit. tultaman, pestämän, juotaman, syötämän.

Illativ. tultamaan, pestämään, juotamaan, syötämään.

VII. Passiva Participer.

Præsens. tultawa, pestävä, juotawa, syötävä.

Præterit. tultu, pesty, juotu, syöty.

Verbla Nominer.

Actor tulia, pestä, juoia, syöä.

Agendum tuleminen, peseminen, juominen, syöminen.

Actum activt tulema, pesemä, juoma, syömä.

Actio tulo, peso, juomus, syömys.

Caritiv tulematoin, pesemätöin, juomatoin, syömätöin.

Dess *Subst.* tulematomuus, pesemättömyys, juomatomuus, syömättömyys.

Intensiv tulewainen, pesewäinen, (juowainen, syöwäinen).

Dess *Subst.* tulewaisuus, pesewäisyys, (juowaisuus, syöwäisyys).

Actum passivt. (tultama, pestämä, juotama, syötämä).

Anmärkningar om Dialect-olikheter.

Dessa många Verbal-paradigmer utvisa alla de enkla (icke Perifrastiska) Flexioner, som ett Finskt Verb vidkännes, samt huru Vocal-harmonien bör vid ändelseformationen i akttagas. Några betydligare Dialect-olikheter böra här tilläggas.

I. De korta Slutvocalerne plägar Åbo-dial. nedsvälja eller bortkasta, samt vanligen förkorta de långa ändelserna, likasom vid Nominer är anmärkt, t. ex. (a-

nomme, sanotte, firosi, firosimme &c. uttalas i Åbo-dial. sanom, sanot, firos l. firosis, firosim: äfvenså sanoo, firoom, firoot, firoomme, firootte o. s. v. uttalas i Åbo sano, firon, firot, firom, firot o. s. v.

2. I Ost-Finskan deremot har Plural-ändelserna sålunda: sanomma, sanotta, heräämmä, heräättä: eller ock sanotten, heräätten. Savolaxskan undviker gerna Plur. i person på *emme*, och nyttjar hellre Passiva formen (myö sanottiin, myö firootaan). Besynnerlig anomalie.

3. Præsens och Subjunct. Sing. 3 pers. får i Ost-Finskan ofta ett vidhängdt *pi* eller *wi* (sanoopi, firootwi, herääpi, sanoneewi). Hvaremot Plur. 3 pers. på *wat*, *wät*, ofta försummas, och i dess ställe säges *hyö sano*, *hyö firoot*.

4. Präterits och Optativs Plur. 3 pers. på *wat*, *wät*, är i Vest-Finskan mindre bruklig, ty der nyttjas i dess ställe Sing. 2. persons-form (*he söit*, *he tulit*, *he sanoisit* o. s. v). En förblandande irregularitet i Vest-Finskan. Ändelsen på *wat*, *wät*, är egentl. Ost-Finsk, men regelbunden, och har derföre redan börjat öfvergå till den renare Vest-Finskan. — Deremot har Ost-Finskan här den anomalie att Präterits characteristiska i uti ändelserna på *oin*, *oit*, *oi*, *uin*, *uit*, *ui*, *ynin*, *ynit*, *yni*, ofta saknas, hvarigenom Præsens och Präterit få lika form (*kyshyn*, *kyshyt*, *kyshymmä*, är både præsens och präterit). Den dial, åskiljer alltså icke, hvad som bör åtskiljas.

5. Imperativs Sing. 2 pers. är Verbets urform och förstärkes ofta med *es* (sanos, tules, juos): andra pläga der tillägga encl. Partikeln *pa*, *pä* l. *pas*, *päs* (sanoppa l. sanoppas, tuleppa l. tuleppas, syöppä l. syöpäs). — Denna Imperativ-form är nästan ensam i bruk i Vest-Finskan: hvaremot Ost-Finskan derjemte har en annan form på *wos*, *wös*, som ofta sammandrages, (tulwos, tullus, käywös, mennys). Denna Imperativ-

form är dock icke bruklig af alla Verber och oftast blott i Negativ-mening (älwös, älls o. s. v).

6. Imperativs öfriga personal-ändelser äro mera vacklande, ty somliga dialecter säga Sing. 3 pers. sanokan, kshkän, samt Plur. 2 pers. sanofatte, sanofai l. sanofaa, Plur. 3 pers. sanofaat, tulfaat o. s. v. De å Paradigmerne upptagna ändelse-former äro dock de allmännaste och redigaste. — Imperativ-personerne på skoon, sköön, skoot, skööt hafva stundom ett mellan kastadt h (sanokohon, kshkshöön, tulfohot, pestshöt. — Då i II:a Conjugations Imperativ tš sammanlöpa, förbytas de ofta till tš (kiookoon, heräskööt).

7. Infinit-Infinitivs ändelser soah, suah, söäh, shäh, seah, seäh, siah, siäh, sammandrages ofta i Åbo-dial. till sooh, suuh, sööh, shöh, seeh, siih, i likhet med Nominers Infinit-Casus (sanooh, kshshh): men sådant torde ej böra i skrift antagas. — Infinitivs Inessiv af I:a Conjug. är egentl. sessa, sessä, med vocal framföre, men förbyts ofta till isfa, isfä (sanoisfa, kshhisfä o. s. v). — Lika är förhållandet med Adverbial ändelsen på sen, som ofta förvandlas till sin (sanoin, kshhin, laulain). Sanooden, huutaaden m. fl., som stundom förefalla i skrift, äro en äldre form, som numera sällan är i bruk.

8. Passiv-Formens långa Slutstafvelser få stundom ett mellankastadt h (sanotahan, kshytähän, kirottihin, kultihin, pestäisihin). — Det samma gäller om Nominal-mods Illativ-ändelse (sanomahan, kshymähän, kiroomaahan, juomahan, shömahän).

9. Alla Verbal-ändelser på aa, ää, ee, plägar Ost-Finskan regellöst förbyta till oo, öö, (ottoo, pistöö, tuloo, mändöö &c. i st. f. ottaa, pistää, tulee, menee). Monosyllabernes Præsens-particip slutas ofta på pa, pä, i st. f. wa, wä, t. ex. juopa, shöpä, skänpä, tuopa. Af dem är Nomen *Intensivum* sällan i bruk.

10. Af II:a Conjugat. är den contraherade formen nästan ensam i bruk uti Vest-Finskan: den ursprungli-

ga, icke contraherade formen deremot tillhör mest Ost-Finskan. Många Verber på *saan*, *saan*, hafva numera sin fordna, ocontraherade form alldeles icke, eller dock sällan i bruk, ens i Ost-Finskan, t. ex. *mafajan*, *lupajan*, *hautajan*, *wastajan* m. fl. äro numera ovanliga i alla dialecter, utan blott de contraherade *mafaan*, *lupaan*, *hautaan*, *wastaan*.

2. Om Verbers Form.

Föregående Verbal-Paradigmer utvisa, att de Finska Verberne hafva dubbel form, nemligen 1, den *Activa* för Subjectes både transitiva och intransitiva actus (*Activa* och *Neutra*), och 2. den *Passiva* för Subjectets lidande, yttre inverkan emottagande ställning. Dessa Verbal-former bibehålla alltid och oförändradt hvardera sin bestämda *Activa* och *Passiva* bemärkelse, utan att någonsin veta af sådana strider emellan genus och forma, som de Lat. *vapulo* och *hortor*, eller *gaudeo*, *gavisus sum*. Likväl händer det icke sällan att det Finska Passivet, likasom det Latinska stundom, kommer att på Svenska öfversättas med det obestämda personal-ordet *man*: och att äfven Intransitiva Activer af sådan orsak måste hafva Passivform, likasom Lat. *itur*, *curritur* man går, man löper.

An m. I. Emedan det Finska Passivet sålunda kommer att emellanåt försvenskas Activt med *man*, har någon Språkvän velat kalla det Impersonal-Activ. Men med samma skäl komme Passivet att försvinna äfven ur Lat. Grammatiken, ty äfven der kan *amor* gifvas både med jag älskas och man älskar mig.

2. Ost-Finskans *reflexiva Verb*, som Herr von Becker efter Grekiskan kallat *Medium*, har han uppställt såsom en tredje form, emedan han synes hafva ansett det utgöra ett mellanting af Activ och Passiv bemärkelse. Det utgör likväl ett alldeles eget slag af Verber med sina egna *Activa* och *Passiva* former, samt måste därför särskilt uppställas nedanföre.

3. Om Verbernas Moder och Tempora.

I. Likaså synes af samma Verbal-paradigmer, att handlings-sättet i Finskan kan uttryckas med sex olika former, som svara emot andra språks Indicativ, Subjunctiv, Optativ, Imperativ och Infinitiv Moder, hvar-till konmer en Nominal-Mod, som utgöres af idel Casus af Verbala Nominer, hvilka i likhet med Lat. Gerundier och Supiner, begagnas till att beteckna vissa egna Verbal-förhållanden: hvarom närmare i Syntaxen.

Anm. Några Finska Grammatister hafva, enligt Latinska Conjugationen, förenat Subjunctiv och Optativ till en Conjunctiv-Mod, under namn af Præsens och Imperfect. Men ingendera af dem uttrycker en förbigången tid (de beteckna snarare begge en futur tid med vissa vilkor) och emellan dem äger intet tidsförhållande rum. De åtskilja sig blott i handlings-sättet, och motsvara snarare Grekiskans Subjunctiv och Optativ-Moder: hvarföre de här fått behålla sina i våra äldre Språkläror dem gifna benämningar.

2. Tiden (tempus) kan i Finskan endast med två temporal-former betecknas, det ena för den förbigångna tiden och det andra för den icke förbigångna d. ä. den närvarande eller kommande tiden, och detta endast i Indicativ Mod. Der närmare tids bestämningar äro nödiga, måste perifrastisk Conjugation eller någon Casus af vissa Verbala Nominer och en Partikel nyttjas, hvilket i Syntaxen skall utredas.

4. Om Numer och Personer.

I. Äfven vid activa Verber, likasom vid Nominerna, finnas särskilda *Singular-* och *Plural-*former. *Dualen* gifves äfven här med *Plural-*formen. Men *Passivet* har denna *Numeral-skilnad* icke betecknad: utan utredes *Person-antalet* endast af *Personal-ordets* närvaro. Der *Personal-ordet* vid *Passiver* saknas, är *Passiva* formens bemärkelse så obestämd, att det på Svenska måste öfversättas med *Indefinit-pronomen man*.

Finnarne hafva sin särskilta beteckning igenom hela Activa formen för de vanliga tre Personerne, den som talar, den som tilltalas, och den som omtalas: hvarföre Personal-orden *minä, sinä, hän, me, te, he*, icke behöfva vara tillstädes eller utsatte såsom i andra nyare språk, oftare, än der någon särdeles vigt ligger derpå, att personen varder väl utmärkt. Vid Passiver deremot, som icke hafva särskilta Personal-former, är Personal-ordets närvaro alltid nödvändig. — Väl säger Vhael att Passivets Subjunctiv icke är utan person-ändelser, men han upptager dem icke å Paradigmet. Stråhlman conjugerar Passivets både Subjunctiv och Optativ per personas, och von Becker tillägger person-böjelser äfven för Passivets Imperativ, sålunda:

Passiv.

Subjunct. Sing. 1. sanottanen, 2. sanottanet, 3. sanottanee, Plur. 1. sanottanemme, 2. sanottanette, 3. sanottanewat, samt Imperson. sanottaneen.

Optativ Sing. 1. sanottaisin, 2. sanottaisit, 3. sanottaisi, Plur. 1. sanottaisimme, 2. sanottaisitte, 3. sanottaisiwat. — Imperson. sanottaisiin.

Imperativ. Sing. 2. sanotas, 3. sanottakoon, Plur. 1. sanottakamme, 2. sanottakaa, 3. sanottakoot. — Impers. sanottakoon.

Kanske brukas någon af dessa personal-ändelser någongång i Ost-Finskan. I Vest-Finskan har jag ingenstädes hört andra än endast den Impersonala formen. Och då Passivets Indicativ både Præsens och Præterit, som oftare förefalla, icke veta af personal-ändelser i någon dialect, så synas de personal-ändelserna för Passivets Subjunctiv, Optativ och Imperativ vara i Grammatiken alldeles onödiga och öfverflödiga, så vida de sällan eller alldrig begagnas, ty den Impersonala formen måste i alla fall och enligt alla dialecter derjemte bibehållas.

5. Om Infinitivens Casus.

En egenhet är det i språket att Infinitiven har flere böjelser, som svara till en del emot Lat. Gerundier, men hvilkas rätta bruk först i Syntaxen kan utvecklas. Activet har fyra sådana Casus, men Passivet endast tre, utvecklade, hvilka till form och bruk likna-Nominal-Casus. I äldre Tider synes Infinitiven haft ännu flere Casus, deraf Allativ, Ablativ och Adessiv, ännu strövis kvarleva, t. ex. Allat. *istualleh*, *seisoalleh*, Abl. *istualta*, *seisoalta*, Adess. *istualla*, *seisoalla*: så framt dessa icke hellre böra heta *istuwalleh*, *istuwalta*, *istuwalla*, af Particip. *istuwä*, likasom *eläwältä* af *eläwä*.

6. Om Participer och Verbala Nominer.

Participerne äro fyra, Præsens och Præterit både i Activa och Passiva Formen. I äldre Grammaticor har Præsens blifvit kalladt Futurum: men i Finskan har Præsens och Futur. öfverallt gemensam form eller ändelse.

Men dess utom har Verbal-paradigmet ännu många andra Verbala Nominer, dels Substantiver, dels Adjectiver, hvilka utgå ifrån alla Verber utan undantag, och af hvilka många Casus brukas till biträde vid betecknandet af åtskilliga Verbal-förhållanden, hvilket synes af Nominal-mod: hvarföre jag ansett dem icke böra saknas å Paradigmet, helst de efter bestämda regler utgå utur Verbet, och sedan enligt vanliga Declinationsreglor låta böja sig.

7. Om Verbernas Conjugationer.

Då man jemförer de ofvan framställda Verbal-paradigmer, finner man att de särskilta Verbernas Slutformer äro så lika och deras alla böjnings-ändelser så litet skiljaktiga ifrån hvarandra, att de nästan kunde sammanjemkas till en enda Conjugation. Någon skiljaktighet emellan dem, visar sig dock vid Verber

som i Præsens hafva kort slutvocal, men i Infinit. lång eller pur, *aah, aáh, oah, uah, eah, iah, iáh, nah, dáh, eáh*, och de deremot, som hafva slutvocalen i Præsens lång, sammandragen af tvenne särskilda Vocaler och i Infinitiven kort slutande på *tah, táh*. Emellan begge dessa slag visa sig i formerne följande olikheter.

Præsens i pers.	Slutvocal. kort	Slutvocalen lång, contraherad.
Infinitiv. —	Slutv. lång l. pur.	Slutvocal., kort på <i>táh, táh</i> .
Præterit. på	<i>in.</i>	<i>fin.</i>
Subjunct. —	<i>nen.</i>	<i>nnen.</i>
Præterit. partic.	<i>nut, nyt.</i>	<i>nnut, nnytt.</i>

Då härtill kommer att äfven Rotconsonanterne i begge dessa slags Verber, ombytas på olika, nästan alldeles motsatt sätt, så har jag ansett det tjena till mera redighet, att fördela de Finska Verberne i tvenne särskilda Conjugationer, med sina redan sagda kännetecken. Dessutom finnes der en hop blandade Verber med Præsens på *en*, som hafva vissa egenskaper af hvardera Conjugationen, och hvilka jag uppställt såsom Bihang till de 2:ne föregående Conjugationerne. Våra äldre Grammatikors method, att enligt olika Rotvocaler uppställa 4 à 5 Conjugationer, är föga nyttig.

Sluteligen må anmärkas att de flesta af våra Grammatister hafva uppgjort sitt Finska Verbal schema efter det Latinska, utan att efterse, om det ena Språkets flexioner motsvara det andras. Sålunda har man i Finskan eftersökt ett Perfectum, Plusquamperfectum och Futurum, hvilka dock icke finnas i Språket annorlunda än i perifrastisk form. Enahanda är förhållandet med Conjunctiv Mod med dess flera Tempora. Hellre hade man bort till mönster välja det Grekiska Verbal-paradigmet, såsom vida fullkomligare. Rättast är väl dock, att till mönster taga språket sjelft, d. ä. efterse hvilka Verbal böjelser Finskan verkligen har i bruk, samla dem, och anordna dem till systematiskt Verbal-schema, utan att af andra Språks exempel låta förleda sig, att fingera böjelser som Språket icke vidkännes, eller bortlemna någon verkligen befintlig, derföre att det icke finnes i Latinen. Sålunda har jag sökt förfara sjelfständigt, och derföre är mitt schema till en del

olikt mina Föregångares. Om jag påfunnit det rätta, måga mina sakkörståndiga Landsmän bedömma.

8. Om Verbers Rotstafvelse-ombyten.

För att behörigen hålla reda på Verbernas Rotstafvelse-ombyten bör man framför allt göra sig bekant med Rotconsonanten i Præsens Sing. 1 person (eller om man hellre vill Imperativens 2. Singular person), och i Infinitiven, emedan dessa böjelser utgöra det thema, hvaraf man kan se, hurudant Rotstafvelse-ombyte i särskilda Verber kan förefalla. Derest begge dessa böjelser hafva samma Rotconsonant oförändrad, (och sådana äro omkring hälften af språkets Verber); så bibehålles samma Rotconsonant, genom hela Verbet, kunnande sådana Verber conjugeras lätteligen efter någotdera Paradigm. Men om någon olikhet i Rotconsonanten emellan Præsens och Infinitiven förefaller, så ombytas de olika i hvardera Conjugationen efter följande.

Mönster å Rotconsonant-ombyten.

I:a CONJUGATION.

II:a CONJUGATION.

Activ. Indicativ.

Præsens Sing.	1. nufun	halkaan.
	2. nufut	halkaat.
	3. nuffuu	halkaa.
Plur.	1. nufumme	halkaamme.
	2. nufutte	halkaatte.
	3. nuffuwat	halkaawat.
Præterit. Sing.	1. nufuin	halkasin.
	2. nufuit	halkasit.
	3. nuffui	halkasi (halkais).
Plur.	1. nufuimme	halkasimme.
	2. nufuitte	halkasitte.
	3. nuffuiwat	halkasiwat.
Subjunct. Sing.	1. nuffunen	hakannen.
	2. nuffunet	hakannet.

		3. nukkunee	hakannee.
	Plur.	1. nukkunemme	hakannemme.
		2. nukkunette	hakannette.
		3. nukkunewat	hakannewat.
Optativ.	Sing.	1. nukkuisin	haklaisin.
		2. nukkuisit	haklaisit.
		3. nukkuisi	haklaisi.
	Plur.	1. nukkuisimme.	haklaisimme.
		2. nukkuisitte	haklaisitte.
		3. nukkuisiwat	haklaisiwat.
Inperativ.	Sing.	2. nukkuh	hakkaah.
		3. nukkufoon	hakatfoon.
	Plur.	1. nukkukaamme	hakatkaamme.
		2. nukkukaat	hakatkaat.
		3. nukkufoot	hakatkoot.
Infinitiv	Inf.	nukkuah	hakatah.
	Fact.	nukkuaksi	hakataksi.
	Iness.	nukkuisa	hakatesa.
	Adv.	nukkuiin	hakaten.
Nominal	M. Genit.	nukkuman	hakkaaman.
	Illat.	nukkumaan	hakkaamaan.
	Allat.	nukkumalleh	hakkaamalleh.
	Elat.	nukkumasta	hakkaamasta.
	Ablat.	nukkumalta	hakkaamalta.
	Iness.	nukkumassa	hakkaamassa.
	Adess.	nukkumalla	hakkaamalla.
	Abess.	nukkumatah	hakkaamatah.
	Genit.	nukkuwan	hakkaawan.
	Essiv.	nukkuwana	hakkaawana.
	Genit.	nukkuneen	hakanneen.
	Inf.	nukuttua	hakattua.
Partic.	Præs.	nukkuwa	hakkaawa.
	Præter.	nukkunut	hakannut.

PASSIV.

Præsens.	nukutaan	hakataan.
Præterit.	nukuttiiu	hakattiin.
Subjunct.	nukuttaneen	hakattaneen.

Optativ		nukuttaisiin	hakattaisiin.
Imperativ		nukuttakoon	hakattakoon.
Infinitiv	Inf.	nukuttaah	hakattaah.
	Fact.	nukuttaaksi	hakattaaksi.
	Iness.	nukuttaissa	hakattaissa.
Nominal M.	Genit.	nukuttaman	hakattaman.
	Illat.	nukuttamaan	hakattamaan.
Particip	Præs.	nukuttawa	hakattawa.
	Præterit.	nukuttu	hakattu.

Verbala Nominer.

Actor	nukkuja	hakkaaja.
Agendum	nukkuminen	hakkaaminen.
Actum, activt	nukkuma	hakkaama.
Actio	nukkumus	hakkaus.
Intensiv	nukkuwainen	hakkaawainen.
dess Subst.	nukkuwaisuus	hakkaawaisuus.
Caritiv	nukkumatoin	hakkaamatoin.
dess Subst.	nukkumattomuus	hakkaamattomuus.
Actum, passivt.	(nukuttama)	(hakattama).

Ytterligare Mönster på Rotconsonant-ombyten.

Lujen	lukeah	makaan	ma,atah.
parun	parkuah	kokoon	ko,otah.
rewin	repiäh.	rupeen	ruwetah.
rhyppin	rhyppiäh	rhyppään	rhyppätäh.
otan	ottaah	mittaaan	mitatah.
ladon	latoah	lataan	ladatah.
annan	antaah	putoon	pudotah.
huudan	huuntaah	heltiin	hellitäh.
murren	murtaah		
lähden	lähteäh.		

Af dessa Mönster synes:

I:o Att I:a Conjugation uti Infinitiven har en hårdare (antingen fördubblad eller tillökt, skarpare) Rotconsonant än Præsens.

2:o Att i I:a Conjugation Præsents mildare Rotconsonant bibehålles uti alla 1 och 2 pers. af Præsens, 1 och 2 pers. af Præterit. uti Imperativs 2 Singul. samt hela Passivet. Alla öfriga böjelser af I:a Conjugationen hafva Infinitivs hårdare Rotconsonant, hvaribland bör isynnerhet ihågkommas 3 personerne både Sing. och Plural. uti Præsens och Præterit.

Nb. Åbo-dialecten har dock stundom den mildare consonanten i Præterits 3 person och hela Optativen (annoï, nufui, annaisin, nuffuisin i st. f. andra dialecters antoi, nuffui, antaisin, nuffuisin), men lujen har deremot lufi, lufisin. Anomalie.

3:o Att II:a Conjugationens Infinitiv har en för-mildrad, mot förenklad eller bortfallen Rotconsonant, den som Præsens har, och

4:o Att Præsents hårdare Rotconsonant bibehåller sig i hela Præsens, hela Præterit, hela Optativ, Imperativens 2 Singul. Activa Participets Præsens, samt Verbala Nominers Actor, Agendum, Actum och Actio. — Alla öfriga böjelser af II:a Conjugation hafva Infinitivens mildare Rotconsonant.

Anm. Dessa regler angå icke de Verber, som åfvan fått namn af *blandade*, och hvilka sällan hafva ombyte i Rotconsonanten, ty k, p, t förefalla der aldrig.

9. Olika Verbal-ändelser och Rotvocal-ombyten.

Härvid bör märkas att I:a Conjugations ändelser på *son*, *sun*, *syn*, och II:a Conjugations ändelser på *soon*, *suun*, *synn*, icke behöfva här upptagas, ty de förändra alldrig Rotvocal, och böjas således lätteligen efter mönstren *fanon*, *nufun*, *fysyn* och *firoon*, dock med iakttagande af behöriga Rotconsonant-ombyten. I följande Tabell upptagas endast Præsens, Præterit, Infinitiv och Passiv, ty de öfriga böjelserna äro lätta att formera af dessa anförda.

Tabell

Tabell för Rotvocal-ombyten.

Præsens i pers. Præterit i pers. Infinitiv-Passiv.

I. Conjugation.

1. annan	annoin	antaah	annetaan.
2. otan	otin	ottaah	otetaan.
hundan	huudin	huutaah	hudetaan.
murren	murrin	murtaah	murretaan.
	l. huissin		l. huutaan.
	l. murstin		l. murtaan.
3. lujen	lujin	lufeah	lujetaan.
4. sowing	sowin	sopiah	sowitaan.
	l. soweln		

II:a Conjugation.

5. hautaan	hautasin	haudatah	haudataan.
6. rupeen	rupesin	ruwetah	ruwetaan.
7. heltiin	heltisin	hellitah	hellitään.
8. tuleen	tuleusin	tulentah	tuletaan.

Blandad Conjugation.

9. tulen	tulin	tullah	tullaan.
ottelen	ottelin	otellah	otellaan.
likenen	likenin	lijetah	lijetään.
kaitfen.	kaitsin	kaitah	kaitaan.
10. juon	join	juodah	juodaan.

ANMÄRKNINGAR.

I. annan och 2 otan skilja sig endast i Præterit, sålunda att det förra ombyter Rotvocalen a till o, (annan, annoin), det sednare bortkastar det alldeles (otan, otin). I likhet härmed dela sig Verberna på *an* i två slag. Det sednare, otan följa alla Verber på *an*, som hafva o, u, oi, ui, uo, i penultima: vidare alla på *stan*, *dan*, *hdan*, samt nästan alla Verber på *sän*, *dän*, *stän*, *stän* (ostan, soitan, armahdan, rakastan, elän, wedän, lypsän, påästän, påästän, wästän, m, fl. — Hvaremot alla andra imitera det för-

ra, annan, isynnerhet de som hafva a i penultima (ajan, kannaan, kastaan, maksan, kaitaan, sadan, mahdan m. fl. Somlige böjas på begge sätten i särskilda dialecter (autan Præt. autin & autoin). — I Passivet förbyts Rotvocalen i begge dessa slag af Verber till e (annetaan, otetaan).

a) Verberna huudan, kaadan, noudan, ruodan, löhdän, tiedän m. fl. på dan, dän, med lång eller distongisk penultima hafva Præterit i särskilda dialecter både regelbundet på din (huudin, huudit, huuti, huudimme &c.), samt i likhet med II:a Conjugation på sin (huusin, huusit, huusi, huusimme &c). Begge böjnings-sätten äro lika allmänna, men det sednare i Bokspråk brukligare. Dessa Verber hafva likaledes dubbelt Passiv (huudetaan & huutaan, kaadetaan och kaataan). Ofta ock dubbel Subjunctiv (huutaneen och huunneen, tietäneen och tiennneen) och Præterit-Particip (tietänyt och tiennyt).

b) Verberna murrän, siirän, kumarran, kiellän, kiillän, imellän, kannaan, kynän, lennän m. fl. med dubbelt rr, ll, nn, hafva likaså dubbelt Præterit, det ena regelrätt, (murrin, siirrin, kiellin, kynnin, o. s. v.) och det andra på sin (mursin, siirsin, kielsin, kynsin). Dessa få ock dubbelt Passiv (murretaan och murtaan, kielletän och kieltään).

c) Verberna wäännän, käännän, parannaan, riennän, hafva i somliga dialecter ännu dertill den anomalie att få dubbel Infinitiv, den ena efter I:a och den andra efter II:a Conjugation (wääntääh och wäätäh, kääntääh och käätäh, rientääh och rietäh, parantaah o. paratah), och likaså Præterit, Subjunct. Præterit-particip (käännin och käänsin, kääntänyt o. käännyt, käännetty o. kääntty): men så mångfaldiga anomalier äro onödiga och förvillande, ty det bör heta parantaah af parannaan, för att skiljas ifrån paratah af paranen.

3. lujen, pujen, hajen, kuljen, särjen m. fl. Mönster för Verberna på sen seah, sen eäh. Ost-Finskan sä-

ger ofta Infinitiv *lufiah*, *kulfiáh*, *sárfiáh*, hvilket är irreguljärt. Alla dessa Verber på *-en* hafva i Infinitiv *f*. De som icke hafva det, böjas merendels efter *tulen*, nedanföre.

A n m. I. Verbet *láhden* går likaså, men har dubbelt Präterit. det ena regelbundet (*láhdin*, *láhdit*, *láhiti*), och det andra, i likhet med II:a Conjugat. på *-ffin* i st. *f*. *áhfin*, (*láf-fin*, *láf-sit*, *láf-fi* &c). Det sednare i bokspråk vanligare.

2. Verberna *náen* och *teen* hafva den irregularitet att de hafva Infinitiv *náhdáh*, *tehdáh* (i st. *f*. *náhdáh*, *tehdáh*, som vore den reguljära formen). Till följe deraf blir Subjunct. *náhnen*, *tehnen*, Passiv. *náhdáán*, *tehdáán*, Präterit-particip. *náhnyt*, *tehnyt*.

3. Verbet *tunnen* har dubbelt både Präterit och Infinitiv efter hvardera Conjugationen (*tunnin* och *tunfin*, *tunteah* och *tutah*) och deraf dubbelt Pass. (*tunne-taan* och *tutaan*). Det sednare oftare i Bokspråk.

4. *sowin*, *rewin*, *fuorin* m. fl. på *-in*, hafva det egna att enligt de flesta dialecter Præsens och Präterit vilja få lika form. Endast Åbo dial. söker åtskilja Präterit medelst ett mellankastadt *e* (*sowein*, *fuorein*). Ifr. Nominal-läran om ändelser på *i*.

5. *hautaán*, *lupaán*, *makaán*, *palaán* (återvända), *halaán*, *osaán*, *mittaán*, *sieppaán*, *määráán*, *rnyppáán* m. fl. på *-aan*, *-áán*. Detta mönster har de flesta con-former, både ursprungligt Finska, och de flesta låntag-ne Verber. En del har ännu i bruk sin längre urform på *-jan* (*halajan*, *palajan*, *lepájan*), men af andra kvar-lefver blott den sammandragna (*wastaán*, *makaán*, *fer-jáán*).

6. *rupeen*, *repeen*, *katkeen*, *hápeen* m. fl. på *-een* sam-mandragne af *-ean* eller *-eán*. Ost-Finskan uttalar dem med *i* uti Præsens, men icke i Infinitiv (*rupian*, *há-pián*, men *ruwetah*, *háwetáh*), hvilket är regellöst.

7. *heltiin*, *pimiin*, *eriin*, *ferkiin* m. fl. på *-iin*, contra-herade af *-ian* eller *-ián*. — Verbet *ferkiin* uttalas af andra *ferkeen*, och hör då till näst föregående Verbal-class.

8. tuleun, laskeun, fofoun, louffaun, wetäyn, tefeyn m. fl. medial-Verber på =aun, =oun, =äyn, =eun, =eyn, =iun, =iyn, hafva en besvärlig dubbelhet i flexionen. De borde höra till II:a Conjugat. men låta icke contrahera sig (som dock hörer till II:a Conjugations egenheter), och för att undvika denna anomalie, pläga många dialecter förvandla dem till tuleunnun eller tuleennun, tefeynnyn l. tefeennyn, louffaunnun l. louffaannun, fofounnun l. fofoonnun &c. i hvilken form de böjas regelbundet efter I:a Conjugat. De dialecter deremot, som bibehålla formen på =aun, =eun, =oun &c., säga merendels uti Præterit tuleusin, med s i alla personer, Subjunct. tuleunen, Optat. tuleuisin, Imperat. tuleuh, Infin. tuleutah, Præter. Partic. tuleunnut. Ost-Finskan har ännu flera form-variationer t. ex. Inf. tuleutuah.

9. tulen, menen, panen, puren, suren, kuulen, m. fl. på len, llah l. lläh: ren, rrah l. rräh, nen, nnah l. nnäh. Dessa Verber utgöra en stor mängd och hafva intet annat Rotstafvelse-ombyte, än att Infinitiv får fördubbladt ll, nn, rr, hvilka behållas äfven i Subjunct. och Præterit-particip. (tullen tullut, mannen mennyt, puren purrut i st. f. tulnen, tulnut, purnen, purnut, som sällan brukas).

A n m. I. Verberna nousen, vesen, juoksen, syöksen, rankaisen, häväisen m. fl. på =sen äro olika endast i Infinitiv, som blir på =stah, =stäh, och Subjunct. nousnen (l. nosnen) vesnen, juosnen, som i Ost-Finskan heta nous=sen, ves=sen, juos=sen, samt Præterit-partic. nousnut (nosnut), vesnyt, juosnut, (Ost-Finsk. nosfut, vesfut).

2. Verberne ottelen, huutelen, antelen, hyppelen, rukoielen, m. fl. frequentativer conjugeras lika med tulen, men hafva det egna att Rotconsonanten blir i Infinit. förmildrad (otellah, huudellah, annellah, hyppelläh). Så göra ock några trestalviga på =sen och =nen (rankaisen Inf. rangaištah, lakaisen Inf. lawaištah, lifenen Inf. lijefäh).

3. Verberne lifenen, heifenen, alenen, plenen, paranen m. fl. hafva samma förhållande. Många medial-Verber hafva öfvergått till denna form ifrån deras första t. ex. heifeen l. heifenen, parannun l. paranen,

4. Verberne *kaitfen*, *tarwitsfen*, *feritsfen*, *pisaroitsfen* m. fl. på *-itsfen*. Ost-Finskan förkortar de flerstavviga till Præs. *soin* Infin. *oijah*, (*pisaroin* *roijah*, *piehtaroin*). Dessa Verber ombyta Rotconsonant efter II:a Conjugation, men höra föröfrigt ibland de Blandade Verber på *-en*, och böjas efter *tulen*.

10. *juon*, *syön*, *käyn*, *wien*, *tuon*, *mynn* l. *myön*, *saan*, *woin*, *nain*, *uin* m. fl. monosyllaber. Om dessa Verber bör man minnas, att när i Præterit och Optativ tre vocaler vilja sammanlöpa, så undvikes sådant sålunda att man a) bortkastar den första (*join*, *soin*, *joisin*, *soisin*) eller b) förkortar den långa vocalen (*sain* *saisin*, *myn* *myisin*), eller ock c) förbyter *y* till *w* (*käwin* *käwisin*). Men uti *nain*, *woin*, *uin* m. fl. på *-in*, är Præsens och Præterit lika, dem dock Åbodial. stundom söker särskilja medelst ett mellankastadt *e* (Præt. *naein*, *woein*, *uein*), — Infinitiv *juodah*, *syödäh*, *saadah*, *wiedäh*, *tuodah*, *mnydäh*, *woidah*, *naidah* &c. förändrar Ost-Finskan (som icke kan uttala *d*) till *juuwah*, *syhwäh*, *saahah*, *wiwäh*, *tuuwah*, *mnywäh*, *woijah*, *naijah*.

De öfriga å Tabellen icke upptagne Moder och Pesoner bildas af de anförda sålunda:

1. *Præsens* och *Præterits* öfriga personer fås af den 1 pers. medelst ombyte af ändelsen, och med vårdande af behörig Rotconsonant i 3 pers. (*annat*, *antaa*, *annamme*, *annatte*, *antawat*, *annoit*, *antoi*, *annoimme*, *annoitte*, *antoiwat*).

2. *Subjunctiv* fås alltid af Infinitiv, i I:a Conj. på *-nen* (*antanen*, *ottanen*, *huutanen* &c.), och i II:a Conj. på *-nnen* (*haudannen*, *ruwennen*, *hellinnen* &c), samt i blandade Verber på *-en* likaså af Infinitiv, då ändelsen på *-tah*, *-täh* blir *-nnen* (*kaitah* *kainnen*, *lijetäh* *lijensnen*): på *-stah*, *-stäh* blir *-snen*, Ost-Finska *-ssen* (*pestäh* *pesnen* Ost-Finska *pesnen*, *juostah* *juosnen* Ostf. *juossen*): på *-llah* *-lläh*, *-nnah* *-nnäh*, *-rrah* *-rräh* blir *-llen*, *-nnen*, *-rren* i st. f. *-lnen*, *-rnen*, (*tullah*

tullen, mennäh mensen, purrah purren). Monosyllaber ombyta Infinitivis final *dah*, *däh* till *nen*, (*juodah* juonen, *shöddäh* shöden, *saadah* saanen o. s. v. Subjunctivis öfriga pesoner fås af den första.

3. *Optativ* fås öfverallt af Præsens 3 person, om final-stafvelsen förbyts till *isin* (*antaisin*, *ottaisin*, *huutaisin*, *murtaisin*, äfvenså *tekisin*, *näkisin*, *lukisin*, *tuntisin*, *lähätisin* eller *läksisin*, vidare: *hautaisin*, *rupeisin*, *heltiisin* &c). Nb. Præterit är *hautasin*, *rupeisin*, *lupaisin*, *heltiisin*, men Optativ *hautaisin*, *rupeisin*, *lupaisin*, *heltiisin*. Anses denna olikhet icke vara nog tydlig, så kan man säga Opt. *lupaisisin* l. *lupajaisin*, *rupeisisin* l. *rupiaisin*. Blandade Verber på *en* och monosyllaber pläga förbyta Præterits ändelse till *isin* (*tulisin*, *menisin*, *pesisin*, *kaitisin*, *juoksisin*: *joisin*, *söisin*, *saisin* &c).

Ann. I Vest-Finskan säger en del *annaisin*, *otaisin*, *huudaisin*, *murtaisin*, bildade af Præsens första person.

4. *Imperativs* Sing. 2 pers. fås alltid af Præsens 1 pers. om final *n* förvandlas till *h* eller *s*, l. *ppa* *ppä*, l. *ppas*, *ppäs*, (*annah*, *otah* l. *otas*, *otapas*; *hautaa* l. *hautaas*: *rupee* l. *rupeeppas*: *tuleh*, *tules* l. *tuleppa*).

Imperativs öfriga personer fås, om Infinitivis final *ah*, *däh*, ombyts i Sing. 3. pers. till *soon*, *soön*, Pl. 1 pers. till *kaamme*, *kaämme*, 2. till *kaat*, *kaåt* och 3 pers. *koot*, *kööt*, (*antakoon*, *ottakoon*, *antakaamme*, *ottakaamme*, *antakaat* o. s. v. Blandade Verber på *en* formerna dessa personer ifrån Infinitiven sålunda, *tulfoon*, *menkoon*, *nouskoon*, *peskoon*, *juuskoon*. Monosyllaberne likaledes, *juuskoon*, *shökoon*, *saakoon*, *naikoon* &c.

5. *Infinitivens* öfriga casus formeras af den första enligt paradigmet.

6. *Nominal-Mods* alla Casus bildas regelbundet af sina Nominativer, som ses ibland Verbala Nominer och Participer.

7. Det Activa Præsens-particip på *wa* *wä*, fås öfverallt af Præsens 3 person, i I:a Conjug. med kort penultima (*antawa*, *ottawa*, *huutawa*, *murtawa*, *lu*

fewa, sopiwa, äfvensom näkewä, tekewä, lähtewä, tuntewa, tulewa, pesewä, kaitsewa; men i II:a Conj. med lång penultima (hautaawa, rupeewa, eriiwä &c). Monosyllaberna hafva Præsens partic. på två sätt (juowa och juopa, syöwä och syöpä &c). Det sednare oftast i Ost-Finskan.

Präterit-particip på *ut*, *yt*, bildas alldeles lika med Subjunctiven neml. af Infinit. i I:a Conjug. med *n*, i II:a med *nn* (antanut, ottanut; haudannut, ruwennut, &c). Men Verberna på *en* och Monosyllaber få Präterit-particip af Infinit. sålunda (tullut, mennyt, kaintnut, nousnut (nosnut), pesnyt, juosnut, Ost-Finsk. nosfut, pessyt, juosfut), juonut, syönnyt, saanut &c).

8. *Passivets* alla öfriga böjelser fås af Præsens, som finnes å Tabellen, med iakttagande af förstärkt Consonant i sidsta stafvelsen af alla öfriga Passivets flexioner, nemligen:

Præs. på *taan*, *stään* blir *ttiin*, *ttaneen* (annetaan blir annettiin, annettaneen, annettaisiin o. s. v.

Præs. på *daan*, *stään* blir *tiin*, *taneen* &c.) (saadaan blir saatiin &c).

Præs. på *llaan* *llään*, *nnaan* *nnään*, *rraan* *rrään* blifva *stiin*, *ntiin*, *rtiin* (tullaan blir tultiin, mennään blir mentiin, purraan blir purtiin o. s. v.

Præs. på *staan*, *stään*, förändrar icke Consonanten (juostaan blir juostiin, pestään blir pestiin o. s. v.

9. Verbala Nomina fås sålunda:

Actor } fås alla ifrån I:a Conjugations Infinitiv och II:a
Actum } Conjugations Præsens genom behörigt ombyte
Agendum } af ändelsen, enligt paradigmerna. Men Verberna på *en* formera Actor på *ia*, *iä*, eller *iija*, *iijä*, t. ex. tulia, meniä, juoksia, pesiä, lufia, teliä, tunteia o. s. v. Monosyllaberna ifrån Præsens (juoja, syöjä, naija, saaja &c).

Actio formeras i II:a Conjugat. alltid ifrån Præsens (halkaus, huokaus, manaus, lupaus, määräys af määrään o. s. v.), men af I:a Conjugat. formeras det på åtskilligt sätt — t. ex. af Factiva Verber på

stan, stån, blir det på stus, stys, (suulutus, selistys, foetus af suulutan, selitån, foetan o. s. v. — af Verberna på sun, syn, fås det på mus, mys, (fatus mus, wiipmys, kääntymys). — Af tre stafviga Verber på rran rran, llan llån, nnan nnån blir det på rrus rrys, llus llhs, nnus nmys, (sumarus, siwallus, parannus) — af frequentativa Verber på len formeras det på lemus l. llus (sumartelemus af sumartelen, palwelus l. palwellus af palwelen. — Af många ibland de öfriga slags Verber med åtskillig ändelse, dock oftast på so l. su t. ex. tulo af tulen, meno af menen, hafu af hajen, luku af lujen, teko af teen, näkö l. näky af näjen, kiello l. kieltämys af kiellån, anto l. antamus af annan, otto af otan, kuolo af kuolen, elo af elån, nousu af nousen o. s. v. — Af åtskilliga Verber är Nomen Actio sällan eller aldrig i bruk, och man begagnar då i dess ställe Nomen Agendum.

Det *Intensiva* Nomen bildas alltid af Activets Præsens-particip enl. Tabellen.

Det *Caritiva* Nomen fås alltid af Nomen Actum.

Passivets Actum fås ifrån dess Infinitiv (annettama, otettama, hakattama), men ordet är aldrig brukligt i Nominativ, utan endast i Genitiv och Illativ, såsom paradigmerna utvisa.

Dessa många Verbala Nominers betydelse måste inhemtas af Syntaxen, äfvensom bruket af de mångfaldiga Nominal-Casus, som utgöra den här så kallade Nominal-Mod, hvilken, att dömma efter andra språk, synes fremmande och besynnerlig, men med Syntactisk förklaring blir klar och äkta Finsk.

Om några Anomala Verbers böjelser.

I. Om Hjelp-Verbet olen (vara), och dess perifrastiska Conjugation. Detta Hjelp-Verb har alla både Activa och Passiva böjelser, som bildas regelrätt efter tulen ofvanföre, endast med den anomalie, att Præsens Sing. 3 pers. heter on (icke osee) och Plur. 3 pers. otwat (icke oleswat). Det torde således icke behöfva särskilt paradigm.

An m. I Ost-Finskan har detta Hjelp-Verbs præsens sådan form: 1. oon, 2. oot, 3. oo, Pl. oomme &c.

Dessutom finnes i Språket äfven ett annat Hjelp-Verb *lien* l. *lienen* (det Lappska *lem* l. *leb*?), hvilket är defectivt, så att deraf numera ej annat är i bruk, än någongång Præsens-Sing. 1. *lien*, 2. *liet*, 3. *lie*, Pl. 1. *liemme*, 2. *liette*, 3. *liewåt*, och oftast Subjunct. Sing. 1. *lienen*, 2. *lienet*, 3. *lienee*, Pl. 1. *liennenme*, 2. *lienette*, 3. *lienewåt*, samt sällan Passivets Subjunct. *lietâneen*. Dessa böjelser brukas i dubitativa meningar i stället för *ollen*, *ollet*, *ollee* &c. de der mera sällan höras.

Ännu förefaller ett Hjelp-Verb, Præs. *mašdan*, Inf. *maštaah*, som sannolikt är låntaget, Sv. *må*, *måga* & *mägta*. Af detta Verb bildas och brukas nästan alla böjelser regelrätt, såsom Hjelp-Verb, svarande emot de Svenska *må*, *mände*, *mätte*.

Af Hjelp-Verbet *olen* i förening med andra Verbers Participer, särdeles Präterit-Participer, bildas språkets Perifrastiska Conjugation: dervid Hjelp-Verbets Singular fordrar Participets Singular-Nominativ, men Hjelp-Verbets Plural förenas med Participets Plural-Nominativ. I förening med Activt Particip får Conjugationen Activ bemärkelse, och Hjelp-Verbet svarar i Præsens mot det Sv. *har*, i Präterit mot *hade*: men med Passivt Particip blir äfven bemärkelsen Passiv, och Hjelp-Verbet svarar i Præsens mot *är*, *har blifvit* eller *är blefven*, och i Präterit mot *var*, *har blifvit*, *är vorden*, på följande sätt:

Activt. 1. *Olen sanonut jag har sagt, olet sanonut du har sagt, olemme sanoneet vi hafve sagt, owat sanoneet de hafva sagt &c.*

2. *Olin sanonut jag hade sagt, olitte sanoneet I hadn sagt, owat sanoneet de hafva sagt. &c.*

Passivt. 1. *Olen sanottu jag är sagd, har blifvit sagd, olemme sanotut vi äro sagda, hafva blifvit sagda, olette sanotut o. s. v.*

2. Olin sanottu jag var sagd, hade blifvit sagd, olimme sanotut vi voro sagde, hade blifvit sagde, oliwat sanotut. &c.

I Ost-Finskan står Præterit-participet här icke i Nominativ, utan i dess ställe alltid uti Sing. Essiv. på sunna, synnä, t. ex. olen sanonunna, olemme sanonunna, olin ollunna l. jäännynä, olimma ollunna l. jäännynä, on pantuna, ollaan jäännynä, ei ollut tullunna o. s. v. Är nu Participet slerstafvigt, så blir det på ett besynnerligt sätt sammandraget med medlersta stafvelsens uteslutning, t. ex. olen sanonna, rakastanna, emme olleet polttanna. Detta mångfalt irreguliära bruk torde icke böra recommenderas till allmänt Bokspråk.

Äfven Præsens-particip kan brukas i sådan Perifrastisk conjugation, men får då ofta en futur bemärkelse, om en framdeles, någongång i en kommande tid (icke snart skeende) actus, t. ex. olen sanowa jag skall säga, varder sägande, on tulewa varder kommande, on sanottawa skall framdeles sägas, kan sägas.

Det är icke uppgifvet om Ost-Finskan af detta Præsens-particip i Perifrastisk form brukar Essiv-Casus, än mindre om sammandragning deraf är bruklig.

II. Om Negations-Verberna en och åläh.

En ifrån andra kända språk afvikande Finsk egenhet är den, att här Negations-ordet icke fått naturen af oböjlig Partikel, såsom de Latinska *non*, *haud*, *ne*, eller de Svenska *icke*, *ej*, utan har iklädt sig Verbalform, med Verbala person-ändelser. Sådana Negations-Verber finnas i Språket tvenne, det ena Imperativt, åläh, som har alla Imperativens böjelser och förefaller endast framför andra Verbers Imperativer, samt det andra, en, som brukas i alla andra fall, och har Indicativens person-ändelser: men inga Mod- eller Temporal-åtskilnader. Dessa Negations-Verber flecteras sålunda:

I. Indicativ.

Sing. 1. en icke jag, 2. et icke du, 3. ei icke han, hon eller det. Pl. 1. emme icke vi, 2. ette icke J, icke ni, 3. eiwåt (ei he) icke de.

2. Imperativ.

Sing. 2. ålåh eller ålwós låt bli, Lat. *noli*, 3. ålfóón låte han bli, Pl. 1. ålfååmme låtom bli, 2. åls fååt låten bli, 3. ålfóót de måga låta bli.

Denna Imperat. heter i Ost-Finskan Sing. 2. elåh eller ellós, 3. elfåån, Pl. 1. elfååmme, 2. elfee l. elfóó, 3. elfóót, hvilka lätteligen förblandas med Imperativen af Verbet elån (lefva).

Enär dessa Negations Verber stå framför andra Verber; komma dessas egna person-ändelser att alldeles försvinna, och Verbet står naket, oböjligt i alla personer, neml. i Præsens, Subjunctiv och Optativ äfvensom i Imperativ (Præsens blir då lika med Imperat. Sing. 2 pers., som är Verbets grundform), men Præterit antager Particip-form. Till följe häraf får en Negativ-Conjugation detta utseende:

Activ.	Præsens.	Subjunctiv	Optativ.
Sing. 1. en	} sanoh } tironoh } oleh *	en	en
2. et		—	—
3. ei		— sanone	— sanoiff.
Plur. 1. emme	} tironoh } oleh *	— tironne	— tironiff.
		— olle eller tiene **	— oliff +.
		—	—

* jag (du, han, vi, J, de) säger icke, är icke.

** jag (du, han &c.) tör icke säga svära, vara.

+ jag (du, han &c.) skulle icke säga, icke svära, vara.

Præterit.		Imperativ.			
Sing. 1. en	} sanonut } tironnut } ollut	Sing. 2. ålåh	} sanoh, tironoh, oleh		
				2. ålwós	} sanoto.
				3. ålfóón	
Plur. 1. emme	} sanoneet } tironneet } olleet ×	Plur. 1. ålfååmme	} tironoto. } olto *.		
				2. ålfååmme	} olto *.
				3. ålfóót	
× jag (du han &c.) sade		* låt du (han, vi, J, de) bli att säga, svära, vara.			

I perifrastisk Conjugation blir negativa formen sådan:

Præsens.		Præterit.	
Sing.	1. en ole } sanonut 2. et ole } sanowa 3. ei ole }	1. en ollut } 2. et ollut } sanonut. 3. ei ollut }	
Plur.	1. emme ole } sanoneet + 2. ette ole } sanowat × × 3. eiwát ole }	1. emme olleet } 2. ette olleet } sanoneet *. 3. eiwát olleet }	
	× jag (du, han &c.) har icke sagt.	* jag (du, han &c.) hade icke sagt.	
	×× jag (du, han &c.) skall icke säga.		

Framför Infinitiver och Nominal-Mod förefaller eller passar detta Negations-Verb mera sällan, och då nästan i form af Partikel, utan att åstadkomma någon formförändring hos Verbet t. ex. *sinun rulee lausaah, ei lukeah* du bör sjunga, icke läsa; *mitá hánen pitáá tefemán ja ei tefemán* hvad han bör göra och icke göra: *muistin kulleisfani, en maatesfani* erindrade mig medan jag reste, ej medan jag sof: *otan shyódákseni, en myydákseni*: menen kánden, en uiden.

Vidare brukas Negations-Verber framför Passiver, oftast Impersonalt, och contraheras då Passivets långa Slutstafvelser, sålunda:

Præs. ei minua (*sinua, hántá, meitá, teitá, heitá*) *sanota* l. *firota* jag (du, han &c.) säges icke, svärjes icke.

Anm. Personalt en *sanota*, et *sanota*, emme *sanota* o. s. v. nyttjas sällan.

Præterit. ei minua (*sinua* &c.) *sanottu, firottu* jag (du &c.) sades icke, svors icke.

Subjunct. ei minua (*sinua* &c.) *sanottane* jag (du &c.) tör icke sägas.

Optat. ei minua (*sinua* &c.) *sanottaisi* jag (du &c.) skulle icke sägas.

Imperat. álfööñ minua (*sinua* &c.) *sanottafo* jag (du &c.) bör icke sägas.

Likaså ei *olla* man är icke, ei *ostu* man var icke, ei *oltane* man tör icke vara, ei *oltaisi* man skulle icke vara, álfööñ *oltafo* man vare icke.

För öfrigt förefaller Sing. 3 pers. ei ofta Impersonalt, der afseende icke hafves å Subject, nästan i form af Partikel.

III. Om Impersonala- och Defectiva Verber.

Egentligen Impersonala-Verber, der endast Sing. 3 pers. är i bruk, finnas i Finskan icke, ty äfven de öfriga personerne kunna bildas, då de behöfvas, t. ex. af *fataa det regnar* fås Imper. 2. Sing. *sadah, sadah regna, regna* (i förtrytelsen); men likväl händer det att af vissa personala Verber Sing. 3 pers. ofta nyttjas utan Subject. d. ä. Impersonalt. Sådana Personal Verber äro isynnerhet: *pidän, tändyn, tulen, kelpaan, sowin, autan, tarwitsen* &c. hvilka alla conjugeras reguliärt, men deras Sing. 3 pers. brukas äfven Impersonalt vanligen med Genitiv-Subject, t. ex. *sinun pitää du skall, bör, är nödsakad: sinun täntyh du måste: minun tulee det tillkommer mig, jag bör: hänen kelpaa det duger för honom, han mår, kan, får: ei sinun pidäh du bör icke, nödgas icke, ei minun sowi det passar sig icke för mig, det duger icke: ei sinun autah det hjälper dig icke, tarwitseeko hänen tullah. o. s. v.*

Äfven några andra Verber förefalla stundom utan Subject, i Sing. 3 pers. med Infinit-Casus, särdeles Factiva Verber, som innefatta sensitiva affectioner, t. ex. *minua unettaa, janottaa, rasittaa, kuoittaa, wapistaa, pelottaa* &c. ty man känner hos sig en verkan, men känner ej verkande orsaken, Subjectet.

Om Defectiva Verber kan äfven sägas, att endast ganska få af dem finnas, men att hos många Verber brister en och annan böjelse, derföre att den icke behöfves, aldrig förefaller. Ibland egentligen Defectiva kunna föras.

I. Præsens tiän genom alla personer och Subjunct tiänen med sina personer, samt Passivets Subj. tiätäneen. Flere böjelser deraf äro icke i bruk. Se derom ofvan ibland Hjelp-Verber.

2. Imperativ Sing. 2. *seh* *se der*. Pl. 2. *seh* *fååt sen der*, *tagen*, har ej flere böjelser, och har numera fått en föraktlig bemärkelse, så att det mest säges åt hundar, i ledsnad o. s. v.

IV. Om Reflexiva Verbets böjningar.

Ost-Finskan har en egen, sällynt Verbal-species som i Herr von Beckers Grammatik kallas *Medium*, men som rättare bör heta *Reflexiv*. Den är obruklig och okänd i Vest-Finskan, och har derföre undfallit våra Gammatisters uppmärksamhet intill vår skarpsynta Porthan, hvilken först anmärkte det. Ännu i vår tid är den dock af Savolax-Finnar ofullständigt framställd och saknar åtskilliga nödiga bestämningar. Dess förnämsta egenhet och origine synes bestå deruti, att der uti Verbets vanliga ändelser är inflickadt ett *i*, hvilket sannolikt är taget af Ost-dialektens personal-Suffix *in*, *is*, inträdt i Verbal-ändelsen, samt att vid Sing. 3 pers. blifvit anhängdt *iihen* eller *iifseh*, bildadt af denna dialectens *itseh*, *ihte*, *ihe*. Denna sålunda sammanvuxna Reflexiva Verbal-form går sedan, med vanliga Verbal-ändelser, icke blott genom Activens alla böjelser, utan har ock sitt Passiv, som dock ofta måste försvenskas med *man*. Detta Reflexiv säges kunna bildas endast af de Verber, som böjas efter I:a Conjugation, hvarvid dock Rotconsonanten, enligt uppgift, får en nästan otroligt tung förstärkning och åtskilliga ändelser låntagas ifrån II:a Conjugationen, t. ex. Infin. på *stah*, *stáh*, och Præterit-particip blir på *nnut* (icke *nut*) o. s. v. hvaraf sedan uppstår den följd, att samma Reflexiva form alldeles icke kan deriveras af Verber hörande till II:a Conjugation. Enligt Herr von Beckers Grammatik har det reflexiva Verbet följande form och böjelser:

Activ-form.

Præsens Sing. 1. *poittain* jag bränner mig, 2. *poittait* du — dig, 3. *poittaiise* (*poittaiihen*) han — sig, Pl. 1. *poittaimme* vi — oss, 2. *poittaitte* J — eder, 3. *poittaiwat* de — sig.

- Præterit. Sing. 1. polttiin jag brände mig, 2. polttiit du — dig, 3. polttiitse han — sig, Pl. 1. polttiimme vi — oss, 2. polttiitte J — eder, 3. polttiivat de — sig.
- Subjunct. Sing. 1. polttainen jag tör bränna mig, 2. polttainnet du — dig, 3. polttainnee. Pl. 1. polttainnemme, 2. polttainnette, 3. polttainnewat.
- Optat. Sing. 1. polttaisiisin jag skulle bränna mig, 2. polttaisiisit du — dig 3. polttaisiisi, Pl. 1. polttaisiisimme, 2. polttaisiisitte, 3. polttaisiisivat.
- Imper. Sing. 2. polttaih, 3. polttaitfoon, Pl. 1. polttaitkaamme, 2. polttaitkaa, 3. polttaitfoot.
- Infin. — — 1. polttaitah, 2. polttaitessa, 3. polttaitaksi, 4. polttaiten.
- Nominal. M. — 1. polttaiman, 2. polttaimaan, 3. polttaimasta, 4. polttaimalta, 5. polttaimassa, 6. polttaimalla, 7. polttaimatah, 8. polttaiwan, 9. polttainneen, 10. polttaittua.
- Particip. — 1. polttaiwa, 2. polttainnut.

Passiv-form.

- Præsens polttaitaan.
- Præterit. polttaittiin.
- Subjunct. polttaittaneen (neen?).
- Optat. polttaittasiin.
- Imperat. polttaittafoon.
- Infin. 1. caret? 2. polttaittaissa.
- Nomin. 1. polttaittaman, 2. polttaittamaan, 3. polttaittawan.
- Partic. 1. polttaittawa? 2. polttaittu.

Männe alla dessa flexioner verkeligen äro i bruk? må ske är en del fingerad, för att completerera Verbal-schemat? Märkeligt är att Passiva Infinitiven och Præsens-

particip m. m. icke äro uppgifna. Andra uppgifva Rotstafvelsen och flere ändelser annorlunda. Hurudana detta Reflexiv-Verbs ändelser mände blifva i negativ-mening, har ännu ingen uppgifvit. Vest-Finskan, som icke har ett sådant Reflexiv-verb, saknar det ej.

IV. CAPITLET. Om Partiklarne.

Finska Språkets Partiklar äro dels separable, egna ord, dels insparable, Anhangs-partiklar (particulæ encliticæ), som hängas vid slutet af andra ord. Låt oss först afhandla det sednare slaget.

1. Anhangs-Partiklar.

Om Anhangs-Partiklar är i allmänhet att anmärka:

A) när föregående eller Præfix-ordet slutas a) på *st* eller *sh*, så förvandlas denna Final-consonant ofta till Partikelns Initial-bokstaf *l* eller *p*, t. ex. *sanoppa*, *sano*ffo, i st. f. *sanotpa*, *sanotfo*, men b) final-consonanten *n* framför *l*, får i uttalet ett näsljud, ehuru det i vanlig orthografie icke plägar särskilt betecknas, t. ex. *en*få, *min*få, *minullen*fin &c. uttalas *engfå*, *mingfå*, *minullen*gin, och c) när final-Consonanten *n* står framför *p* eller *m*, förvandlas det till *m*, t. ex. *emme*, *empå*, *tuompa*, sammansatta af *en*me, *en*på, *tuon*pa.

Anm. Dessa Final-consonant-förvandlingar äga rum äfven vid annan sammansättning, isynnerhet i fortare uttal, t. ex. *fummo*inen, *sellain*en i st. f. *fumu*otoinen, *sentain*en: *huone*ffunta i st. f. *huone*h-funta eller *huone*h-funta.

B) En del Anhangs-partiklar hafva dubbelform, den ena med hård och den andra med blöt vocal, för att enligt regeln kunna förenas med föregående ordets homogena vocaler.

I. *sh*an, *sh*ån, svarar emot det Svenska *ju*, mest i tyfvelaktigt frågande talesätt, t. ex. *sano*shan du säger *ju*: *esh*ån *sano*h du säger *ju* icke: *esh*ån *mene*h jag går

ju icke: onhan han är ju. Ofta sammansättes det med *sko*, *skö*, för att göra frågan mera dubitativ, t. ex. *tuleefohan* kommer han då als? *menetkshån* går du då väl? Är oftare bruklig i Ost-Finskan.

2. *sa*, *så* hänges vid enstafviga Hjelp-Nominer och några andra monosyllaber, nästan paragogiskt, endast för att dermedelst göra ordet tvåstafvigt: hvarföre ock samma Partikel ofta bortlemnas ifrån de præfix-ordets Casus, som sjelfva hafva två eller flere stafvelser, t. ex. *kusa*, *miskå*, *joka*, *enkå*, *etkå*, *eiskå* &c. men *miski* i. *miskiskå*, *joiden* i. *joidenkå*.

3. *saan*, *saan* eller efter andra dial. *san*, *sån*, uttrycker i Negativa talesätt det Sv. *heller*, *engång*, *ens*, t. ex. *ei sanaakaan* icke ett ord heller, icke engång eller icke ens ett ord, icke ett ord helst: *en minåsaan* icke jag engång, icke ens jag. — Med några Hjelpnominer sammanflyter denna partikel ofta sålunda, *ei ketään*, *ei mitään*, i st. f. *ei ketåsaan*, *ei mitåsaan*, isynnerhet *ei kusaan*, *ei miskään* (aldrig *ei kusakaan*, *ei miskåsaan*) icke någon, icke något d. ä. *ingen*, *intet*. I dubitativa frågor brukas denna Partikel ock, t. ex. *tuleeko kusaan* eller *ketään* kommer der någon helst? *sanotko sanaakaan* säger du helst ett ord. — Uti Ost-Finskan förvändes denna partikel ofta till *naak*, *naak*, t. ex. *ei mitäänäk*.

4. *kin* uttrycker det Sv. *äfven*, *också*, t. ex. *minåkin* äfven jag, *kirkosakin* till och med eller också i kyrkan. Ost-Finskan sammandrar det till *kih*, stundom till blott *ih*, t. ex. *jotenkih*, *hywåkih*, *syántåih*, *uueståih* i st. f. *sydántåkin*, *uudeståkin*.

5. *sko*, *skö* allmän fråge-partikel, förefaller i alla frågande meningar och svarar emot Lat. *-ne*, t. ex. *tuletsko*, *menetkö* (*tuleeko*, *menekkö*) *venisne*, *abisne*: *minåkö* *egone*. — Brukas ock i dubitativa frågor, t. ex. *ett riedäh*, *tulleeko* eller *menneeko*, *nescio veniatne*. — Vanligen hänges denna partikel vid frågans första ord, som merendels är det viktigaste i frågan: till följe hvar-

af partikeln flyttas, efter det frågans ord eller accent varierar, t. ex. tuliko Matti tänneh: Mattiko tänneh tuli: tännekkö Matti tuli. — Stundom hänges efter denna Partikel ännu Anhangs-partikeln *es* för att göra frågan ännu starkare, t. ex. tuletkos, menetkos, onkos, eifös.

6. *pa*, *på* uttrycker det Sv. *ju*, uti affirmativ mening, nästan bedyrande, t. ex. oletpa eller oleppa, menetpā l. meneppā du är ju dock, du går ju likväl, emspā (enpā), etpā, eipā: meneppā (menehpā) gå då. Ännu starkare blir bedyrandet, om *es* tillägges t. ex. tulleppas kom då, meneppās.

7. *pi*, Ost-Finsk. *wi* nyttjas paragogiskt i slutet af sådane Verbal-böjelser som slutas på lång vocal, d. ä. Præsens och Subjunctivs 3 pers. Sing, t. ex. sanoopi l. sanoowi, seuraapi, seuranneewi. Är oftare bruklig i Ost-Finskan.

8. *es*, *esta*, *estä* likaså en nästan paragogisk Anhangs-partikel, bruklig mest i frågor för att stärka bemärkelsen, t. ex. mitäs eller mitästä kāskee Jumala? hvad befaller då väl Gud? ketästä kāskeettiin hvem blef då väl kallad? kuinkas eller kuinkasta sanotte? hvad säger ni väl. Brukas oftast i Åbo-län.

9. *ma*, *mā* och *sa*, *sā* ett slags personal-Suffixer i st. f. minā sinā, t. ex. maallama elān. kyllāmā kuulen: maallasa, kyllāsā. Förefaller stundom i Ost-Finskan. I Vest-finskan höras mā och sā stundom såsom särskilda ord, sammandragne i st. f. minā, sinā.

10. *n*, *es* likaså ofullständiga Personal-Suffixer för 1 och 2 pers. som brukas vid sådane Partiklar, de der slutas på Vocal, t. ex. koskan, koskas när jag, när du: ettān, ettās. — Om dem är redan ofvanföre ordadt pag. 81. — Likaså äro ock de vanliga Personal-Suffixerne *ni*, *si*, *nsah* l. *nsäh*, *mme*, *nne*, till formen icke annat än Anhangs-partiklar. Äfven de äro ofvanföre närmare beskrefne.

II. Om Separabla Partiklar.

Det är ofvanföre (pag. 15, 40) sagdt, att Finskan har få egentliga Partiklar, d. ä. ord utan bestämd form, men att språket i stället begagnar en mängd Nominal- och Verbal-böjelser, af hvilka en del ännu har sin ursprungliga, af ändelsen lätt igenkänneliga form, men en annan del har, igenom långvarig nötning, antagit en afnött ändelse, t. ex. *tännpänä* eller hellre *tännpäinä* i st. f. *tänä päiwänä*, likasom Lat. *hodie* i st. f. *hoc die: quamobrem, quare* i st. f. *quam ob rem, quare*.

Sådana Nominal-böjelser, hvilka i Finskan brukas till att uttrycka andra språks Partiklar, särdeles Præpositioner, hafva till en stor del ännu sin Nominativ i dagligt bruk, och äro således fullständiga Nominer: men en annan del utgöres af sådana gamla, radicala Nominer, hvilkas Nominativ antingen gått alldeles ur bruk, eller ock numera förekommer blott i sammansättningar, men af hvilka en eller flere Casus kvarlefva i form af Partiklar. Huru härmed sig förhåller, ses fullständigt i Språkets Lexicon; endast några exempel skola här anföras.

1. *ala* eller *ali* det som är *inunder*, det *underbelägna* (*ala=puoli, ali=pää, kangas-ala, kapan-ala &c.*): deraf Casus, *alas* ell. *ales*, *alah* l. *aleh* (contr. af *alaksi* l. *aleksi*), *alleh*, *alla*, *alta* (*alalleh, alalla, alalta*), *alitseh* l. *alatsesh*, hvilkas Partikel-bruk och bemärkelse nedanföre skall visas.

2. *esi* det som är *framföre* eller *går förut* (*esi=isa, esi=liina &c.*): deraf *edes* (*edeksi*), (*Ostf. ees* l. *eis*), *edelleh*, *edellä*, *edessä*, *edeltä*, *edestä*, *eteen*, Pl. *esiin*, *editseh*, äfvenså *että* med förbehåll *att*, se nedanföre.

3. *ensi* (Gen. *ennen*) det som är *främst* i ordningen; deraf *ennen*, *ensin*, Comp. *ennemmin*.

4. *ilma* eg. *vind*, *väder*, *luftkrets*, *atmosfer*, *vacuum*, det tomma der intet finns: deraf *ilman* (måske rättare *ilmana*), *ilmaan*, *ilmassa*.

5. *jälki fjät*, efterblefvet *fotspar*, sedan *hvad i spären* eller *bakefter* är, det efterblefna: deraf Casus Sing. *jälkeen*, *jäljelleh*, *jäljellä*, *jäljesäl*, *jäljestä*, *jäljeltä*, Plr. *jälkiin*, *jälilleh*, *jälillä*, *jälissä*, *jäliltä*, *jälistä* (*jäljilleh* *jäljiltä* &c.).

6. *kansa sällskap*, *folkhop*: deraf *kanssa* (contr. af *kansassa*) eller *kansa*. Nb. *kanssa* brukligt i vissa dialecter, sannolikt det enda ord, der *nsf* sammanlöpa: de flästa säga *kansa*.

7. *kaufa* det *aflägsna* både i anseende till rum och tid, det *långt bort varande*: deraf *kaupaa*, *kaufana*, *kaumas* (*kaumaksi*).

8. *kausi omgång* (*wuosi-kausi*, *päiwä-kauden*): deraf *kautta* med omgång af, *genom*.

9. *keski* det som är *midtuti*, (*keski-paikka*, *keski-matka*): deraf *kesken*, *keskelleh*, *keskellä*, *keskestä*.

10. *kohta* det som är *gentemot* eller *midtemot*: deraf *kohtaan*, *kohdalleh*, *kohdalla*, *kohdalta*: *kohti*, *kohden* en annan form.

11. *luo* det som är *invid* eller *närintill*: deraf *luota*, *luona*, *luoksi* eller contr. *luoh*, (Sav. *luonna*, *luokse*).

12. *ohi* eller *ohesh* det vid *tömmarne*, vid sidan d. ä. *bredvid* l. *invid*: deraf *ohelleh*, *ohella*, *ohelta*, *ohitseh* eller *ohelleh*, *ohella* &c.

13. *perä bakdel*, det som är *bakom* (*nuotan perä*, *weneen perä*): deraf *perälleh*, *perään*, *perällä*, *perässä*, *perästä*, *perältä*, Plr. *perilleh*. &c.

14. *puoli ena hälften* af ett tveklufvet ting, Pl. *puolet* de motsvarande *halfvorne*, de mot hvarandra svarande *sidorne* af något, sedan de *motsatta hållen* eller *trakter*: deraf *puolta*, *puolelleh*, *puoleen*, *puolella*, *puolelta*, *puolesta*, (contr. *puolleh*, *puolla*, *puolta*).

15. *pää ända*, *hufvud*, det som vi bära *öfverst*, sedan det som är *ofvanföre* beläget, det *ofvanpå* varande: deraf *päälleh*, *päällä*, *päältä*, *päin*, *pääitseh*.

16. *taka* det som är *bakom*, (*taka-puoli*): deraf *takaa*, *takana*, *taas* eller *taah* (*taaksi*), *taatsseh*.

17. *tyhd* det som är nära *invid*, *hos* (*tyhdypaikka*): deraf *tyhdää*, *tyhdönä*, *tyhdöh* (*tyhdöksi*). Nb. ingen dialect säger *tygd*.

18. *wasta* det som är *motsatt*, motsträfvande: deraf *wastaan*, *wastassa*, *wastasta*, *wastoin*.

19. *wuo* framflytande *strömfåre*, det som framflyter eller framåt går, deraf *wuoksi* (sen *wuoksi* till dess framgång, för den *skull*).

20. *yli* eller *ylö* (Sav. *ylä*) det som är *ofvanom* beläget, rummet *öfver* något, (*ylipuoli*, *ylöjärwi*, *ylämaa*): deraf *ylös* l. *yles* (*ylöksi*, *yleski*), *ylön* l. *ylen*, *ylleh*, *ylää*, *yltä* (*ylleleh*, *yllelä*, *yllestä*).

Hjelp-Nominerne *se*, *tämä*, *tu*, *miä*, *kuka* &c. gifva ock vissa Casus, hvilka brukas som Partiklar, t. ex. *niin*, *näin*, *noin*, Sav. *nuin*, *miiksi*, *mitenkä*, *siinä*, *siis* &c.

Orden *wasten*, *warten*, *tähdén* hafva ofvanföre pag. 41 förmodats vara sammandragna Verbal-böjelser i st. f. *wastaten*, *warrotén*, *tähdäten*.

Flere sådane ord ses i Lexicon; men af de anförda kan finnas att 1:o Casus af sådane Nominer helst brukas till att uttrycka andra Språks Partiklar, som beteckna tingens läge eller localitet, och 2:o att dertill tjena isynnerhet dessas Local-Casus (Illat. Allat. Iness. Adess. Elat. och Ablat.), äfvensom i dessas ställe någon gång Infinit. Essiv- och Factiv-Casus, stundom äfven Genit. och Nominativ.

A. Præpositioner.

Så kallas sådane Partiklar, som alltid åtföljas af, eller hafva med sig ett Nomen, ställdt i viss Casus; och deraf skiljas de ifrån Adverber, som pläga stå ensamne utan åtföljande Casus. — Några Grammatister hafva i Finskan velat kalla dem Postpositioner, emedan de flesta oftast ställas efter sin Casus: men detta gäller icke om dem alla, och icke alltid, isynnerhet i vers

A n m. Præpositioner och Nominal-Casus hafva begge i det menskliga talet enahanda ändamål, neml. att beteckna den relation eller ställning, i hvilken ett Nomen står till meningens öfriga ord, särdeles till Verbet deruti, t. ex. *rex persiæ*, *Kon. uti Persien*, der Lat. Genit. svarar emot Svensk. Præpos. *uti*: Likaså *dedit dono*, *till skänks* o. s. v. Casus i det ena språket och Præpositioner i det andra utgöra alltså endast två olika sätt att beteckna en och samma sak: åtskillnaden är blott den, att de relations tecken som format sig till särskilt ord, kallas Præpositioner, men äro de sammanvuxne till Nominal-ändelser, kallar man dem Casus.

De flesta språk pläga till relations tecken begagna Casus och Præpositioner ömsom, t. ex. Latin och Grekiskan. Hebraiskan betecknar ofta äfven Verbal-objectet med en Præposition. De nyare Vest-europeiska språken betjena sig mest af Præpositioner, hafva få Casus-ändelser: fransyskan har ingen Casus åtskillnad, utan i stället öfverallt Præpositioner. Finskan deremot är af motsatt natur, och betecknar nästan alla Nominal-relationer medelst sina många Casus-ändelser, till följe hvaraf det sällan behöfver Præpositioner: och då de någongång äro oundvikliga, så begagnar Finnen dertill andra Nominer, hvilka genom omskrifning beteckna relationen, likasom Lat. *honoris causa* i st. f. *propter honorem*, *ope pecuniæ* i st. f. *pecuniâ*. Likaså gifves t. ex. det Sv. *under bordet* på Finska med *på bordet* alla, som eg. vill säga *uti bordets underrum*: Vidare Sv. *på taket* Finsk *faton på ållå* eg. *å takets öfra del*, o. s. v.

Sådane Præpositionala Nominer i Finskan äro isynnerhet följande:

I. Præpositioner, som construeras med GENITIV-CASUS på frågan:

a) *hvert*, *hvarthän?* *alleh*, *alah* under: *edelleh*, (Sav. *eilleh*), *eteen* framföre, *före*: *jälkeen*, *jäljelleh*, *jälilleh* efter, enligt: *kanşa* l. *kanşa* i följe med, *tillika* med: *keralleh* Sav. jemte med: *feskelleh* midtemellan, *midtuti*: *luofsi* (Sav. *luofse*) nära intill: *mukaan* Sav. med, *hos*:

oheeseen, ohelleh invid, bredvid: perään efter: påälleh ofvanpå: staan för, i stället för: siwulleh bredvid, åt sidan: sifälleh, sifään inuti: suhteen i förhållande till, i jämförelse med: taka, taah bakom: tykö l. tyköh nära intill: tähden för — skull: Sav. tautta l. takia för — skull: wastaan emot: wuolsti för — skull, för framgångens skull: wältiin, wältilleh emellan: ylleh på, ofvanpå (om kläder å öfra kroppen): ympärih, ympäriilleh omkring &c.

b) *hvar, hvaräst?* alla under: edellä, edessä (Sav. eillä, eissä) före, fram före: jäljellä, jäljissä efter, qvar: kansa l. kanssa Sav. keralla tillika med: keskellä midtuti, midtemellan: luona (Sav. luonna) hos: myötä (Sav. muassa) i följe med, hos: oheessa, oheella bredvid: puolella, puolessa för, å vägnar: perässä, perällä bakom, baketter: päällä på, ofvanpå, ofvanföre: sisällä, sisässä inuti: siassa för, i stället för: siwulla bredevid: takana bakom: tykönä hos: wastassa mot: wieressä, wierellä bredvid: välillä, välissä emellan: yllä på (om kläder på öfra kroppen): ympäriellä omkring o. s. v.

c) *hvidan, hvarifrån:* alta underifrån: edestä, edeltä framifrån, undan före: jäljeltä, jäljestä bakifrån, baketter: keskeltä midtifrån: luota nära ifrån: muasta Sav. (hos) ifrån: puolesta, puolelta å vägnar för: perästä, perältä bakifrån: päältä ofvanifrån: sisältä, sisästä inifrån: siwulta ifrån sidan: takaa bakifrån: tykönä nära ifrån: wierestä ifrån sidan: wastasta (mot) ifrån: välisestä, väliltä emellan ifrån: yltä ofvan ifrån (om kläder): ympärieltä omkring ifrån &c.

d) *hvarigenom fram:* alitseh, alitseh underigenom fram: editseh framföre förbi: kautta igenom (med omväg af): keskitseh midtemellan fram: läpitseh contr. läpih igenom, utmed hålet: ohitseh contr. ohih sida förbi: poiksi tvärsaf, tvärsöfver t. ex. åen: päitseh förbi utmed ändan: päällitse ofvan förbi, öfver: siwuitseh sida förbi: taitseh l. taatseh bakom förbi: wieritseh sida förbi: wältitseh emellan fram; ylitseh contr. ylih ofvan förbi,

öfver: ympåritsh omkring. Likaså af många andra Nominer t. ex. nenitsh förbi näsan eller landtudden: auitsh öfver öppningen, utmed hafs fjärden o. s. v. ifr. ofvan pag. 51.

A n m. En del af dessa Local-Præpositioner har genom en förvärd imitation efter Svenskan, blifvit, tvärt emot sin originella bemärkelse, öfverflyttade till ett alldeles oriktigt bruk, isynnerhet uti Åbo-dialecten. Man förmådde icke åtskilja de många olika bemärkelser, som icke få Præpositioner hafva i Svenskan, och hvilka alla borde olika, med särskilda Casus eller Præpositioner på Finska öfversättas. För det man fann en Svensk Præposition i vissa fall svara emot en viss Præposition i Finskan, ansåg man de Svenska och de Finska i alla bemärkelse-nuancerna vara liktydiga och brukade dem såsom synonymmer, till Finskans stora förderf. Således är enligt språkets nativa art t. ex. orden edestå, edesfå, svarande emot det Sv. för, endast i de fall, då detta är liktydigt med framför, inför, Lat. ante, coram i frågan om det framför belägne rum eller platsen. Likaså är ordet påållå (eg. på hufvudet, deraf på upphöjdt ställe, vid tingets öfra del, ofvanför) svarande emot det Sv. på, endast då detta betyder ofvan på, ofvanföre, utanpå, Lat. super. Men oskäligt och onödigt har Åbo-dial. gjort edestå och påållå till liktydiga med Sv. för och på i dessas alla olika bemärkelser, äfven der intet begrepp af rum-förhållande äger rum, t. ex. tacka för maten säger Åbo-dial. ruwan edestå (eg. undanför eller framifrån maten) i st. f. ruwastå, som är det rätta: äfvenså betala för sin son säger Åbo-dial. poikas edestå (eg. undanför din son), i st. f. det ratta poikas puolestå å din sons vägnar, eller poikas siassa i din sons ställe, eller poikas tähden för din sons skull. Vidare köp för penningar säger Åbo-dial. ostah rahant edestå i st. f. rahalla. — Äfvenså, tro på Gud säger Åbod. uskoh Jumalan påålleh, i st. f. uskoh Jumala: tro icke på honom Åbo-dial. ålåh uskoh hānen påållensåh, i st. f. ålåh uskoh hāntā: förlita sig på något Åbod. luottaa eller turwatah sen påålleh, i st. f. luotta siēhen: vara på visit Åbod. ollah wiittin påållā!!! Dessa Åbo-dialectens vanskapliga mis bruk hafva sedan beklagligtvis redan småningom velat innästla sig äfven

i många renare dialecter, och isynnerhet i Kyrkospråket, t. ex. mången öfversätter *bedja för de sjuka* med *rufoiffah sairasten edestå* i st. f. *sairasten puolestä* eller *tåhden*. — Så förvändes språket af dem, som utan urskiljning vid öfversättandet hålla sig endast vid orden, och icke se till saken eller meningen. Och slika språk-fel visa fulast, huru Svenskan förvändt inverkat till att i många hänseenden förfuska och bortskämma Finskan.

Häraf synes att vid Sverska Præpositioners öfversättande på Finska, särdeles omhugsan är nödvändig, och att man af Præpositoners och andra Partiklars behandling lättast kan finna, huruvida en Öfversättare verkligen är hemma i Finska språket. Man måste neml. betänka att enligt Finska språkets genius, de flesta Sv. Præpositioner oftast kunna och helst böra förfinskas med någon Nominal-Casus utan Præposition, hvarvid man alltså bör noga öfverväga, hvilken Casus vid hvarje tillfälle dertill är lämpeligast, samt rättast och klarast uttrycker meningen å det förevarande stället. — Men der detta icke låter sig göra med bibehållande af fullständig och tydlig mening; så måste väl Præpositionen med något särskilt Præpositivt ord på Finska uttryckas, och härvid blir då valet af detta ord icke mindre grannliga. Man bör betänka att de flesta Svenska Præpositioner uttrycka flere olika Nominal-relationer, de der på Finska böra gifvas antingen med särskilta Nominal-Casus, eller ock med särskilta ord, allt efter meningens olika fordran. Icke får man således i detta hänseende fästa sig vid hvarje ord för sig, och tro att den Finska Casus eller det ord, som på ett vist ställe mosvarar den Sv. Præpositionen, skall öfverallt och alltid vara lämpeligt att uttrycka samma Præposition, utan att detta beror af de olika begrepps förhållanden i hvarje särskilt mening, och att öfversättningen måste fogas efter meningen och icke efter orden, antingen med en viss Casus och hvilken? eller ock med ett särskilt ord, och hvilket? Detta gör Præpositioners riktiga öfversättning till en af de kinkigaste omständigheter i Finskan.

Men utom sin egentl. bestämmelse såsom tecken för Nominal-relationer, i hvilket fall de alltid åtföljes af ett Nomen; brukas de Svenska Præpositioner ännu på tvenne andra sätt, neml. 1. Adverbialt, d. ä. utan åtföljande Nomen, och 2. i sammansättning såsom præfixord; och i begge dessa fall erfordras vid dem en särskilt uppmärksamhet. Vid det adverbiala bruket beror det i Finskan såväl som i andra språk, helt och hållet af meningen, icke af orden, att behörigen förfinska dem, t. ex. *vänja af ett barn wieroittaah: komma af sig* (i predikan) *erehtyääh, komma sig före* (om hel-san) *toipuaäh: huru står det till woidaäh, tullaäh aifoan* o. s. v.

I afseende å ord som äro sammansatta med Præpositioner eller andra partiklar, bör ihågkommas, att de flesta slika ord böra och kunna på Finska gifvas med ett enda enkelt (icke sammansatt) ord utan någon Præposition, t. ex. *inviga, kyrkoinvigning wihkiäh, pyhittääh, kirkonwihkiminen, (sisälle-wihkiäh, hvilket man ofta hör, är ofinskt): uppfostra, barna-uppfostran kaswattaah, lastenkaswatus* (ylöskaswatus ofinskt): *till-egna sig omistaah itsellensääh, icke tykömistaaäh: öfvervinna woittaah* (ylitsehwoittaah halfsvenskt): *uppskrifva i bok icke ylöskirjoittaah utan kirjoittaah eller pannaäh kirjaan: tillsäga dig aldrig tyköfanoah utan sanoa sinulleh l. sinua, kásleäh: företaga sig, yrittääh, hankkiaäh, men icke edesottaah: utmärkt merkkillinen.* Härvid inträffar det icke sällan, att det sammansatta ordet är bildligt, metaphoriskt eller på annat sätt figurligt, och kan i sådant fall med bibehållande af klar mening bilden icke alltid bibehållas, utan tanken på annat sätt omskrifvas, stundom med en annan bild, t. ex. *Guds försyn icke edeskatsonus, utan huolen l. murhen-pito, Jumalan suojeellus l. warjellus* o. d. *förse sig med waratah, warustaah itsensääh sillä, laittaah, toimittaah itsellensääh* (aldrig uloswarustaah l. edeskatsoah: *bokens innehåll kirjan päänasia l. ydin, aldrig sisälles-*

pito: försvara någon, försvar icke edeswastatah, utan puolustaah, puolustus: öfverträda en Lag icke nltsehs kändäh, utan rikfoah, polkeah: tillstå tunnustah: öfvergifva hnljtätäh, icke nlonantaah: utgift icke ulosteko, utan makso o. s. v.

Ännu andra Svenska med Præposition eller annan Partikel sammansatta ord fordra dock till meningens tydlighet eller fullständighet en tillsats af ett annat lämpeligen valdt ord, som då måste ställas efter (icke framföre) det ord till hvars förklaring det länder, t. ex. försvara någon wastatah puolesta: företaga sig ottaah kāsilleh, tekeelle, kāsinsäh: tillägga icke tyköpannah, utan panna lisään: angifva icke edesantaah, utan antaah ilmi: bevisa täyhtääh l. näyhtääh todelksi: utdricka ett glas juodah pohjaan l. loppuun icke ulosjuodah: befordra icke edesauttaah, utan auttaah edes l. liikkeelleh, menestytääh, kuljettaah o. s. v.

Dock Syntaxen lärer blifva rätta stället att omständligt utlägga sättet för Præpositionens rätta behandling. Här endast en vink, huru nödvändigt det är, att vid detta ännu fästa en redig och noga uppmärksamhet, emedan det är just härutinnan, som Finnarne oftast och värst pläga misstaga sig, samt mest försvenska och vanställa sitt modersmål.

2. Præpositoner som construeras med INFINIT-CASUS-
ennen förän, förr, före - - tiden: koshden (Sav. kofti) emot, åt, till mötes, Lat. versus: koshtaan emot, åt visst håll: lihi, lihellä nära till: myöden (Sav. myöten) utmed, långsmed: poikkipuolin tvärt: wastan, wasten för - - skull.

3. Præposs. som construeras med ILLATIV-CASUS,
på frågan *hvarthän*.
käsän, päin, åt, mot, Lat. versus, perin, takaperin bakvändt åt: syrtiin sidwärts åt: nenin med näsan åt m. fl.

4. Præposs. som construeras med ILLATIV- och ALLATIV-CASUS på frågan *hvarthän?* med ELATIV

ABLATIV på frågan *hvidan?* med INESSIV och ADESSIV på frågan *hvaräst.*

astih, saacka, saaten l. saaden ända, Lat. usque, t. ex. firkolleeh astih ända till kyrkan, men firkfoon astih ända i kyrkan: firfolsta astih ända ifrån kyrkan, men firfolsta astih ända ur k. firfolla astih ända vid k. men firfossa astih ända uti kyrkan. Likaledes saacka (saaten l. saaden). Likaså hamaan firkfoon ända uti den aflägsna kyrkan, men hamaan firkolleeh ända till: hamasta firfolsta l. firfolsta ända ur eller ifrån: hamassa firfolla l. firfossa ända vid eller uti kyrkan.

5. Præposs. som construeras med ABESSIV-Casus. ilman (måske hellre ilma) utan, Lat. sine: paitsih, (Sav. pait l. paeteh) utan, i saknad: Dessa construeras i somliga Landsorter med Infinit-Casus, men ofelbart rättare med Abessiv.

ANMÄRKNINGAR.

a) De Præpositioner som construeras med Genitiv, ställas oftare efter sin Casus, i likhet med hvad som gäller om Nominers Genitiv-construction. De öfrige Præposs. ställas oftare framför sin Casus.

b) De flesta Præpositioner brukas i förening med personal-Suffixer, hvilka då svara icke blott mot de Sv. *min, din, sin,* &c. utan oftare emot *mig, dig, sig, oss, eder, dem,* t. ex. *alleni* under mig, *edesfäsi* framför dig, *kanssamme* med oss, *puolestanne* å edra vägnar.

c) Såsom Nominal-Casus hafva de flesta Finska Præpositioner gifven form: de formlösa äro antingen embryoner, som icke förmått fullt utbilda sig, eller ock afnötta kvarlevor af fordom längre ordformer, t. ex. *tafa, tyfö, kanssa,* i st. f. *tafaan? tyföön? kanssassa?*

d) I likhet med Nominer plägar ock en del Præpositioner antaga Comparations-grader, t. ex. af *lifi* blir Comp. *lifempää, lifempänä, lifemmäh* (*lifemmälfi*), Superl. *lifinnä*: af *kauka* Comp. *kaukempaa, kaukempaa, kaukem-*

mah, Superl. kauwina: af asa l. ali blir alempana längre ned, alempana, alemmas l. alemmassi, assuna o. s. v. En slik gradation är dock sällan bruklig, och det endast i Infinit.- Essiv- och Factiv-Casus.

e) Enär tvenne särskilta, i bruk varande Præpositioner utgöra två närbeslägtade Local-Casus af samma Nomen, t. ex. Allat. & Illativ, Ablativ och Elativ, Adessiv & Inessiv; så betecknar vanligen den ena ett inre, närmare, nogare förhållande, och det andra ett yttre, fjärrare, ungefärligt förhållande, t. ex. edessä och edelälä, edestä och edeltä. — Samma förhållande äger rum vid Local-Adverber.

f) Der Præpositioner stå utan åtföljande Casus, äro de att anses såsom Adverber, likasom Lat. *clam*, *palam*, *usque*.

B. ADVERBER.

An m. Språkforskaren SILV. DE SACY säger (*Principes de Grammaire Générale* pag. 85) att Adverber i allmänhet och i alla Språk icke äro annat än Præpositioner sammanväxte med Nominer eller Nominal-Casus, och att alla Adverber således kunna upplösas till Præpositioner med sina Casus, t. ex. här, hit, upp, klarligen i st. f. på detta ställe, till detta rum, till högre plats, på ett klart sätt, o. s. v. Men nu älskar Finskan icke Præpositioner, utan i deras ställe Nominal-Casus. Häraf synes altså, huru i Finskan Nominer ställda i viss Casus kommit att uttrycka andra språks Adverber, och att språket således härutinnan gått sin egen väg, med iakttagande af allm. Grammatikens lagar.

1. Adverber, som afse RUMFÖRHÅLLANDEN, påfrågorna:

a) *hvarthän?* kuhun, kuhunka, funneh, funneffa, mi hin, mi hinkä, minneh, minneffa hvar? tåhän, tånneh hit: sihen l. siehen, sinneh dit: tuohon, tuonneh dit bort: johon, jonneh, jonneffa dit som: johon kuhun, jonneh funneh någorstädes: kauwas (kauwasssi), Sav. etääh (etäässi) l. etäälleh långt bort: lähelleh, lähes

(láhessi), lihih, lihellesh nära intill: muuah (muuafsi), muuallesh contr. muollesh annorstädes: taka, taah (taakfi) bakom: edes (edeffsi), eteen, edellesh, esin fram: alas nedåt: ylös, ylleh uppåt: ulos ut: pois Åbod. poiyes bort: oifiallesh till höger: wafemmallesh till venster o. s. v.

b) *hwarest?* kusfa, missä hvar: tåsfä, tåållä här: siinä, siellä der: tuossa, tuolla der borta: jossä der som: jossafin, jossain någorstädes helst: jossä kusfa någorstädes: ei kusfakaan contr. kussaan, ei missään ingestädes: muualla contr. muolla annorstädes: kaupana, Sav. etäällä långt borta: lähellä, läsnä nära invid: tyhönä, luona (Sav. luonna) hos: ulkona ute: sisällä, sisäsfä inne, inom: poisfa borta: alhaalla l. alaalla, alla neder: ylhäällä l. yläällä, yllä uppe: kauttaaltansah öfver allt: alallansah på sitt ställe, på sin plats d. ä. orörlig och stilla: kusfa ifänänfah, kusfa hywänfah hvar som helst o. s. v.

c) *hwadan?* kusta, mistä hvarifrån: tåstä, täältä härifrån: siitä, sieltä derifrån: tuosta, tuolta der bortaifrån: josta derifrån som: josta kusta någorstädesifrån: muualta, contr. muolta annorstädesifrån: kaupaa, Sav. etäältä långt bortifrån: lifeltä, tyhdä, Sav. luota näraifrån: ulkoa utifrån: edestä, edeltä framifrån, undan ur vägen: takaa bakifrån: alhaalta, alaalta, alta nerifrån: ylhäältä, yläältä, yltä uppifrån, ofvanifrån m. fl.

d) *hvarigenom fram?* alatsch, alitsch, contr. alih under förbi: ylitseh, contr. ylih ofvanförbi, öfver: ohitsch, contr. ohih, siwuitsch sidaförbi: editseh frammanföre förbi: taatsch, taitseh bakom förbi: läpitsch, contr. läpih igenom: kohdastansah rätt fram.

e) *i hvilken ordning?* ensin, esin, ensiksi först: sitten sedan: wihdoin, wiimein, wiimeiseksi sidst: toiseksi, kolmanneksi &c. till det andra, tredje o. s. v.

2. Adv. som angå TIDSFÖRHÅLLANDEN, på frågorna:

a) *när?* kulloin, milloin, milloinka, koska när: silloin kuin då: silloin kulloin, jolloin kulloin då och då: eilen,

eikäin i går: tänäpäinä, tänäpäinä (Sav. tänään) i dag: huomenna i morgon: äskén, äsköin, äskeltäin i jäns, för en stund sedan: äskén ikäänänsääh l. ikäänänsääh just nu: nyt nu: aina, ainian, alinomaa, alinomattain, alatih alltid, oupphörligen: warhain, warain bittida: hiljain, myöhään sent: sitten l. sitteh sedan: wasta nyligen: kōhta genast, straxt, på stunden: kauwan länge: pian snart: tuonain för en tid sedan, nyligen: muinien, muinain fordom: kōhta sillänänsääh, tuota pikaa genast, nu straxt, rätt nu: taas, taaskin, åter, å nyo, igen: uudesta, uudestansääh på nytt igen: kesken midt-uti, börjadt men icke slutadt: viimein, wihdoin sidst, ytterst, ändteligen: paraitkaa, parhaallansääh l. paraal-lansääh nu som bäst, m. fl.

b) huru ofta? kerta, kerran, erän en gång: ei kertaakaan icke en gång helst: toisteh en annan gång, framdeles: kahdestih, kolmastih, neljästih etc. två, tre, fyra gångor: monestih, monin kerron, monta kertaakaan många gångor: harwain sällan: usein, usiastih flera gångor, ofta: aijottain, aiwottain tidtals, stundom: silloin tällöin då och då: toisin, toisinaan då och då, stundom: wuosittain vissa år: jokawuosi hvar år, årligen: jokapäiwä dagligen: wälistö, wälittäin emellanåt, stundom, ibland m. fl.

3. Adv. som angå SÄTTER, på frågorne:

a) hurulunda: kuinka (Sav. mitenkä) huru: näin så här: niin så, sålunda, således: noin Sav. niin så der: kuin som, Lat. ut: kuin efter Compar. än: niinkuin såsom: niin ikäänänsääh, ikäänänsääh kuin just så: hywin, hnwästih väl: pahoin, pahastih illa: och likaså af alla Adjectiver. — salaa hemligen: julki, julkifestih offentlig, uppenbarligen: auki, awoi öppet: kiinni tillsluttet (t. ex. en dörr, graf), fästadt (icke löst): halki klufvet: poikki tvert afbruttet: tyyni noga: superinkel-faa kullerbytta: päätäpiten hufvudstupa: takaperin baklänges: sifisofi blindwis m. fl.

b) *huru mycket?* paljon mycket: wåhån litet: enåms min l. enemmin mera: enimmin mest: kyllå, kylliksi, kyllåltå nog: aiwan, sängen, wallan, kowan, kowin, liian, juuri, warsin, ylöñ l. ylen, (Sav. åijån) alltför, alldeles (förmycket eller litet): aiwan niin så alldeles lagom: runsaastih rundeligen: nåpistih knappt; tuskin nåppeligen: kokuullisestih måtteligen, med måtta, lagom: erinomaisestih, erinomattain, särdeles, isynnerhet: siltånsåh eg. vid sitt vanliga d. ä. orubbad, utan tillökning, förutan (t. ex. jåi siltensåh blef utan del, i saknad, expers).

c) *huru många i sänder?* yksin, yksittäin ensam, ett i sänder: kaksi, kaksittain partals, två i sänder: kymmenin, kymmenittäin tio i sänder: sadoin, sadottain 100 tals: tuhansin, tuhansittain 1000 tals, 1000 falt i sänder: kannuttain kanntals: kapottain kapptals: wåhittåin, wåhitellen småningom. Dessa utgöra Adverbial-Infinitiver af de eljest sällan brukliga Verberna yksitån sända ett om ett, kaksi delat i tu eller partals o. s. v.

4. Adv. som brukas i FRÅGOR och SVAR.

mitå, miksi, miksiå, minkåtåhden, Sav. minkåtåfia l. tautta hvarföre: minkåwuoksi af hvilken anledning, hvarföre: toikko Sav. mårne: kuinka huru: milloin, koska när: mitenkå huruledes: enkö, etkö, eikö, mårne icke jag, du, han etc. — Till svar nyttjas annars, icke sådana Partiklar som de Sv. *ju, ja*, utan repeteras frågeordet t. ex. oletkos (olekkos)? Svar olen: leipääkö a-not? Svar leipää, o. s. v.

5. Adv. som innefatta BEJAKNING och FÖRNEKNING.

totta, tosin, totisestih sannerligen: warmaan Sav. säkerligen, tryggt: on maaria, ei maaria, contr. on mar, ei mar sannerligen, vid Gud! mehercule, eg. per St. Mariam: ei, eikö nej: eikå, eikå hvarken - - ej heller: eipå nej då: ei suinkaan ingalunda: ei lainkaan, ei ol-

lenkaan, ei ensinään alldeles icke: ei koskaan, ei milloinkaan icke någonsin, aldrig: en silleen ingalunda, i sanning icke, o. s. v. med Negations Verbets öfriga personer.

6. Adv. som uttrycka TVIFVEL.

Kuoliaties (kuoliatiesi ho vet) ehkä, ehkähän kanske, törhända: mitämaks Bibl. (mitä maksaa quid valet) må ske: tuskin näppeligen.

7. Adv. som beteckna något UTVISANDE.

Kas! kah! (katsos) se! näes! (Sav. nääs i. neäs) se! observera: kuules! kuuleppas! kuus! hör! seh! se der! tag! m. fl.

8. Adv. som uttrycka ÖNSKAN.

jos, jospa, joska o att, om dock, Lat. utinam.

Flere Adverber igenfinnas i Lexicon. De här anförda visa, att de flesta Adverber eller Adverbialt brukade ord hafva Nominalform med vanliga Casusändelser: få utgöra Verbal-bøjelser, oftast qvarlefvor af ur bruk gångna eller utbildade, till Verber sträfvannde, men i vexten qväfda embryoner.

Ytterligare bör anmärkas, att Adverber ofta antaga Personal-Suffixer, oftast 3 personens (alassansah, silänjäh, ainoastansah). Äfvensom att ganska många låta comparera sig i Infinit. Essiv och Factiv, t. ex. af edes blir compar. edempää längre fram, edempänä, edemmäh (edemmähfi): af ylös, yles blir comp. ylömpää, ylempää högre opp, ylömpänä, ylempänä, ylömmäh, Superl. ylinnä, o. s. v. likasom ofvan är sagdt om Præpositioner.

Märkeliga äro en hop Finska ord, som i anseende till bemärkelsen kunde anses utgöra Adjectiver, men äro merendels oböjliga och hafva derföre tillika utseende af Adverber, t. ex. alasti naken: auki, avoi öppen: halki klufven i tu: ifish alldeles: irti lös, icke fastgjord: julki synlig uppenbar: kiinni fästad, tillsluten: siifi närbelägen: per-

fi alldeles: poiffi tvärtaf: puhki igenom: ratfi alldeles: rikki söndrig, sönder: tynni noga: äffi hastigt etc. En del af dem har likväl stundom Comparativ-form t. ex. lifemmin närmare, tynnemmin nogare, fiinnemmin fastare o. s. v.

Ännu bör anmärkas ett besynnerligt sätt att uttrycka andra språks Adverber med tillhjälp af Verber, t. ex. laulan jorotan sjunger lågsamt: huudan tinnitän ropar gällt: makaan rotkotan ligger lågsträckt och vårdslöst: syön möhkytän äter tuggande: istun mökötän el. nökötän sitter tyst och butter: juoksen juntutan löper lunkande, o. s. v. Andra säga juoksen juntuttain, syön möhkyttän eller möhkytän syödäh, nökötän istuäh o. s. v.

C. Conjunctioner.

Partiklar, hvarmed särskilta meningars eller satsers sammanhang eller deras inbördes förhållande utvisas. Dertill äro brukligast följande.

1. COPULATIVA: ja och: myös ock, också, äfven: niin myös såsom ock: niin = = kuin så - - som: sekä = = että både - - och: ei = = eikä icke - - ej heller m. fl.

2. DISJUNCTIVA: elih, elikkä, waih, taih, taikka eller: taih = = taikka antingen - - eller: taikka = = taikka det samma: enkä = = etkä hvarken - - ej heller m. fl.

3. CONDITIONALA: jos (jossa) om: waan blott: jos waan om blott: josfan, josfas etc. om jag, om du etc.: josen, joset, joi &c. om icke jag, du &c. jollen, jollet, joll ei det samma: jahka Sav. om blott, så snart som: edes helst.

4. CAUSALA: sillä ty: koska emedan: että Sav. jotta att, på det, emedan, för det, så vida: ainoastih, ainoasta, ainoastansah Sav. ainuustaan blott, allenast: min päätähdän hvarföre.

5. ADVERSATIVA: mutta Sav. mut men: waan men, utan (Tysk. aber): ehkä, waiikka ehuraväl: kuitenkän, kummiunkän, yhtäähwin likväl: päitsi Sav. päit. men, med undantag: tosi Sav. likväl, dock.

6. CONCESSIVA: *vaiikka ehuru: kyllä nogsamt: tosin, totta sannerligen: niin kyllä ja nog: niin pahakin ja dess värre.*

7. EXPLANATIVA: *nimittäin nemligen: kuin, niinkuin, ikäänänsä kuin, ikäänänsä kuin, juuri kuin såsom, likasom.*

8. CONCLUSIVA: *siis altså, således: sentähden, jonkätähden (Sav. sentafia l. tautta) derföre: seuraawaisestih följakteligen.*

9. CONTINUATIVA: *sitten, sitteh sedan: wihdoin, wiimein ändteligen, sluteligen: vielä ännu, vidare: edespäin framåt, vidare.*

Ännu flere slika Partiklar kunde måske föras hit, tagne ibland Adverber.

D. Interjectioner.

Gladje: *ahaa, ahah, hei.*

Löje: *haha, hih, hoho.*

Sorg: *woih, woiwoih, aih, aiaih, oih, oioih.*

Missnöje: *oih, oioih, uih, uiuih.*

Häpnad: *uih, uiuih.*

Tillrop: *hoi, hui.*

Uppmärksamhet: *noh, nonoh, hoih, hoihoih, kah, nah,*

Förundran: *heih, heiheih, noh, hoh, hohoh, seh.*

Hämd: *ähäh, kuttih, pitih, piti pitih.*

Afsky: *ääh, hñih, hñhñh, ohoh.*

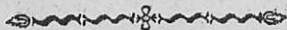
Af slika utrop hafva dock få alldeles bestämd bemärkelse, ty ett och samma ljud, uttaladt med olika stämman, kan beteckna flera särskilta affecter, t. ex. *aih* med klagande stämman betyder sorg, nöd: *aih* med jublande stämman uttrycker glädje, fröjd, förundran: *aih* med snäsande stämman, tillkännagifver arghet, stickenhet o. s. v.

TRYCKFEL:

Författarens aflägsenhet ifrån trycknings orten har vållat flera Tryckfel uti denna Språklära. Lyckligtvis äro dock de flesta icke förvillande. De som förorsaka omening eller missförstånd äro följande.

pag.	3	rad.	6	står	boede	läs	beade.
—	13	—	1	—	tvenne . . .	.	trenne.
—	15	—	30	—	skika . . .	.	slika.
—	23	—	2	—	mura . . .	.	mera.
—	25	—	15	—	den i . . .	.	det
—	32	—	sidsta rad.	—	den . . .	.	dem.
—	38	—	—	—	drycken . . .	.	drucken.
—	41	—	9	—	för ändrade . . .	.	förändrade.
—	47	—	29	—	nainen . . .	.	nainen qvinna,
—	53	—	17	—	Adessiv . . .	.	Adessivs
—	62	—	9	—	m, fl. . . .	.	m, fl. tvåstafviga
—	63	—	24	—	huomenna . . .	.	huonenna
—	68	—	20	tillägges	. . .	.	Abess. -tah, -täb,
—	69	—	15	—	sisariin . . .	.	sisariin
—	71	—	34	—	enämin . . .	.	enämmin
—	85	—	30	—	wahattkoot . . .	.	wastatkoot
—	87	—	25	—	wastatama . . .	.	wastaama
—	92	—	5	—	sanokan . . .	.	sanokaan
—	—	—	—	—	tysyän . . .	.	tysyään.
—	95	—	23	—	san-tataamme . . .	.	sanottataamme
—	100	—	21	—	ma-atah . . .	.	ma'atah
—	—	—	22	—	kolotah . . .	.	ko'otah
—	101	—	14	—	ordet mot bör flyttas till radens slut		
—	103	—	5	—	Rotvocalen . . .	.	Rotvocalen a, ä.
—	—	—	25	—	kielletän . . .	.	kielletään
—	—	—	35	—	parannam . . .	.	parannan
—	110	—	28	—	har	.	hade
—	125	—	32	—	sin	.	din
—	125	—	41	—	luotta	.	luottaah
—	127	—	12	—	aifoan	.	aifaan
—	128	—	21	—	ännu	.	ämne.

INDEX

The following is a list of the names of the persons who have been appointed to the various offices of the Board of Directors of the City of New York, for the year ending on the 31st day of December, 1884.

Office	Name	Term
President	James R. Smith	1884-1885
Vice President	John A. Brown	1884-1885
Members	William C. Clark	1884-1885
	Robert L. Johnson	1884-1885
	Thomas M. Lee	1884-1885
	George N. Reed	1884-1885
	Charles W. Taylor	1884-1885
	Henry D. White	1884-1885
	James H. Young	1884-1885
	John B. Adams	1885-1886
	William E. Baker	1885-1886
	Robert F. Carter	1885-1886
	Thomas G. Davis	1885-1886
	George H. Evans	1885-1886
	Charles I. Fisher	1885-1886
	Henry J. Green	1885-1886
	James K. Hill	1885-1886
	John L. King	1885-1886
	William M. Lamb	1885-1886
	Robert O. Miller	1885-1886
	Thomas P. Nelson	1885-1886
	George Q. Phillips	1885-1886
	Charles R. Quinn	1885-1886
	Henry S. Ryan	1885-1886
	James T. Scott	1885-1886
	John U. Stone	1885-1886
	William V. Thomas	1885-1886
	Robert W. Turner	1885-1886
	Thomas Y. Walker	1885-1886
	George Z. Young	1885-1886
	James A. Baker	1886-1887
	John B. Carter	1886-1887
	William C. Davis	1886-1887
	Robert E. Evans	1886-1887
	Thomas F. Fisher	1886-1887
	George G. Green	1886-1887
	Charles H. Hill	1886-1887
	Henry I. King	1886-1887
	James J. Lamb	1886-1887
	John K. Miller	1886-1887
	William L. Nelson	1886-1887
	Robert M. Phillips	1886-1887
	Thomas N. Quinn	1886-1887
	George O. Ryan	1886-1887
	Charles P. Scott	1886-1887
	Henry Q. Stone	1886-1887
	James R. Thomas	1886-1887
	John S. Turner	1886-1887
	William T. Walker	1886-1887
	Robert U. Young	1886-1887

~~414. IV. 96 a).~~

Ymm. kiel. 3.

Renvall

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 9821

